

Na Fa'arongo'anga Le'a Ne'e Sa Luke Nia Keresia

Sa Luke ta'i ngwae kwaigurai ne'e nia sai liu ana keresilana buka le'a ki. Sa Luke noa'a la'u na fafarongo sa Jesus Christ kaida'i sa Jesus mauri, ma nia'a ka noa'a logo ta Jiu, ma na ala'anga nia ne'e Grik. 'I na'o ma nia fi'i keresia na buka ne'e, kaida'i 'oro ki nia tua fa'inia sa Paul na lifurongo. Ana ti kaida'i logo, nia leka 'i Jerusalem fuana lisilana kula ne'e ru ki fuli ana kaida'i ana sa Jesus. 'I buri mala, nia ka fi'i keresia buka ne'e. Nia ka keresia la'u ta buka sulia tae ne'e lifurongo ki sasia, ne'e kira saea 'ani Acts.

Sa Luke keresia buka ne'e fuana ngwae 'a'ana sa Tiofilas. Sui bore 'ana ka 'una'eri, nia keresia logo fuana ngwae 'oro ne'e kira noa'a la'u ngwae Jiu ki, 'iri kike saiana to'oma'ilana. Sa Luke keresia buka ne'e logo fuana fa'ata'ilana na Fa'arongo'a Le'a sulia sa Jesus nia ru mamana liu. Ma nia oga ke fa'ata'i madako ana ne'e sa Jesus leka ma'i fuana fa'amaurilana ngwae ki ta'ifau saena magalia. Ti ru ne'e sa Luke nia kerekere suli'i ki ne'e sa Jesus nia fu'usi doe ana kini ki, ma nia ka ma'udi liu fuana kwai'afilana ngwae ta'a ki, ma ngwae dala'a ki.

Na ru talinga'i ki saena buka ne'e:

Futalana ma doelana sa Jesus, ma sa John
Siubu & 1:5—2:52

'I na'o ana sa Jesus ka fi'i tala'ae ana rao'a
nia & 3:1—4:13

Sa Jesus fulia rao'a nia 'i Galili & 4:14—9:50
 Sa Jesus leka ka dao 'i Jerusalem & 9:51—19:27
 Wiki 'isi sa Jesus tua 'i Jerusalem & 19:28—
 21:38
 Sa Jesus mae ma ka mauri faolu la'u & 22:1-24

¹ Kwala Tiofilas kwa, na ngwae 'oro ki kira kerekere sulia ru ki ta'ifau ne'e sa Jesus nia fuli'i safitamila.

² Kira keresia ru ne'e kami rongoa fa'asia na ngwae ne'e kira lia talitali ana ru ne'eri ki. Ma ngwae ne'e kira lisia ru ne'eri ki ne'e fuli, kira ka fata logo sulia na Fa'arongo'a Le'a ne'eri fuami'a.

³ Nia ne'e ngwae 'inoto'a sa Tiofilas, nau ku manata sulia nia le'a nau kui kerekere sulia ru ne'e ki fuamu, osi'ana nau ku sai le'a ana ru ki ta'ifau, nia 'ita nama ma'i ana etangilana ala'anga ne'e.

⁴ Ma nau ku kere sulia ru ne'e ki fasi 'iri 'oke saiana na mamanalana ta'ifau ru ne'e kira fa'amanata 'ani fuamu.

Kaida'i na 'ainsel fa'arongo 'ani futalana sa John Siuabu

⁵ Ana na kaida'i sa Herod nia gwaunga'i fafia aba'i kula 'i Judea, ta'i fata abu ne'e satana sa Sekaraea nia tua logo ana kaida'i ne'eri, ma nia'a ana fiku ta'i fata abu fuana fo'onga'a sulia sa Abaeja. Na 'afe nia 'i Elisabet nia saka logo ma'i ana na kwalafa fata abu ki ne'e kira 'ita ma'i ana sa Aaron, ngwaefuta sa Moses.

⁶ Na abula ladaro'o ta'ifau nia saga, ma ka 'olo'olo 'i na'ona God, sulia kera ro'o le'a liu

sulia na taki God ki fa'inia na ala'anga totonga'i nia ki ta'ifau.

⁷ Bore ma ta'i ru go'lo, ne'e noa'a kera kasi to'lo ana ta ngela, osi'ana 'i Elisabet nia 'abara'a. Ma nia'a fa'inia ara'i nia sa Sekaraea bore, kero'a ngwaro logo na'a.

⁸ Ta'i asoa sa Sekaraea nia leka saena Luma Abu God, osi'ana kaida'i ne'eri na kaida'i na fiku ta'i fata abu sa Sekaraea 'iri ke sasia na rao'a fata abu ki.

⁹ Na falafala ana fata abu ki fuana fililana ta'i fata abu la'u fuana do'ofilana 'ai moko le'a, ne'e nia 'uri: Kira ka 'ui 'ania ru di'ia daisi fuana fililana sa tai la'u ne'e ka sasia rao'a fata abu fuana do'ofilana 'ai moko le'a 'i fafona fulifu'a saena Luma Abu God. Ana kaida'i ne'eri, kira ka filia sa Sekaraea, ma nia ka ru'u 'i saena Luma Abu,

¹⁰ ma na ngwae 'oro ne'e kira ka tua 'i maa ki, kira ka fo'lo ana kaida'i ne'e nia do'ofia na 'ai moko le'a ne'eri.

¹¹ Ma ta'i 'ainsel God ka fa'ata'i fuana, nia uu 'i bali 'olo'olo ana fulifu'a ne'eri.

¹² Kaida'i sa Sekaraea nia lisia na 'ainsel ne'eri, nia ka lebe ma ka ma'u liu.

¹³ Bore ma, na 'ainsel ne'eri ka fata 'uri fuana, "Sekaraea, noa'a 'oe kosi ma'u la'u! God nia rongoa na lingana fo'onga'a 'oe, ma na 'afe 'oe 'i Elisabet ke ba'a fa'afuta ta'i ngela ngwane. Ma 'oke saea 'ani sa John.

¹⁴ 'Oke ba'a saele'a liu, ma na ngwae 'oro ki logo, kira ka saele'a ana kaida'i ne'e nia ke futa ma'i ana!

¹⁵ Osi'ana nia'a na ngwae talinga'i 'i na'ona God. Noa'a nia kasi kwa'ufia ta waen nama ta ru ni kwa'ufilana ngasingasi'a ne'e lilinga. Ma

ana kaida'i nia fi'i futa ma'i, na Ano'i ru Abu ka tua na'a fa'inia.

¹⁶ Nia ke ba'a olita'inia ma'i na ngwae 'oro ki 'i Israel fuana God kira.

¹⁷ Ma nia ke ba'a etaeta na'a ma'i 'i na'o ana na Aofia, ma ke ba'a ngasingasi'a di'ia sa Elaeja na profet. Sa tai fa'ida ne'e kira olisu'usu'u, nia ke fikuda la'u, fasi 'iri na ma'a ki, ma na ngela kira ki, kira ke alafe fuada kwailiu. Ma nia ke ba'a rokisia manatana na ngwae aburongo ki, 'iri kira ka manata saga. Ma nia ke ba'a sisi aka'u ana na ngwae ki fuana na Aofia, 'iri kira ke masia na daolana ma'i.”

¹⁸ Sui, sa Sekaraea ka fata 'uri fuana 'ainsel ne'eri, “Nau kui ba'a sai fa'uta ana mamanalana ru ne'eri? Sulia nau'a fa'inia 'afe nau, kero'o ngwaro ta'ifau na'a.”

¹⁹ Ma na 'ainsel nia olisia ka fata 'uri: “Nau'a sa Gabriel ne'e nau ku tua fa'inia God sulia asoa ki ta'ifau. Ma God na'a nini'a asunga'i nau ma'i, 'iri nai ala'a fa'ini'o, ma nau ku fa'arongo 'oe 'ani na fa'arongo'a le'a ne'e.

²⁰ Ma di'ia 'oe kosi fa'amamana go'o ana fa'arongo'anga ne'e nau, 'oke lisia na mamanalana ana kaida'i ne'e God nia 'olea fuana ru ne'e ka fuli ana. Ma osi'ana 'oe kosi fa'amamana ana fatalaku, na kwakwamu ke kulu, ma noa'a 'oe kosi ala'a tafa leleka ka dao ana kaida'i ne'e ru ne'e nau ku eta fata 'ani 'i na'o fuamu ka mamana.”

²¹ Ana kaida'i ne'eri na ngwae ne'e kira tua masia sa Sekaraea ki, kira ka 'arefo liu, sulia nia tua tau ma'i 'i saena Luma Abu.

²² Ma kaida'i sa Sekaraea nia leka ma'i 'i maa siana ngwae ne'eri ki, na kwakwana ka kulu

na'a, ma noa'a nia kasi ala'a na'a fa'inia na ngwae ne'eri ki. 'Una'eri go'o na ngwae ki ta'lifau, kira ka manata na'a 'uri: "Mamana liu, sali nia lisia ta fa'ata'inga 'i saena Luma Abu." Si ne'e kwakwana nia kulu na'a, ma nia ka ala'a go'o 'ani limana fuana ngwae ki.

²³ Ma na kaida'i nia ki fuana rao'a saena Luma Abu God nia sui na'a, sa Sekaraea fi'i oli la'u 'uana luma nia.

²⁴ Ma noa'a nia kasi tau go'o 'i buri 'ana, na 'afe nia 'i Elisabet ka ina na'a, ma sulia lima madamo ki, nia kasi liliu na'a 'i maa fa'asia luma kera,

²⁵ ma nia ka fata 'uri, "Kaida'i ne'e, God nia 'afi nau na'a, ma ka lafu nau na'a fa'asia 'eke'a ba nau ku tua ma'i saena 'ani 'abara'anga 'i maana ngwae 'oro ki."

Kaida'i na 'ainsel nia fa'arongo 'ani fitalana sa Jesus

²⁶ Kaida'i 'i Elisabet nia ina ka tua na'a sulia ono madamo ki, God ka kwatea ma'i 'ainsel Gebriel 'uana ta'i fanoa saena aba'i kula 'i Galili ne'e kira saea 'ani 'i Nasaret.

²⁷ Nia ngalia ma'i ta'i fa'arongoa fuana ta'i sari'i ne'e kira alu fafia fuana ngwae ne'e satana sa Josef fasi 'iri ka korea. Sa Josef nia futa ma'i olitana na kwalafa sa David na tatalafa'a. Na satana sari'i ne'eri 'i Mary.

²⁸ Na 'ainsel nia leka ma'i, ka fata 'uri fuana, "Asoa le'a kwau! God nia tua fa'i 'oe, ma ka fa'ale'a 'oe, ma na kwai'ofe'a nia fuamu ka lilisu!"

²⁹ Kaida'i 'i Mary nia rongoa na fatalana 'ainsel ne'eri, nia ka manata 'abera, ma ka

lulu 'uana na fadalana na ala'anga ne'eri ne'e 'ainsel nia saea fuana.

³⁰ Sui na 'ainsel ka fata la'u 'uri fuana, “Mary kwa, noa'a 'oe kosi ma'u la'u, du'ungana God nia 'ofe'o.

³¹ Du'ungana nia fili 'oe, 'oke ba'a ina, ma 'oke fa'afuta ta'i ngela ngwane, ma 'oko fa'asata 'ani sa Jesus.

³² Ma nia ke ba'a 'inoto'a liu, ma kira ka saea 'ani Ngela God. God kwatea nia ke gwaunga'i, di'ia ko'o bora nia sa David.

³³ Ma nia ka gwaunga'i fuana Jiu ki ne'e fuu'i ngwae ana sa Jakob tuatua firi, ma na 'Inoto'anga noa'a nia kasi sui!”

³⁴ Ma 'i Mary ka fata 'uri fuana 'ainsel ne'eri, “Nau ku abunga'i nau 'ua go'o 'aku kwa. 'Uri ma ala'anga 'oko saea fuaku ke ba'a mamana fa'uta?”

³⁵ Ma na 'ainsel ne'eri nia olisia ka 'uri, “Na Ano'i ru Abu ke ba'a koso ma'i fafi'o, ma na ngasingasi'anga God ka tua fa'ini'o. Osi'ana nini'a na Ngela Abu ne'eri, kira ke saea 'ani na Ngela God.

³⁶ 'Oko saiana to'olamu 'i Elisabet. Na ngwae ki ta'ifau kira saea nia 'afita'i na'a fuana nia ka to'o ana ta ngela. Sui bore 'ana nia ka ngwaro, ma ta'ena nia ina ka tua na'a sulia ono madamo ki.

³⁷ Osi'ana noa'a ta ru kasi 'afita'i go'o fuana God.”

³⁸ Ma 'i Mary ka fata 'uri, “Nau ku oga ru nini'a 'oko saea fuaku ki ke fuli mamana na'a ma'i fuaku, osi'ana nau na kini rao God.”

Kaida'i 'i Mary nia fata go'o 'una'eri, na 'ainsel ka leka na'a 'ana fa'asia.

'I Mary nia leka siana 'i Elisabet

³⁹ Ana kaida'i ne'eri nama go'o, 'i Mary ka sisi aka'u, ma ka leka 'ali'ali na'a 'uana kala fanoa 'i tolo ana bali aba'i kula 'i Judea.

⁴⁰ Kaida'i nia dao, nia ka ru'u 'i luma sa Sekaraea, ma ka fata le'a le'a fuana 'i Elisabet.

⁴¹ Ma kaida'i 'i Elisabet nia rongoa na fatalana 'i Mary, na ngela ne'e nia ina 'ani lebe ka saola saena sirana. Ma na Ano'i ru Abu ka sura ana 'i Elisabet,

⁴² ma nia ka fata doe ma ka 'uri, "Na 'oilaki'a fuamu liufia na kini ki ta'ifau, ma na 'oilaki'a logo fuana na ngela ne'e 'oko ina 'ani.

⁴³ Noa'a nau ku 'iri totolia ne'e ru doe ne'e ka fuli fuaku, sulia na te'a Aofia nau ka leka ma'i fuana na lisilaku!

⁴⁴ Du'ungana kaida'i nau ku rongoa go'o na ala'anga 'oe ki, na ngela nini'a nau ku ina 'ani ka leota'i na'a saena siraku, osi'ana nia saele'a liu.

⁴⁵ Na 'oilaki'anga fuamu osi'ana 'oko fa'amamana ana fatalana God fuamu ke fuli."

'I Mary nia tafea God

⁴⁶ Ma 'i Mary ka fata 'uri,

"Na manatalaku tafea God,

⁴⁷ ma na mangoku nia saele'a sulia God ne'e nia fa'amauri nau.

⁴⁸ Nau ku ngu tafea aku, sulia nia manata to'o aku, nau na kini ku enoeni go'o aku, ma ku tua go'o aku fuana na rao'a fuana.

Nia 'lita 'i ta'ena ka oli ala'a, na ngwae ki ta'ifau
 kira ka saea nau ku tua 'ani 'oilaki'a doe,
 49 sulia na ru doe ki ne'e God nia sasi'i fuaku
 'ani ngasingasilana ta'ifau.

Ma na satana God abu.

50 Nia 'lita ka leka na'a ma'i sulia na
 unita'i ngwae ki ta'ifau, nia fa'ata'inia
 kwaimanatai'anga nia fuana ngwae ki
 ta'ifau ne'e kira fu'usi doe ana.

51 Nia taga na limana ne'e nia ngasingasi'a liu,
 ma ka takalonga'inia na ngwae ne'e kira
 fatale'a ada 'i talada ki.

52 Nia fa'akosoa na tatalafa'a ngasingasi'a ki
 fa'asia na 'inoto'anga kira ki, ma ka
 fa'a'inoto'a ngwae kira enoeno ki.

53 Na ngwae kira fiolo ki, nia sare kira 'ani ru
 le'a ki, ma nia ka sasi ngwae to'oru'a ki
 ka dala'a.

54-55 Nia manata to'ona na fata alanga'inga
 nia* sasia fuana ko'o bora kia ki, ma ka
 kwai'afi aka na ngwae rao nia ki 'i Israel.

Noa'a nia kasi manata bura ana fa'ata'ilana
 kwaimanatai'anga nia eta fata'a 'ani
 fuana sa Abraham, ma fuaka logo na
 kwalafa nia ki tuatua firi!"

56 'I Mary nia tua fa'inia 'i Elisabet sulia uulu
 madamo ki, sui nia ka fi'i oli 'uana fanoa nia.

Na futalana sa John Siuabu

57 Kaida'i fuana 'i Elisabet ka fa'afuta nia dao
 na'a, nia ka fa'afuta ta'i ngela ngwane.

* 1:54-55 *fata alanga'inga* God eta fata'a fuana sa Abraham
 saena Genesis 17:7.

⁵⁸ Na ngwae kwaima nia ki, ma na ngwae go'lo ana kwalafa nia ki, kira rongoa na ru le'a ne'e God nia sasia fuana, ma kira ka saele'a liu fafia.

⁵⁹ Fiu asoa ki sui buri 'ana futalana ngela ne'eri, kira ka ro'osulia na falafala Jiu ki fuana 'olo fa'ata'inia. Ma kira ka oga kike fa'asata nia 'ani ma'a nia sa Sekaraea.

⁶⁰ Bore ma te'a nia olisida ka 'uri, "Noa'a kamu kasi saea 'ani sata ne'ana! Na satana sa John lala."

⁶¹ Ma na ngwae ki ta'ifau kira olisia kira ka 'uri, "Noa'a ta ngwae ana kwalafa koro'lo 'iri to'lo ana sata ne'eri."

⁶² Sui kira ka ala'a 'ani limada, kira ka kwatea ma'etoto fuana ma'a nia sa Sekaraea, ma kira ka saefilo 'uana sata tae ne'e nia oga kira ke fa'asata 'ani ngela ne'e.

⁶³ Ma sa Sekaraea ka kwaikarui, ma ka gania 'uana ta'i 'aba ru fuana kerekere'a, ma nia ka kerekere ka 'uri, "Na satana ngela ne'e sa John." Ma ngwae ki ta'ifau kira ka 'arefo liu.

⁶⁴ Ma ana kaida'i ne'eri logo, na ngiduna sa Sekaraea ka fata tafa, ma nia ka tafea God.

⁶⁵ Ma na ngwae ki ta'ifau go'lo ne'e kira fiku ma'i 'i ne'eri, kira ka 'arefo liu, ma na fa'arongo'anga sulia na ru ne'eri ki ka talofia na'a ngwae kira tua 'i tolo ki, saena 'afutana aba'i kula 'i Judea.

⁶⁶ Ma na ngwae ki ta'ifau go'lo ne'e kira rongoa ru ne'eri ki, kira ka manata kalida, ma kira ka fata 'uri, "Na ngela ne'e ke ba'a alua ta ngwae fa'uta nini'a?" Kira fata 'una'eri, sulia kira saiana na ngasingasi'anga God nia tua fa'inia ngela ne'eri.

Sa Sekaraea nia tafea God

⁶⁷ Ma na Anoli ru Abu ka tua na'a fal'inia sa Sekaraea ma'a sa John, ma sa Sekaraea ka fatatalo'ania na fa'arongo'anga God ka fata 'uri,

⁶⁸ “Kuke tafea God ne'e nia'a God ana ngwae Jiu ki.

Nia leka ma'i fuana 'afilaka na ngwae nia ki, ma fuana na fa'amaurilaka.

⁶⁹ Nia ke kwatea ma'i fuaka ta'i ngwae Kwaifa'amauri ne'e nia to'o ana ngasingasi'anga doe, ne'e nia leka ma'i fa'asia kwalafa sa David na tatalafa'a, na ngwae rao na Aofia.

⁷⁰ Nia fata alanga'inia ma'i fuaka ru ne'e ki, ana fatalana profet abu ki 'i na'o,

⁷¹ fasi 'iri nia ke fa'amauri kia fa'asia na malimae kia ki ma fa'asia na ngasingasi'anga ana ngwae ne'e kira ogala'a fuaka ki.

⁷² Nia ka alanga'i ma'i nia ke fa'ata'inia na kwaimanatai'anga nia fuana ko'o bora kia ki, ma nia ka manata to'ona na fau alanga'inga abu nia

⁷³ ne'e nia sasia fuana ko'o bora kia sa Abraham, ma nia ke ba'a lafu kia fa'asia na malimae kia ki,

⁷⁴ fasi 'iri kuke rao fuana ma noa'a kulu kasi ma'u,

⁷⁵ ma fasi 'iri kuke tua saga 'i maana sulia asoa ki ta'ifau.”

⁷⁶ Ma sa Sekaraea ka fata 'uri fuana ngela nia sa John,

“Ngela nau 'ae, kira ke sae'o 'ani profet God ne'e 'inoto'a fafia ru ki ta'ifau.

Ma 'oke etaeta 'i na'lo ana na Aofia, fasi 'iri 'oko saea ngwae ki kira ka sasi aka'u ana maurilada ma'akwalia nia'a.

⁷⁷ Ma 'oke fa'arongoa na ngwae nia ki, ne'e kira ke to'lo ana mauri'a kaida'i God ke rufuanata ana ta'anga'a kira ki.

⁷⁸ Sulia God kia, nia kwaimanatai liu fuaka.

Di'ia na sina ne'e ra'e ma'i fa'inia madakola'a, ⁷⁹ na ngwae Fa'amauri kia nia dao ma'i fa'asia God fa'inia madakola'anga fuana ai ne'e kira tua saena ma'e rodo ana mae'a.

Ma nia kwai'afi aka 'iri ke tala'i kia 'uana na aroaro'anga fa'inia God."

⁸⁰ Ma ngela ne'eri sa John ka doe ana noni, ma na manatana ta'ifau ka ngasingasi'a. Ma kaida'i nia doe, nia ka tua saena aba'i kula kwasi, leleka ka dao ana asoa nia sakatafanga'i fuana ngwae 'i Israel ki.

2

Sa Jesus nia futa (Matthew 1:18-25)

¹ Ana kaida'i ne'eri ana te'ete'elana sa John, na ngwae gwaunga'i ana fanoa doe 'i Rom ne'e satana sa Ogastas, nia alua ta'i taki fuana ngwae ana fanoa ki ta'ifau olofana 'inoto'anga nia, fasi 'iri kike leka 'i fanoa ko'o bora kira ki fuana na keresilana satada.

² Ma nia na etana kerekere'a ne'e kira sasia kaida'i sa Kwirinias nia 'inoto'a fafia profins 'i Siria.

³ Ma na ngwae ki ta'ifau, kira ka leka fuana na keresilana satada, ta'i ta'i ngwae'a ke oli 'uana fanoa nia.

⁴ Ma sa Josef ka leka logo ma'i fa'asia na fanoa nia 'i Nasaret ana aba'i kula 'i Galili, ma ka leka 'uana aba'i kula 'i Judea 'uana na ma'e fanoa sa David na tatalafa'a ne'e kira saea 'ani 'i Betlehem, osi'ana sa Josef nia na ngwae ana kwalafa sa David.

⁵ Sa Josef nia leka fuana ka keresia na satana fa'inia 'i Mary, na kini ba kira alu fafia fuana. Ma ana kaida'i ne'eri, 'i Mary nia ina na'a.

⁶ Ma ana kaida'i kera tua 'i Betlehem, nia ngela fii na'a fuana fa'afuta'anga.

⁷ Ma nia ka fa'afuta na ngela etaeta nia, ma ka 'afua 'ani ifi ki, ma ka fa'ateoa 'i saena kula ni sare buluka'anga, osi'ana noa'a na'a ta luma fuana kera ka folia kera ka tua ana.

'Ainsel ki fa'arongo 'ania fitalana sa Jesus

⁸ Ma na ngwa'i to'a kira lia sulia sipsip ki, kira tua karangia logo na fanoa ne'eri, ma kira ka lia sulia na sipsip kira ki 'i saena rodo.

⁹ Ma na 'ainsel God ka fa'ata'i fuada, ma na madakolana God ka rara 'afida, ma kira ka ma'u liu.

¹⁰ Ma na 'ainsel ne'eri ka fata 'uri fuada, "Noa'a kamu kasi ma'u la'u, osi'ana nau ku ngalia ma'i fa'arongo'anga le'a ne'e nia fa'asaele'a ngwae ki ta'ifau.

¹¹ 'I ta'ena na Fa'amauri kamu nia futa 'i saena ma'e fanoa sa David 'i Betlehem, ma nia ne'e na Christ na Aofia.

12 Ma na ma'etoto fuamu'a nia 'uri: Muke ba'a lisia ta'i ngela ti'iti'i ne'e kira 'afua 'ani ifi ki, ma nia teo ana kula fuana sarekana buluka ki."

13 'Asu bore ma mole'e 'ainsel fa'asia 'i langi kira ka fiku fa'ata'i la'u fa'inia 'ainsel baera, ma kira ka tafea God kira ka 'uri,

14 "Fu'usi 'inoto'a ana God 'i langi.

Ma na aroaro'a fuana ngwae ki 'i ano ne'e God nia saele'a fa'inida."

15 'I buri 'ana ne'e 'ainsel ki kira oli na'a 'uana 'i langi, na ngwae lia sulia sipsip ne'eri ki kira ka ala'a kwailiu fuada kira ka 'uri, "Kulu leka basi 'uana 'i Betlehem fasi 'iri kulu ke lisia na ru nini'a God nia fata sulia fuakulu."

16 Ma kira ka leka 'ali'ali, ma kira ka dao to'ona 'i Mary fa'inia sa Josef, ma kira ka lisia na ngela ti'iti'i ne'e nia teo ana kula fuana sare buluka'anga.

17 Ma kaida'i kira lisia, kira ka fata sulia na ru ne'e na 'ainsel ki kira saea fuada sulia na ngela ne'eri.

18 Ma na ngwae ki kira ka rongoa, ma kira ka 'arefo liu ana ala'anga ne'e kira fa'arongo 'ani.

19 Ma 'i Mary nia manata to'ona ru ne'eri ki, ma ka goni'i saena maurilana ka tau.

20 Ma na ngwae folo 'usia sipsip ki kira ka oli, ma kira ka ba'atafea God fafia ru ki ta'ifau ne'e kira rongoa, ma kira ka lisia logo ne'e nia mamana ka di'ia nama ne'e 'ainsel saea fuada.

21 Ma ana wiki 'i buri, kaida'i ne'e kira 'olo fa'ata'inia ana ngela ne'eri, kera ka fa'asata 'ani sa Jesus, na sata ba na 'ainsel nia saea fuana 'i Mary, kaida'i nia kasi ina ua.

Kira ngalia sa Jesus 'uana saena Luma Abu

²² Ma na kaida'i nia dao na'a fuana sa Josef fa'inia 'i Mary kera ka fa'asikasika na'a dil'ia na taki ba sa Moses* nia saea 'i burina fa'afuta'anga. 'Una'eri go'o, kera ka ngalia na ngela ne'eri 'uana saena Luma Abu God 'i Jerusalem 'iri kera ka kwatea fuana God,

²³ di'ia ba kira keresia ka sui na'a 'i saena taki God ki kira 'uri, "Na ngela ngwane etaeta, kira ke kwatea nama fuana God."

²⁴ Kera ke kwatea logo na kwaisu'usi'anga 'ani ro fa'i fao ki, nama ta ro fa'i bola, di'ia na taki God nia oga fuana fa'asikasika lana 'i Mary.

²⁵ Ma ana kaida'i ne'eri, ta'i ngwae satana sa Simion nia tua 'i Jerusalem. Nia'a na ngwae le'a, ma ka dangi'i fo'osia God, ma ka tua ni kwaimasi 'uana kaida'i God ke fa'amauria na ngwae Israel ki. Ma na Ano'i ru Abu nia ka tua ana,

²⁶ ma ka saea nia ke mauri leleka ka dao ana kaida'i nia ke lisia na Christ ne'e God nia fata alanga'i 'ani fuana lafulana ngwae nia ki.

²⁷ Na Ano'i ru Abu nia tala'ia sa Simion ka leka 'uana Luma Abu God, ma nia ka dao to'ona sa Josef fa'inia 'i Mary, kaida'i kera ngalia ma'i na ngela ti'iti'i ne'eri sa Jesus, 'iri kera ka sasia na ru ki ne'e taki nia saea fuana sasilana.

²⁸ 'Una'eri go'o, sa Simion ka to'ia na'a ngela ne'eri 'ani limana, ma ka ba'atafea God ka 'uri,
²⁹ "God 'ae, kaida'i ne'e fata alanga'inga ba 'oe nia mamana na'a.

* **2:22** *Levitikus 12:6-8* 'I burina 'afe Jiu nia fa'afuta na ngela ngwane, kira saea ni sua. 'Una'eri ne'e nia tua 'i luma sulia uulu akwala ma uulu asoa ki burina 'olo fa'ata'inia ka sui mala, nia ka fi'i kwatea kwai su'usi'anga fuana na Aofia.

Nia ne'e, nau'a na ngwae ra'lo 'oe, nau ku fi'i bolo na'a fuana mae'a, ma nau ku saele'a liu.

³⁰ Du'ungana kaida'i ne'eri, nau ku lisia na'a 'ania maaku talaku na ngwae ne'e 'oko kwatea ma'i 'iri ke fa'amauria na ngwae ki.

³¹ Nia na ngwae ne'e 'oko sasi aka'u ana, fasi 'iri ngwae ki ta'ifau kira ke lisia.

³² Ngwae ni Fa'amauri ne'e, nia di'ia na unu, osi'ana nia ke fa'ata'inia na kwaio-gai'anga 'oe fuana ngwae ne'e noa'a la'u Jiu ki.

Ma nia ka fa'a 'inoto'a kami ngwae Jiu ki ne'e ngwae 'oe ki."

³³ Ma na ma'a nia ma na te'a nia, kera ka 'arefo liu kaida'i kera rongoa ru ne'eri ki sa Simion nia ala'a sulia na ngela ne'e.

³⁴ Ma sa Simion ka fa'ale'a kera. Sui, nia ka fata 'uri fuana 'i Mary, na te'a nia, "Na ngela ne'e na ngela God nia filia 'ua na'a ma'i, na ngwae 'oro ki 'i Israel kira ke to'o ana mauri'a ana nia'a, ma na 'orolana logo ngwae ki 'i Israel maurilada mae osi'ana kira 'iri saiana nia'a. Nia'a ne'e na ma'etoto ke fa'ata'inia God fuana ngwae ki, ma 'orolana ngwae ki kira 'aila 'ania,

³⁵ 'una'eri nia ke fa'ata'inia na manata ago 'anga kira ki. Ma na kwaimanatai'anga doe ke ba'a dao amu, ka di'ia ta naifi ne'e ke to'o mala ana nonimu ka fi liu."

³⁶ Ma na ta'i gwa'i 'uru kini nia tua logo ana kaida'i ne'eri, na satana 'i Ana, ma nia ta'i profet logo, ma nia ka ngwaro na'a. Nia na ngela

kini sa Faniuel ana kwalafa sa Asa. Ana kaida'i nia sari'i, nia 'afe ma ka tua fa'inia ara'i nia sulia fiu fa'i ngali ki go'o,

³⁷ ma 'i burina ara'i nia mae, nia 'uru ka tua na'a sulia kwalu akwala ma fai fa'i ngali. Nia tua go'o 'ana, ma ka 'idufa'i leka saena Luma Abu God fuana abu fanga'a ma na fo'osilana God sulia asoa ma rodo.

³⁸ Ana kaida'i ne'eri logo, nia dao to'ona sa Josef fa'inia 'i Mary, ma ka ba'atafea God, ma ka ala'a sulia na ngela ne'eri fuana ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua go'o 'ada masia kaida'i God ke fa'amauria ngwae Jerusalem ki.

³⁹ Kaida'i sa Josef fa'inia 'i Mary kera fa'asua na ru ki ta'ifau ne'e taki God nia saea, kera ka oli na'a 'uana fanoa kera 'i Nasaret, fanoa ne'e saena aba'i kula 'i Galili.

⁴⁰ Na ngela ne'eri nia doe ma'i, ma ka ngasin-gasi'a, ma ka to'o ana liato'o. Ma kwai'ofe'anga God ka tua fa'inia.

Sa Jesus nia tua saena na Luma Abu God

⁴¹ Ana fa'i ngali ki ta'ifau, na ma'a sa Jesus ma te'a nia kera leka 'uana fanoa doe 'i Jerusalem fuana fa'i asoa doe ana Fanga'a Daofa'i Liu'a.

⁴² Ma kaida'i sa Jesus nia dao ana akwala ma ro fa'i ngali, kira ka leka ana fanga'a ne'eri sulia na falafala kira.

⁴³ 'I buri 'ana fanga'a ne'eri nia sui, na ma'a nia ma te'a nia kera ka oli na'a adaro'o, ma sa Jesus ka tua go'o 'ana 'i Jerusalem, ma kera kasi saiana.

⁴⁴ Kera fia fasi nia leka na'a fa'inia na fiku'a ne'eri, ma kera ka leka na'a adaro'o sulia fa'i asoa la'ula'u ne'eri. Sui, kera ka fi'i tala'ae

'uana lululana 'i safitana na ngwaefuta kera ki, ma na ngwae kwaima kera ki.

⁴⁵ Ma kaida'i kera lulu, ma kera kasi lisia, kera ka oli, kera ka lulu la'u ma'i 'i Jerusalem.

⁴⁶ Ma na uula fa'i asoa, kera fi'i dao to'ona saena Luma Abu God. Nia tua 'ana fa'inia ngwae fa'amanata ana Jiu ki, ma nia ka fafarongoda, ma ka saefiloda sulia ru kira fa'amanata 'ani.

⁴⁷ Ma na ngwae ki ta'ifau ne'e kira rongo nia, kira ka 'arefo liu ana sai 'i ru'anga nia ma ana olisi'anga nia ki.

⁴⁸ Ma kaida'i sa Josef ma 'i Mary kera lisia, kera ka 'arefo liu. Ma te'a nia ka fata 'uri fuana, "Ngela nau 'ae, 'oko sasi fa'uta amiro'o nini'a? Na ma'a 'oe ma nau'a, kero'o lulu ma'i 'uamu, ma kero'o ka manata 'abera liu."

⁴⁹ Ma sa Jesus ka olisi kera ka 'uri, "Fa'uta ne'e koro'o ka lulu ma'i 'uaku ana kula ki dalafa? Fuila koro'o ka sai go'o ana ne'e nau ku tua go'o aku 'i ne'e saena luma Ma'a nau."

⁵⁰ 'Una'eri ma kera kasi sai go'o ana na fadalana na ala'anga ne'e nia saea fuadaro'o.

⁵¹ Sui, sa Jesus ka oli fa'i kera 'uana 'i Nasaret, ma ka ro'o na'a 'ana sulidaro'o. Ma te'a nia ka manata na'a sulia ru ne'eri ki ta'ifau sulia kaida'i tau.

⁵² Ma sa Jesus ka doe ma'i ana noni, ma na liato'o 'anga nia ka doe logo, ma God fa'inia ngwae ki kika saele'a logo fa'inia.

3

*Sa John saea ngwae ki kike sasi aka'u fuana
dao'a to'ona na Christ
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)*

¹ Ana kaida'i ne'eri, nia dao na'a ana akwala ma lima fa'i ngali ne'e sa Taebirias nia 'inoto'a ana fanoa doe 'i Rom, ma sa Pontias Paelat ka 'inoto'a fafia 'i Judea, ma sa Herod nia ngwae 'inoto'a fafia 'i Galili, ma sa Filip na ngwaefuta nia ka lia sulia 'i Iturea ma 'i Trakonaetis, ma sa Lisianias ka lia sulia aba'i kula 'i Abilin.

² Kaida'i ne'eri logo, sa Anas ma sa Kaeafas kero'a ro 'ingata'i fata abu ki ana fanoa 'i Jerusalem. Ma ana kaida'i ne'eri, na fatalana God ka dao ma'i siana sa John na ngela sa Sekaraea, kaida'i nia tua na'a 'i saena aba'i kula kwasi.

³ Ma sa John ka leka ana aba'i kula kalikalia kafo 'i Jodan. Ma nia ka fata 'uri fuana ngwae ki, "Muke kakari alifa'i fa'asia ta'anga'a kamu ki, ma muke siuabu, 'iri God ke rufuanata ana ta'anga'a kamu ki."

⁴ Nia dil'ia nama ba sa Aesea na profet nia keresia[☆] ka 'uri,
 "Ta'i ngwae nia ke ba'a ri 'i saena aba'i kula kwasi ka 'uri,
 'Na Aofia nia ke dao ma'i!
 Kamu ke fa'asaga na tala fuana!

⁵ Ma muke fa'afungua na oteotea ki, ma muke fa'aotea na la'ebusua ki ma fa'i ua ki.
 Ma muke fa'asaga na tala e'eo'a ki, ma muke fa'adada na tala kilukilu'a ki.

⁶ Ma ngwae ki ta'ifau kike ba'a lisia ne'e God ke fa'amaurida.' "

⁷ Ma ngwae 'oro ki kira leka ma'i siana sa John fasi 'iri nia ke siuabuda. Ma sa John ka fata 'uri

[☆] 3:4 Aesea 40:3-5

fuada, “Kamu di'ia go'o amu'a kaela na ba'eko tolo ki! Noa'a nau ku 'iri saea la'u fuamu'a ne'e na siuabu'anga ke fa'atafi kamu fa'asia na kwa'ikwa'inga God sui bore 'ana noa'a kamu kasi kakari alifa'i.

⁸ Muke sasia lala ru ki ne'e nia fa'ata'inia kamu kakari alifa'i na'a fa'asia na abula ta'anga'a kamu ki! Ma noa'a kamu kasi manata 'uri 'i saena liamu'a, 'Kami na ngwae kami futa ma'i ana kwalafa sa Abraham na'a. 'Afita'i ta kwa'ikwa'inga fa'asia God ka dao ami'a.' Ma nau ku sae saga ana fuamu'a, nia talangwara'u go'o ana fuana God ka ngalia ta gwa'i fau ana fau ki, ma ka saunga'inia 'ani kwalafa sa Abraham ki!

⁹ Ana kaida'i ne'e, God nia sasi aka'u na'a ana kwa'ikwa'inga, di'ia ta ngwae ba nia dau ana ta kwa'ikwa'i, ma ka sasi aka'u fuana tufulana 'ai ki. Ma na 'ai ki ta'ifau ne'e noa'a kasi fungu 'ani ta fua'i ai le'a ki, nia ke tufuda, ma ka to'osida 'i saena mafula.”

¹⁰ Sui, na ngwae ki kira ka saefiloa sa John kira ka 'uri, “Ta tae ne'e kami ke sasia ka fa'ata'inia ne'e kami kakari alifa'i kwa?”

¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, “Di'ia sa tai ne'e nia to'o ana ro ifi ki, nia ka kwatea na ruana ifi fuana ta ngwae ne'e noa'a nia kasi to'o ana ta ifi. Ma di'ia ta ngwae ne'e nia to'o ana fanga ki, nia ka daro'ia.”

¹² Ma ti ngwae kwalabasa ana gonilana mani fuana takisi, kira dao logo ma'i fuana siuabu'anga, ma kira saefilo kira ka 'uri, “Ngwae fa'amanata kwa, ta tae mo ne'e kami ke sasi ka fa'ata'inia ne'e kami kakari alifa'i kwa?”

13 Ma sa John nia olisida ka 'uri, "Muke fikua go'lo mani ne'e nia bolo fa'inia mani ne'e taki nia saea. Noa'a kamu kasi gani liufia na mani ne'eri."

14 Ma ti ngwae ni ofo'a kira ka saefloa logo kira ka 'uri, "Ma kaimili nini'a, ta tae ne'e kami ke sasi ka fa'ata'inia ne'e kami kakari alifa'i kwa?"

Ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamu kasi tu-ara'inia ta ngwae fuana kwatelana mani fuau-mulu. Ma noa'a kamu kasi gaurafua ta ngwae. Ma muke saele'a go'lo amu'a fafia na mani ne'e kira foli kaumulu 'ania."

15 Ngwae ki kira kwaimamani ana daolana ma'i na Christ, na ngwae ne'e God filia ka lafua ngwae nia ki, 'una'eri ma kira fia 'uri, "Sali sa John na'a ne'e na Christ."

16 Bore ma sa John ka fata lala 'uri fuada, "Nau ku siufi kamu go'lo 'aku 'ani kafo, bore ma ngwae ne'e ke ba'a dao ma'i nia talinga'i ka liufi nau. Ma nau noa'a kusi bolo fa'inia ne'e nai logea na ta'e butu nia ki 'i 'aena. Ma nia ke ba'a siuabu kamu 'ani Ano'i ru Abu ma 'ani mafula.

17 Ma nia sasi aka'u na'a fuana mata-langa'ilana ngwae ki ta'ifau, ka di'ia ta ngwae ba nia efoa na maga ru le'a ki fa'asia na ta'eta'eru ki. Ma nia ka fikua na maga ru le'a ki 'i saena na luma ni goniru'a, ma ka du'afia na'a ta'eta'eru ki saena na mafula ne'e noa'a nia kasi mae."

18 Ma sa John ka fata sulia na Fa'arongo'a Le'a fuada 'ani ala'anga 'oro 'uri ki, ma nia ka

iribobo ada fasi 'iri kira ke rokisia falafala kira ki.

¹⁹ Ma ana kaida'i ne'eri logo, sa John ka fata ngasingasi'a liu fuana sa Herod, na ngwae ne'e nia gwaunga'i fafia aba'i kula ne'eri, du'ungana sa Herod nia korea 'i Herodias, na 'afe ngwaefuta nia sa Filip, ma nia ka sasia na'a ru ta'a 'oro ki logo.

²⁰ Ma ta ru la'u ne'e ta'a ka tasa na'a ne'e sa Herod nia sasia ne'e, nia ngalia sa John, ma ka alua saena lokafo.

Na siuabu'anga sa Jesus

(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹ Ma 'i na'ona kaida'i sa John nia tua saena lokafo, nia siuabua na'a ngwae 'oro ki. Sa Jesus nia leka ma'i, ma sa John ka siuabua logo. Ma ana kaida'i nia fo'lo, na lofana salo ka 'ifi,

²² ma na Ano'i ru Abu nia koso ma'i fafia dil'ia ta bola. Ma ta'i linga'i fata'a nia talo ma'i fa'asia 'i langi ka 'uri, "Ae'lo na'a ne'e ngela nau ne'e nau ku alafe liu amu. Nau ku saele'a liu fa'ini'o."

Na kwalafa ana 'a'ebasalana ma'i sa Jesus

(Matthew 1:1-17)

²³ Ana kaida'i sa Jesus nia bolo fa'inia uulu akwala fa'i ngali burina futa lana, nia ka tala'ae ka leka liliu na'a fuana fa'amanata'anga. Ma na ngwae ki ta'ifau, kira manata fasi sa Jesus nia na ngela sa Josef go'lo. Bore ma

Sa Josef ne'eri ne'e nia futa ma'i ana sa Hilae.

²⁴ Sa Hilae nia futa ana sa Matat, sa Matat ka futa ana sa Lifae, sa Lifae ka futa ana sa Melkae,

sa Melkae ka futa ana sa Janae,
sa Janae ka futa ana sa Josef.

²⁵ Sa Josef na ngela sa Matataeas,
sa Matataeas ka futa ana sa Emos,
sa Emos ka futa ana sa Neham,
sa Neham ka futa ana sa Eslae,
sa Eslae ka futa ana sa Nagae.

²⁶ Sa Nagae ne'e ngela sa Meata,
sa Meata ka futa ana sa Matataeas,
sa Matataeas ka futa ana sa Semein,
sa Semein ka futa ana sa Josek,
sa Josek ka futa ana sa Joda.

²⁷ Sa Joda na ngela sa Joanan,
sa Joanan ka futa ana sa Risa,
sa Risa ka futa ana sa Serababel,
sa Serababel ka futa ana sa Sialtiel,
sa Sialtiel ka futa ana sa Nirae.

²⁸ Sa Nirae na ngela sa Melkae,
sa Melkae ka futa ana sa Adae,
sa Adae ka futa ana sa Kosam,
sa Kosam ka futa ana sa Elmadam,
sa Elmadam ka futa ana sa Ere.

²⁹ Sa Ere na ngela sa Josua,
sa Josua ka futa ana sa Eliesa,
sa Eliesa ka futa ana sa Jorim,
sa Jorim ka futa ana sa Matat,
sa Matat ka futa ana sa Lifae.

³⁰ Sa Lifae na ngela sa Simion,
sa Simion ka futa ana sa Juda,
sa Juda ka futa ana sa Josef,
sa Josef ka futa ana sa Jonam,
sa Jonam ka futa ana sa Elaeakim.

³¹ Sa Elaeakim na ngela sa Milia,
sa Milia ka futa ana sa Mena,

sa Mena ka futa ana sa Matata,
sa Matata ka futa ana sa Netan,
sa Netan ka futa ana sa David na tatalafa'la.

³² Sa David na ngela sa Jesi,
sa Jesi ka futa ana sa Obed,
sa Obed ka futa ana sa Boas,
sa Boas ka futa ana sa Salmon,
sa Salmon ka futa ana sa Nason.

³³ Sa Nason na ngela sa Aminadab,
sa Aminadab ka futa ana sa Admin,
sa Admin ka futa ana sa Anae,
sa Anae ka futa ana sa Hesron,
sa Hesron ka futa ana sa Peres,
sa Peres ka futa ana sa Juda.

³⁴ Sa Juda na ngela sa Jakob,
sa Jakob ka futa ana sa Aesak,
sa Aesak ka futa ana sa Abraham,
sa Abraham ka futa ana sa Tera,
sa Tera ka futa ana sa Neho.

³⁵ Sa Neho na ngela sa Sirag,
sa Sirag ka futa ana sa Riu,
sa Riu ka futa ana sa Pileg,
sa Pileg ka futa ana sa Eba,
sa Eba ka futa ana sa Sela.

³⁶ Sa Sela na ngela sa Keinan,
sa Keinan ka futa ana sa Afaksad,
sa Afaksad ka futa ana sa Siem,
sa Siem ka futa ana sa Noa,
sa Noa ka futa ana sa Lamek.

³⁷ Sa Lamek na ngela sa Metusala,
sa Metusala ka futa ana sa Enok,
sa Enok ka futa ana sa Jered,
sa Jered ka futa ana sa Mahelalel,
sa Mahelalel ka futa ana sa Kenan.

³⁸ Sa Kenan na ngela sa Enos,

sa Enos ka futa ana sa Set,
sa Set ka futa ana sa Adam na ngela God.

4

Sa Saetan nia ilito'ona sa Jesus (Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ Na Ano'i ru Abu nia sura ana sa Jesus, ma sa Jesus ka oli ma'i fa'asia na kafo 'i Jodan, ma na Ano'i ru Abu ka tala'ia 'uana saena aba'i kula kwasi.

² Ma sa Saetan ka ilito'ona 'i ne'eri sulia fai akwala fa'i asoa ki. Ma sulia asoa ne'eri ki, sa Jesus kasi 'ania go'o ta fanga, ma nia ka fiolo liu na'a.

³ Ma sa Saetan ka fata 'uri fuana, "Osi'ana ne'e lae'o na Ngela God, 'oke fata fuana gwa'i fau ne'e 'iri ke alua ta afu beret."

⁴ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na Kerekere'a Abu[☆] nia saea, 'Na ngwae noa'a kasi mauri go'o 'ani fanga ta'ifilia.' "

⁵ Sui sa Saetan ka tala'ia 'uana gwauna totoloa ne'e fane liu, ma ana kaida'i ti'iti'i go'o, nia ka fa'ata'inia na'a fuana na 'inoto'anga ki ta'ifau ana magalia.

⁶ Ma nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Nai ba'a kwatea na 'inoto'anga ne'e ki ta'ifau, ma na ru le'a ki ta'ifau fuamu. Osi'ana na ru ne'e ki, na ru nau ki go'o ta'ifau, ma nau ku saiana nai kwate'e ta'ifau go'o fuana ta ngwae go'o 'ana ne'e nau ku filia.

[☆] 4:4 Diutronomi 8:3

7 Ma di'ia 'oko bobo uruuru, ma 'oko fo'osi nau, nau kui kwatea na 'inoto'anga ne'e ta'ifau go'o fuamu."

8 Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Na Kerekere'a Abu[☆] nia saea, 'Ta'ifilia God 'oe go'o ne'e 'oke fo'osia, ma 'oke rao fuana.' "

9 Sui, sa Saetan ka tala'i la'u 'uana na fanoa doe ba 'i Jerusalem, ma nia ka fa'auua ana ta'i kula ne'e nia ra'e liu 'i langi fafona na Luma Abu God. Ma nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Di'ia 'ae'o na Ngela God, 'oke lofo toli 'i ano fa'asia 'i ne'e.

10 Sulia na Kerekere'a Abu[☆] nia saea, 'God ke ba'a kwatea ma'i na 'ainsel nia ki, 'iri kira ka tagi sulio.

11 Ma kira ka sakua 'ae'o, fasi 'iri na 'aemu bore kasi foto ana ta gwa'i fau.' "

12 Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Na Kerekere'a Abu[☆] nia fata logo 'uri, 'Noa'a 'oe kosi ilito'ona God 'oe.' "

13 'I buri 'ana sa Saetan nia ilito'ona sa Jesus 'ani ru ne'eri ki ta'ifau, nia ka leka na'a fa'asia sa Jesus, ma ka ma'asia ta kaida'i le'a ka oli.

*Sa Jesus ka tala'ae ana rao'a nia
(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)*

14 Ma na ngasingasi'anga ana na Ano'i ru Abu nia tua fa'inia sa Jesus, ma nia ka oli na'a 'uana na aba'i kula 'i Galili. Ma na ala'anga sulia ka talofia saena na bali aba'i kula ne'eri ta'ifau.

☆ 4:8 Diutronomi 6:13

☆ 4:10 Sam 91:11, 12

☆ 4:12

Diutronomi 6:16

¹⁵ Ma nia ka fa'amanata saena na luma fuana fo'onga'a kira ki, ma na ngwae ki ta'ifau kira ka aura'ea nia'a.

*Na ngwae 'i Nasaret ki kira 'aila 'ania sa Jesus
(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)*

¹⁶ Sui sa Jesus ka leka 'uana 'i Nasaret, fanoa ba nia doe ma'i saena. Ma ana Sabat, na asoa ana mamalo'anga, nia ka leka 'i saena na luma fuana fo'onga'a sulia na falafala nia. Ma nia ka tata'e fuana na to'oma'ilana na Kerekere'a Abu,

¹⁷ ma kira ka kwatea fuana na kerekere'a na profet Aesea nia keresia. Ma nia ka 'ifingia, ma ka dao to'ona kula ne'e sa Aesea nia keresia[☆] ka fata 'uri,

¹⁸ “Na Ano'i ru God nia sura na'a aku, osi'ana nia fili nau 'iri nai fata sulia na Fa'arongo'a Le'a fuana ngwae dala'a ki.

Ma nia ka kwate nau ma'i 'iri nai fa'atalo 'ania fuana ngwae ki ne'e kira tua 'i saena lokafo, kira ke ba'a aloge.

Ma nai ba'a gura na ngwae ne'e maada rodo ki. Ma nai ba'a logea na ngwae ki ne'e kira mala ta'a ada ki.

¹⁹ Ma nai fa'arongo 'ania kaida'i nia dao na'a ma'i fuana na Aofia ka fa'amauria na ngwae nia ki.”

²⁰ Kaida'i sa Jesus nia to'omani ka sui, nia ka la'u na'a fafia na kerekere'a ne'eri, ma ka olita'inia fuana ngwae ne'e nia lia sulia luma fuana fo'onga'a, ma ka tua 'i ano ka fa'amanata. Ma na ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua 'i saena

[☆] **4:17** Aesea 61:1-2

na luma fuana fo'onga'a ne'eri, kira ka bubu totonga'i na'a fuana.

²¹ Ma nia tala'ae ka ala'a fuada ka 'uri, "Kerekere'a Abu ne'e, nia fuli mamana na'a 'i ta'ena, ana kaida'i ne'e kamu rongoa nau ku to'omani kwau fuamu'a."

²² Ma na ngwae ki ta'ifau kira ka fatale'a le'a ana, ma kira ka 'arefo liu du'ungana ala'alana le'a. Ma kira ka fata 'uri, "'Uri ma noa'a la'u na ngela ba sa Josef go'o nini'a re? Ma nia saea ne'e nia fa'amamana na Kerekere'a Abu ne'e."

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau ku siana kamu ke fata 'uri fuaku, 'Ngwae kwaigurai 'ae, 'oke gura 'oe basi talamu.' Ma kamu ke fata logo 'uri fuaku, 'Oke sasia basi saena fanoa 'oe na ru ba kami rongoa 'oko sasi'i ki ma'i ana fanoa 'i Kapaneam.'"

²⁴ Sui sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea na ru mamana fuamu'a, nia 'afita'i fuana kira ka kwaloa na profet 'i saena fanoa nia talana.

²⁵ Nau ku saea la'u fuamu'a, na kini 'oro Jiu ki ne'e kira 'uru, kira tua 'i Israel ana kaida'i sa Elaeja nia tua ana. Ma kaida'i baera na uta noa'a kasi to'o sulia uulu fa'i ngali ma ono madamo ki, ma na fiolo'a doe ka liu logo ana fanoa kia ki ta'ifau.

²⁶ Ma God noa'a kasi kwatea la'u sa Elaeja siana gwa'i 'uru ne'e kira 'i Israel ki. Bore ma nia kwatea lala sa Elaeja siana ta'i gwa'i 'uru ne'e noa'a la'u kini Jiu ne'e nia tua 'i Serefat, fanoa saena aba'i kula 'i Saedon.

²⁷ Ma na ngwae 'oro Jiu ki 'i Israel na kuu nia saungida, ana kaida'i sa Elaesa nia profet. Ma nia noa'a kasi gura go'o ta ngwae ada. Ta'ifilia

go'lo sa Neman na ngwae ne'e noa'a la'u Jiu ne'e leka ma'i fa'asia fanoa 'i Siria go'lo ne'e sa Elaesa nia gura.”

²⁸ Ma kaida'i kira rongoa ru ne'eri, na ngwae ki ta'ifau saena na luma fuana fo'onga'a, kira ka saeta'a. Kira saeta'a du'ungana ne'e sa Jesus saea God ke ba'a 'afia lala na ngwae ne'e noa'a la'u Jiu ki, ma kira ka noa'a.

²⁹ Ma kira ka tata'e, ma kira ka lalia sa Jesus fa'asia na fanoa ne'eri. Ma kira ka tori kwailiu ana sa Jesus 'uana gwauna fa'i ua ne'e kira saunga'inia na fanoa kira 'i fafona, fasi 'iri kira ka 'ui 'ania sa Jesus 'i ano, 'iri nia ke mae.

³⁰ Bore ma, nia dola go'lo 'ana 'i safitana na fiku'a ne'eri, ma ka leka na'a 'ana fa'asida.

*Na ngwae ne'e ano'i ru ta'a nia saungia
(Mark 1:21-28)*

³¹ Sui, sa Jesus ka leka 'uana 'i Kapaneam, ta'i fanoa ana aba'i kula 'i Galili. Ma ana ta'i Sabat, na asoa ana mamalo'anga, nia ka fa'amanata ngwae ki 'i ne'eri.

³² Ma na ngwae ne'e kira fiku ma'i siana 'i saena luma fuana fo'onga'a, kira 'arefo liu ana fa'amanata'anga nia ki, osi'ana sa Jesus nia ala'a 'ani ngasingasi'anga ma na mamana'anga ma'i ana God.

³³ Ma ta'i ngwae ne'e ano'i ru ta'a ru'ufia, nia tua logo 'i ne'eri. Go'lo nia ka ako ka 'uri,

³⁴ “Sa Jesus ngwae 'i Nasaret 'ae, nau ku saiamu 'ae'lo na Ngwae Abu God. Tae nini 'oko oga 'oke sasi aimili? Sali 'oko leka ma'i fuana malangisi laimili taka nini'a?”

³⁵ Sa Jesus ka balufia na ano'i ru ta'a ne'eri, ka 'uri, "I'Oke noto 'amu, ma 'oko ru'u ma'i 'i maa fa'asia ngwae ne'ana!" Ma na ano'i ru ta'a ne'eri ka 'ui 'ania ngwae ne'eri 'i ano 'i na'ona fiku'a ne'eri, ma ka fi'i ru'u tafa na'a ma'i fa'asia. Ma na ngwae ne'eri noa'a kasi maala go'lo.

³⁶ Na ngwae ne'e kira fiku 'i ne'eri ki, kira 'arefo liu, ma kira ka saefilo kwailiu ada, ma kira ka 'uri, "Na fa'amanata'anga tae na'a ne'e 'uri re? Ngwae ne'e nia ifulangani na ano'i ru ta'a ki 'ani mamana'anga fa'inia ngasingasi'anga, ma kira ka sakatafa ta'ifau ma'i 'i maa!"

³⁷ Ma na ala'anga sulia sa Jesus ka talo ana fanoa ki ta'ifau kalikalia aba'i kula ne'eri.

*Sa Jesus nia gura na ngwae 'oro ki
(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)*

³⁸ Sui sa Jesus nia ka leka fa'asia na luma fuana fo'onga'a, ma ka leka 'i luma sa Simon. 'Una'eri ma na funga kini sa Simon, nia mata'i 'ania 'ako'ako'anga doe ana kaida'i ne'eri. Ma kira ka gania sa Jesus fasi 'iri ke gura.

³⁹ 'Una'eri go'lo sa Jesus leka ka uu 'i ninimana 'ifita'i kini ne'eri, ma nia ka fi'i balufia na 'ako'ako'anga ne'eri fa'asia. Ma na 'afe ne'eri ka 'akwa na'a, ma nia tata'e ka du'uru, ma ka kwatea na'a fanga fuada.

⁴⁰ Ana kaida'i ne'e sina nia suu na'a, ma ana asoa Jiu ki fuana mamalo'anga ni sui na'a, ngwae 'oro ki kira ngalia ma'i na ngwae kwaima kira ki ne'e mata'inga to'oto'o ki saungida siana sa Jesus. Ma sa Jesus ka alua limana 'i fafida, ma ka gurada ta'ifau.

⁴¹ Ka 'luna'eri la'u, ano'i ru ta'a 'oro ki kira tafi fa'asia ngwae ki, ma kira ka ako 'uri, "'Ae'lo na Ngela God!"

Ma sa Jesus ka lui totonga'i ana ano'i ru ta'a ne'eri ki noa'a kira kasi ala'a, osi'ana kira saiana ka sui na'a ne'e nia'a na Christ, na ngwae God nia filia fuana lafulana ngwae nia ki.

Sa Jesus nia fa'atalo saena aba'i kula ki 'i Israel

(Mark 1:35-39)

⁴² 'Ofodangi kaida'i nia la'a na'a, sa Jesus nia leka fa'asia fanoa 'i Kapaneam, ka leka 'uana ta'i kula ne'e aroaro. Ma na ngwae ki kira ka tala'ae kika lulu 'uana, ma kaida'i kira dao to'ona, kira ka fata 'uri fuana, "'Oe kasi leka fa'asia na fanoa ne'eri."

⁴³ Bore ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "God nia kwate nau ma'i fuana fa'atalo'anga 'ania na Fa'arongo'a Le'a, 'luna'eri ne'e nai leka nama kwau saena ti fanoa matamata logo, 'iri nai talonga'inia ne'e God ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki."

⁴⁴ Ma sa Jesus ka fa'arongo 'ani Fa'arongo'a Le'a saena luma fuana fo'onga'a ki ana aba'i kula ki 'i Israel.

5

Sa Jesus nia filia na fafarongo etaeta nia ki

(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

¹ Ana ta'i asoa, sa Jesus nia uu ka fa'amanata 'i ninimana 'osi doe 'i Galili, ma na ngwae 'oro ki kira faisu'usu'u ma'i siana fuana rongolana na fatalana God.

² Ma nia ka lisia na ro gwa'i baru na ngwae dee ki kira fa'asi'i ka teo go'o 'ani 'i malitako, ma kira ka taufia na furai kira ki.

³ Ma sa Jesus nia ka ra'e 'i saena gwa'i baru sa Simon, ma ka saea fuana nia ke usunga'i ti'iti'i kwau ana fa'asia 'i sara. Ma sa Jesus ka tua 'i saena na gwa'i baru ne'eri, ma ka ina'u ana fa'amanatalana na ngwae ki.

⁴ Ma kaida'i nia fa'amanata na ngwae ki ka sui na'a, nia ka fata 'uri fuana sa Simon, "Mulu usunga'inia la'u kwau na gwa'i baru ne'e 'uana kula 'ato, sui kamu ka ala 'ania na furai kamu ki fuana deelana ma'i na i'a ki."

⁵ Ma sa Simon ka olisia ma ka 'uri, "Fa'amanata 'ae, kaimili rao laga ulafu na'a ma'i sulia rodo la'ula'u ne'e, bore ma noa'a kami kasi deea go'o ta i'a. Bore ma sulia fatalamu, nau kui ala na'a aku 'ani furai ne'e ki."

⁶ Ma kaida'i kira ala 'ani na furai ne'eri ki, kira ka deea na'a i'a 'oro liu ki, ma na furai ki karangi ka muu na'a.

⁷ Sui kira ka karumia ma'i na ngwae kwaima kira ki 'i saena ta gwa'i baru la'u, fasi 'iri kira ke leka ma'i, kira ke kwai'afi ada. 'Una'eri kira ka dao ma'i, ma kira ka fa'afungua ro gwa'i baru ne'eri ki 'ani i'a leleka karangi kira ka kuru go'o.

⁸ Ma kaida'i sa Simon Peter nia lisia na ru ne'eri, nia leka ma'i ka bobo uruuru 'i na'ona sa Jesus, ma ka fata 'uri, "Aofia 'ae, leka kwau 'amu fa'asi nau! Nau'a na ngwae ta'a liu!"

⁹ Sa Simon fa'inia na ngwae ne'e kira tua 'i ne'eri ki, kira ka 'arefo liu ana i'a 'oro ne'e kira deea.

¹⁰ Ma na ro ngwae ne'e kera rao fa'inia sa Simon, ne'e satada sa James ma sa John, na ro ngela sa Sebedi ki, kera ka 'arefo liu logo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Simon, "Noa'a 'oe kosi ma'u la'u. 'I na'o ba 'oko deea i'a ki, bore ma 'ita 'i ta'ena ka oli 'ala'a, 'oke deea lala na ngwae ki 'iri kira ke fa'amamana ana God."

¹¹ Ma kaida'i kira dao na'a 'i sara, kira ka fa'asia na'a gwa'i baru ki sulia one, ma kira ka fa'asia ru ki ta'ifau, ma kira ka leka na'a fa'inia sa Jesus.

*Sa Jesus gura ta'i ngwae kuu'a
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)*

¹² Ana ta'i asoa, sa Jesus nia tua 'i saena ta'i fanoa, ma ta'i ngwae ne'e kuu nia saungia, nia tua logo 'i ne'eri. Kaida'i nia lisia sa Jesus, nia leka ma'i siana, ka bobo uruuru 'i na'ona, ma ka gania ka fata 'uri, "Ara'i kwa, di'ia 'oko ma'udi, 'oko saiana 'oke gura nau go'o 'amu kwa."

¹³ Sui sa Jesus ka taga kwau na limana, ma ka sama to'ona nonina, ma ka fata 'uri, "'Iu, nau ku ma'udi. 'Oke mafo na'a." Ma 'ali'ali 'i buri 'ana ala'anga ne'eri ki sa Jesus saea go'o, na kuu ne'eri ka siki na'a fa'asia ngwae ne'eri.

¹⁴ Sui sa Jesus ka olitani kwau na ngwae ne'eri ka fata 'uri fuana, "Noa'a 'oe kosi fa'arongoa la'u 'ani ta ngwae ana ru ne'e ki. Bore ma 'oke leka basi 'amu siana na fata abu, ma 'oke fa'ata'inia na nonimu fuana, 'iri nia ke saiana ne'e 'oko 'akwa na'a. Sui 'oko kwatea na kwaisu'usi'anga sa Moses nia saea 'iri ngwae ki ta'ifau kira ka fa'amamana ne'e na kuu ne'e teoteo 'i nonimu nia siki na'a."

15 Nia ka 'una'eri bore 'ana, na fa'arongo'anga sulia ru ne'e sa Jesus fuli'i ki, nia talofia na'a kula 'oro ki, ma na ngwae 'oro ki kira ka leka ma'i siana fuana rongolana fa'amanata'anga nia ki, ma fasi 'iri sa Jesus ka gurada logo fa'asia na mata'inga kira ki.

16 Ma kaida'i 'oro, sa Jesus nia leka nama fa'asia ngwae ki 'uana kula aroaro ki fuana fo'onga'a.

*Sa Jesus gura na ngwae ne'e nonina ta'u
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)*

17 Ta'i asoa, kaida'i sa Jesus nia fa'amanata saena ta'i luma, ti Farasi fa'inia ngwae fa'amanata ana taki ki, kira tua logo 'i ne'eri. Kira leka ma'i fa'asia fanoa 'oro ki ana aba'i kula 'i Galili fa'inia 'i Judea, ma 'i Jerusalem. Ma na ngasingasi'anga God ka tua fa'inia sa Jesus, 'iri nia ka gura ngwae ne'e kira mata'i ki.

18 Ma ti ngwae ngalia ma'i ta'i ngwae ne'e nonina ta'u, kira ngalia ma'i 'i fafona 'ifita'i. Kira ka sasi ngangata 'uana ru'unga'a 'i luma fa'inia, fasi 'iri kira ka alua 'i na'ona sa Jesus, fuana nia ka gura.

19 Bore ma osil'ana na fiku'a ne'eri doe liu, ngwae kwaima ana ngwae ne'e kasi bolo na'a fuana ru'unga'a kwau 'i luma siana sa Jesus. 'Una'eri kira ka ngalia ngwae ne'eri, kira ka ra'e fa'inia 'i fafona luma, ma kira ka tafangia ta'i ma'e kwakwa doe, kira ka fa'akosoa ma'i na ngwae ne'eri 'i fafona 'ifita'i siana sa Jesus.

20 Ma kaida'i sa Jesus nia lisia na fa'amamana'anga kira, nia ka fata 'uri fuana

ngwae ne'e nonina ta'u, "Ngwade 'ae, nau ku rufuanata na'a ana ta'anga'a 'oe ki."

²¹ Ma na ngwae fa'amanata ana taki ki fa'inia Farasi ki, kira ka ngunungunu buri fuada kwailiu ma kira ka fata 'uri, "Reala kwa! Nia saea nia'a ta ngwae fa'uta mala nini'a? Nia fa'abolota'inia na'a fa'inia God. Ngwae ki noa'a kasi rufuanata ana ta'anga'a ki. Talito'ona go'o God ne'e saiana rufuanatalana ta'anga'a ki."

²² Sa Jesus nia sai logo ana manata'anga kira ki saena liada, ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamu kasi manata la'u 'una'eri."

Ma sa Jesus sai logo ana ne'e kira fa'amamana talito'ona go'o God ne'e ke gura ngwae ki.

²³ Go'o 'una'eri nia ka fata 'uri, "Di'ia nau ku fata 'uri fuana ngwae nonina ta'u ne'e ku 'uri, 'Ta'anga'a 'oe ki, nau ku rufuanata na'a ani,' kaumulu kasi lisia go'o ne'e nia fuli. Bore ma di'ia nau ku fata 'uri, 'Tata'e, ma 'oko fali,' 'i ne'eri kamu ka fi'i lisia ne'e ngasingasi'anga nia aku fuana gura'a.

²⁴ Kaida'i nai gura ngwae ne'e, nai fa'ata'inia fuamu'a ne'e nau'a, Ngela Ngwae, nau ku to'o ana ngasingasi'anga fuana nai rufuanata ana ta'anga'a ki."

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana ngwae nonina ta'u ne'eri, "Nau ku saea fuamu, 'oke tata'e na'a, ngalia 'ifita'i 'oe, ma 'oko leka na'a 'i fanoa 'oe."

²⁵ Ma na ngwae ne'eri, 'ali'ali nia ka tata'e na'a 'i na'oda, go'o nia ka ngalia 'ifita'i ne'e nia teo 'i fafona, ma ka oli 'i fanoa fa'inia ba'atafe'anga doe fuana God.

26 Ma kira ta'lifau kira ka 'arefo liu na'a, ma kira ka ba'atafea God. Ru ne'e kira lisia kira 'arefo liu, kika 'uri, "'Iu, ru ni 'arefo'a doe liu nini'a kulu lisia 'i ta'ena."

*Sa Jesus nia ri 'uana sa Lifae
(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)*

27 Buri 'ana ru ne'eri, sa Jesus nia leka kwau 'i maa, ma ka lisia sa Lifae, na ngwae ni gonilana mani ana takisi, nia tua ana kula ne'e nia rao ana. Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oke leka ma'i fa'inau."

28 Sa Lifae ka tata'e, ma ka fa'asi buri ana ru nia ki ta'lifau, ma ka leka fa'inia sa Jesus.

29 Sui sa Lifae ka sasia ta'i fanga'a doe fuana sa Jesus 'i luma nia. Ma ana kaida'i ne'eri logo, na ngwae 'oro ne'e kira gonia mani 'ani takisi ki fa'inia ti ngwae la'u, kira fanga fa'inia sa Jesus.

30 Ti Farasi ma ngwae fa'amanata ana taki ki kira ka saeta'a, ma kira ka fata 'uri fuana fafarongo sa Jesus ki, "Nia bolo fa'inia nia kasi fanga ma ka kwa'u la'u fa'inia ngwae goni mani ana takisi ma ngwae ta'a 'ufuni ki."

31 Sa Jesus nia olisida ka fata 'uri, "Ngwae ne'e noa'a kira kasi mata'i ki, kira kasi oga go'lo ta ngwae kwaigurai, bore ma ngwae ne'e kira mata'i ki tari, kira ka bo'obo'olo 'uana ngwae kwaigurai.

32 Nau 'iri leka la'u ma'i fuana laefilana ngwae 'olo'olo ki 'iri kira ke kakari alifa'i, bore ma na ngwae ne'e abulalada ta'a ki lala tari, nau ku leka ma'i fuana laefilada 'uana rokisi manata'anga."

Aofia dao na'a, kwaimanatai'anga ke noa'a, muke sae saele'a

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ Ti ngwae kira fata 'uri fuana sa Jesus, “Ana kaida'i 'oro ki, na fafarongo sa John ki kira abu fanga fuana fo'onga'a, ma na fafarongo Farasi ki kira ka 'una'eri logo. Bore ma na fafarongo 'oe ki, kira fanga ma kira ka kwa'u go'o 'ada.”

³⁴ Sa Jesus olisida ka fata 'uri, “Nia kasi bolo fa'inia to'a ne'e kira tua ana fafanga'a ana ara ara'inga ne'e kira ka abu fanga. Du'ungana ne'e, kaida'i ara'i faolu nia go'o 'ana 'ua fa'inida ngwae ki, kira saele'a.

³⁵ Bore ma kaida'i ke dao ma'i aiga'i ne'e kira ke ba'ea na ara'i faolu fa'asida. 'Una'eri mala, kira fi'i abu fanga la'u, osi'ana ne'e kira kwaimanatai. Ta ne'e noa'a 'iri bolo fuana na fafarongo nau ki kira ka abu fanga go'o 'ada kaida'i nau ku tua fa'inida.”

³⁶ Sui sa Jesus ka fata 'ani tarifula'a fuada logo 'uri, “Nia kasi bolo fuana muke ngali ta ngisingisi toro faolu fuana subungilana ta toro ne'e nia 'ua. Si di'ia ta ngwae sasia na ru ne'eri, na ngisingisi toro faolu ne'eri ka gasia na toro 'ua ne'eri, du'ungana toro faolu nia lukuluku 'i buri 'ana ngwasilana, ma na toro faolu kasi lia le'a go'o fa'inia na toro 'ua.

³⁷ Ma muke sai logo ana, noa'a nia kasi bolo fuana ta ngwae ka alua na'a waen faolu 'i saena ngwa'i 'ua ana 'u'uila nanigot, du'ungana ngwa'i ru 'ua ne'eri noa'a kasi ba'u. Si di'ia nia sasia ru 'una'eri, kaida'i na waen ne'eri ke totoro go'o ma'i, nia ka foga na'a ngwa'i ru 'ua

ne'eri, ma na waen ne'eri ka kisita'i, ma na ngwa'i ru ne'eri ka ta'a na'a.

³⁸ Nia ne'e ngwae ke alua nama waen faolu 'i saena na ngwa'i ru faolu ne'e nia saiana ke ba'lu.

³⁹ “Ta ngwae ne'e 'idufa'i kwa'ufia go'lo ana waen 'ua, noa'a nia kasi oga na waen faolu. Osi'ana nia fata 'uri, 'Na waen 'ua ne'e kwa'ufilana mamasi'a ka le'a kwa.' ”

6

Sa Jesus nia 'a'ana fuana Sabat (Matthew 12:1-14; Mark 2:23—3:6)

¹ Ta'i Sabat, asoa ana mamalo'anga, sa Jesus fa'inia fafarongo nia ki kira leleka, ma kira ka liu to'o folo ana ta'i o'ola'i witi, na ru kira saungani fuana beret. Ma kaida'i kira liu ana, na fafarongo nia ki kira ka loia ti fingi ru, ma kira ka 'asa'asanga saena limada, ma kira ka 'ania.

² Ma kaida'i ngwae ana Farasi ki kira lisia, kira ka fata 'uri, “Ru ne'e kaumulu sasia nia 'oia na taki sa Moses, osi'ana kamu loia witi ne'e ana Sabat, asoa ana mamalo'a.”

³ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Nau ku saiana kaumulu to'oma'i sulia saena Buka Abu na ru ba sa David na tatalafa'a nia sasia 'i na'lo. Ana kaida'i ne'eri, sa David fa'inia ngwae nia ki kira fiolo liu,

⁴ nia ka leka 'i saena na luma God, ma na 'ingata'i fata abu ka kwatea fuana sa David na beret ne'e kira 'au abua fuana God. Ma sa David ka 'ania na'a beret ne'eri, ma ka kwatea logo fuana ngwae nia ki, ma kira ka 'ania. Bore ma na taki kulu ala'ani fuana talito'ona go'lo na fata abu God ki ne'e kira saiana 'anilana. Ma

noa'a kulu kasi lisia saena Buka Abu ne'e God nia saeta'a fuana sa David."✠

⁵ Sui sa Jesus ka fata na'a 'uri, "Nau, na Ngela Ngwae, nau ku to'o ana na ngasingasi'anga fuana saelana ru ki fuana ngwae ki kira saiana kike sasia go'o 'ada ana asoa ana mamalo'anga."

⁶ Ma ana ta asoa ana Sabat logo, sa Jesus ka leka saena luma fuana fo'onga'a ma ka fa'amanata. Ma ta'i ngwae nia tua logo 'i ne'eri ne'e lima 'olo'olo ana nia mae.

⁷ Ma ti ngwae fa'amanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka tua logo 'i ne'eri, ma kira ka lialia 'uana di'ia sa Jesus ke gura ngwae ne'eri ana Sabat, asoa ana mamalo'a. Di'ia 'una'eri, kira ka fata maana sa Jesus ana 'oilana taki God ana gura'a, ru ne'eri kira manata sulia ma nia di'ia rao'a.

⁸ Ma sa Jesus nia saiana go'o 'ana manatada, ma nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'e limana mae, "Tata'e ma'i, 'oko uu ma'i 'i na'ona ngwae ki ta'ifau." Ma ngwae ne'eri ka tata'e, ma ka leka ma'i siana sa Jesus.

⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana Farasi ki, ma na ngwae fa'amanata ana taki ki, "Nau ku saefilo kamu basi. Tae ne'e taki kulu nia ala'ania fasi 'iri kulu ka sasia ana asoa ana mamalo'anga? Nia ala'ania sasilana ru le'a ki, nama sasilana ru ta'a ki? Nia ala'ania na fa'amaurilana ta ngwae, nama saungilana ta ngwae?"

¹⁰ Sa Jesus nia fata 'una'eri ka sui, nia ka lia kwailiu fuada, go'o nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'e limana nia mae, "Taga ma'i limamu." Ma

✠ 6:4 1 Samuel 21:1-6; Levitikus 24:9

nia ka taga, ma na limana ka le'a na'a.

¹¹ Ana kaida'i kira lisia, kira ka saeta'a liu, ma kira ka ala'a fiku ma kira ka manata 'oi ru 'uana tae ne'e kike sasia ana sa Jesus.

*Sa Jesus filia na lifurongo nia ki
(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)*

¹² Ana ta kaida'i logo, sa Jesus ka ra'e 'uana gwauna fa'i ua 'iri nia ka fo'o. Ma saena rodo la'lula'u ne'eri, nia ka fo'osia God.

¹³ Kaida'i nia 'ofodangi na'a, nia ka saea ma'i fafarongo nia ki siana, ma ka filia akwala ma ro ngwae, ma ka saeda 'ani lifurongo ki.

¹⁴ Na satada: sa Simon ne'e sa Jesus fa'asata 'ani sa Peter, ma sa Andrew na ngwaefuta nia, ma sa James, ma sa John, ma sa Filip, ma sa Batolomiu,

¹⁵ ma sa Matthew, ma sa Tomas, ma sa James na ngela sa Alfeas, ma sa Simon ta ngwae ana ngwae Jiu ki ba kira oga lalilana ngwae 'i Rom ki fa'asia 'i Israel,

¹⁶ ma sa Judas na ngela sa James, ma sa Judas Iskariot na ngwae ne'e nia ke ba'a 'olosaea sa Jesus fuana malimae nia ki.

*Sa Jesus nia fa'amanata ma ka gura na ngwae
ki
(Matthew 4:23-25)*

¹⁷ Sa Jesus nia koso ma'i fa'asia 'i gwauna ua ne'eri fa'inia na akwala ma ro lifurongo nia ki, ma ka uu ana kula ote fa'inia na fiku'a doe ne'eri ne'e ti ngwae la'u ana fafarongo nia ki. Ma ti ngwae 'oro la'u ne'e kira leka ma'i fa'asia aba'i kula 'i Judea, ma fa'inia fanoa doe

'i Jerusalem, ma na fanoa ki 'i Taea ma 'i Saedon ne'e kira tua 'i sulia asi, kira tua logo 'i ne'eri.

18 Kira leka ma'i fuana rongolana sa Jesus, ma 'iri sa Jesus ke gurada fa'asia na mata'inga kira ki. Ma na ngwae ne'e kira to'o ana ano'i ru ta'a ki, kira leka logo ma'i, ma sa Jesus ka gurada.

19 Na ngwae ki ta'ifau kira iliili 'uana sama'a to'ona sa Jesus, osi'ana na ngasingasi'anga nia leka kwau fa'asia fuana guralana na ngwae ki ta'ifau.

*Saesaele'anga ma kwaimanatai'anga
(Matthew 5:1-12)*

20 Sa Jesus ka lia kwau fuana fafarongo nia ki ma ka fata 'uri,

“Saesaele'anga fuamu'a ngwae ne'e kamu dala'a ki, osi'ana ne'e God ka gwaunga'i fafi kamu.

21 Saesaele'anga fuamu'a ngwae ne'e kamu fiolo ana kaida'i ne'e ki, osi'ana kamu ke ba'a abusu.

Saesaele'anga fuamu'a ngwae ne'e kamu angi ana kaida'i ne'e ki, osi'ana kamu ke ba'a ga'a.

22 Saesaele'anga fuamu'a kaida'i na ngwae ki kira ke silolonga'i kamu, ma kike ifulanganga'i kamu, ma kira ka fata fa'ali kamu, ma fu'usi ta'a amu'a, osi'ana kamu ro'osuli nau na Ngela Ngwae.

23 Kamu ke saesaele'a, ma muke ngwa'e sakasaka 'ani saele'anga doe kaida'i ne'e ngwae ki kike sasi 'una'eri amu'a, osi'ana na kwaiara'a doe nia ma'akwali kamu 'i langi. Nau ku saea ru ne'eri osi'ana kira

ke ba'a sasia logo ru ta'a fuamu'a ne'e ko'o bora kira ki sasia ana profet ki ma'li 'li na'lo.

²⁴ Bore ma, nia ke ta'a ka lilisu fuamu'a na ngwae ne'e kamu to'lo ana to'oru'a ki ana kaida'i ne'e, osi'ana ngwangwane'anga ki kamu to'lo ani ka sui na'a.

²⁵ Nia ke ta'a ka lilisu fuamu'a na ngwae ne'e kamu fanga abusu ki ana kaida'i ne'e, osi'ana kamu ke ba'a fiolo.

Nia ke ta'a ka lilisu fuamu'a na ngwae ne'e kamu ga'a ki ana kaida'i ne'e, osi'ana kamu ke ba'a o'omae, ma muke angi.

²⁶ Nia ta'a ka lilisu fuamu'a kaida'i ne'e ngwae ki kira fatale'a amu'a, osi'ana na ko'o bora kira ki, kira sasia logo ru ne'eri ki fuana na profet 'oso'oso ki."

Alafe'anga fuana malimae
(*Matthew 5:38-48; 7:12*)

²⁷ Sa Jesus nia fa'amanata logo ka 'uri, "Nau ku saea fuamu'a na ngwae ne'e kamu rongo sulia fatalaku, muke kwaima ana na malimae kamu ki, ma muke sasi le'a fuana ngwae ne'e kira silolonga'li kamu ki.

²⁸ Ma muke fo'osia God, 'iri nia ke fa'ale'a ngwae ne'e kira agia kamu'a, ma muke fo'lo fuana na ngwae ne'e kira sasia ru ta'a ki amu'a.

²⁹ Ma di'ia ta ngwae ka fidalia na satemu, 'oke ala'ania nia ka fidalia la'u ta bali sate. Ma di'ia ta ngwae ka ngalia na to'ongi fafo doe 'oe, 'oke ala'ania nia ke ngalia logo na to'ongi sae 'oe fuana.

³⁰ Ma 'oke kwatea fuana ta ngwae bore 'ana ne'e nia ke gania ta ru amu'a. Ma di'ia ta ngwae nia ngalia ta ru ana ru 'oe ki, noa'a 'oe kosi gania la'u fuana olita'ilana fuamu.

³¹ Ta tae ne'e kamu oga na ngwae matamata ki kira ke sasia fuamu'a, kamu ke sasia logo fuada.

³² "Ma di'ia kamu kwaima go'o amu'a ana ngwae ne'e kira kwaima amu'a ki, noa'a kamu kasi ngalia go'o ta kwaiara'anga. Osi'ana na ngwae ta'a ki bore, kira kwaima logo ana ngwae ne'e kira kwaima ada ki.

³³ Ma di'ia kamu sasi le'a go'o 'amu'a fuana ngwae ne'e kira sasi le'a fuamu'a ki, noa'a kamu kasi ngalia go'o ta kwaiara'anga. Osi'ana ne'e ngwae abula ta'a ki bore, kira sasi logo 'una'eri.

³⁴ Ma di'ia kamu kwate ru go'o 'amu'a fuana ngwae ne'e kira saiana kike du'ua fuamu'a, noa'a kamu kasi ngalia go'o ta kwaiara'anga. Osi'ana ne'e ngwae abula ta'a ki bore, kira sasi logo 'una'eri fuana ngwae abula ta'a ki, fasi 'iri kira ka du'ua nama fuada.

³⁵ Bore ma kamu ke kwaima nama ana mal-
imae kamu ki, ma muke sasi le'a fuada, ma kamu ke kwate ru ma noa'a kamu kasi masia la'u na du'ulana. Di'ia kamu sasi 'una'eri, kamu ke ba'a ngalia na kwaiara'anga doe, ma na abulalamu'a ne'e ke di'ia God na ma'a kamu ne'e nia 'inoto'a ka tasa. Osi'ana God nia sasi le'a fuana ngwae ta'a ki ma ngwae ne'e noa'a kira kasi saele'a fa'inia tae ne'e God sasia fuada.

³⁶ Muke kwaimanatai ana ngwae ki, ka di'ia logo na Ma'a kamu ne'e nia kwaimanatai amu'a.

Fa'amanata'anga sulia matalanga'ilana ta

ngwae

(Matthew 7:1-5)

³⁷ “Noa'a kamu kasi matalanga'inia ta ngwae matamata, 'asu 'ubani God kata matalanga'i kamu logo. Ma noa'a kamu kasi saea na kwa'ikwa'inga fuana ti ngwae matamata, ma God noa'a kasi kwatea logo na kwa'ikwa'inga fuamu'a. Muke rufuanata nama ana ngwae ki, ma God ke rufuanata kamu logo.

³⁸ Muke kwate nama ru ki fuana ngwae ki, ma God ke kwate ru logo fuamu'a. Ma God ke ba'a kwatea na kwate'a ne'e nia di'ia ta ngwae ba nia fa'afungua ta ngwa'i ru ne'e nia nekea, leleka nia ka fungufungu ma ka 'alasaka na'a. Ma God ke ba'a kwate fuamu'a, di'ia logo ne'e kamu kwatea fuana na ngwae matamata ki.”

Na tualana fafarongo ki

³⁹ Sa Jesus nia fata logo sulia tarifula'a fuada ka 'uri, “Ta ngwae ne'e maana nia rodo, nia 'afita'i ka tala'ia la'u ta ngwae ne'e maana rodo. Di'ia nia sasi 'una'eri, kero'a ta'ifau go'o ne'e kera ke 'asia saena kilu.

⁴⁰ Aia, na ngwae ne'e nia saesae'i ru go'o 'ana, nia 'afita'i ka liufia na ngwae ne'e fa'amanata nia. Ma di'ia na ngwae saesae'i ru nia ngali ta'ifau ru ne'e ngwae fa'amanata nia kwate fuana ki, nia di'ia na'a na ngwae fa'amanata nia.

⁴¹ “'Oko to'o ana ta'anga'a doe ki, bore ma 'oko balufia na'a 'amu ta ngwae ne'e nia to'o ana ta'anga'a ti'iti'i. 'Oko di'ia ta'i ngwae ne'e nia lisia na gegeo 'i saena na maana to'olana,

bore ma nia kasi lisia go'lo ta buli ano doe ne'e nia saena maana talana.

⁴² Ma 'oko fata 'uri fuana na ngwae matamata, 'Oe kosi sasia ta ru ne'e nia ta'a.' Bore ma 'oe kosi manata 'abera go'lo ana ta'anga'a doe ne'e 'oko sasi'i ki. 'Ae'lo ngwae kwalabasa. 'Oke fa'asia basi na ta'anga'a 'oe ki. Sui, 'oko fi'i bolo fuana kwai'afi'anga kwau ana ta ngwae matamata fuana na ta'anga'a nia ki."

Na 'ai fa'inia na fufua'i ru
(*Matthew 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³ Sa Jesus ka fata logo 'ania ta'i tarifula'a fuada ka 'uri, "Na 'ai ne'e nia bulao ka le'a, nia 'afita'i ka fungu 'ani fua'i ru ta'a ki. Ka di'ia logo, na 'ai ne'e nia bulao ka ta'a, nia 'afita'i ka fungu 'ani na fua'i ru le'a ki.

⁴⁴ Kulu saiana 'ai ki ta'ifau, osi'ana fufua'i ru kira ki ne'e kira fungu 'ani. Ma nia 'afita'i ta ngwae ka fisua na fufuana 'ai le'a fa'asia na kwalongaragara'a.

⁴⁵ Ma na ngwae le'a nia sasia logo na ru le'a ki sulia na manata'i ngwae raola nia. Ma na ngwae ta'a nia sasia logo na ru ta'a ki sulia na manata'i ngwae bulibuli nia. Na ru ne'e nia tua 'i saena na manatalana ngwae, nia ne'e ka ru'u ma'li 'i maa 'ani fatalana."

Fafarongo mamana
(*Matthew 7:24-27*)

⁴⁶ Ma sa Jesus ka ala'a la'u 'uri, "Fa'uta ne'e, ana kaida'i kamu ala'a fa'inau, kamu ka saea nau 'ani Aofia, bore ma noa'a kamu kasi sasi go'lo sulia na ru ne'e nau ku sae'e fuamu'a ki?"

⁴⁷ Sa tai bore ana ne'e nia leka ma'i siaku, ma ka rongo sulia na fatalaku, ma ka sasi sulia, nai fa'ata'inia fuamu'a na fito'onga nia, ma na tualana.

⁴⁸ Nia di'ia na ngwae ne'e nia saunga'inia luma nia, ma nia ka 'ilia na diro 'ai ki ka koso lalo. Aia, ma ana kaida'i na uta ka to'o, ma na kafo nia afetafa ma'i, nia 'afita'i ka malangisia, osi'ana nia saunga'inia luma nia 'i fafona na diro 'ai ki ne'e nia 'ilia ka koso lalo.

⁴⁹ Ma na ngwae ne'e nia rongoa na fatalaku, ma noa'a kasi sasi sulia, nia di'ia ngwae ne'e nia saunga'inia luma nia fafona one, noa'a nia kasi 'ilia diro 'ai kasi koso lalo go'o. Kaida'i kafo nia afetafa ma'i, ma ka foto ana luma ne'eri, luma ne'eri ka 'asia, ma ka takalo ta'ifau na'a."

7

Sa Jesus gura ta'i ngwae rao (Matthew 8:5-13)

¹ Kaida'i sa Jesus nia fa'asuia na'a fatalana fuana ngwae ki, nia ka leka na'a 'uana fanoa 'i Kapaneam.

² Ma ta'i ngwae 'i ne'eri, nia mata'i ka doe ma ka karangi mae na'a. Na ngwae ne'eri, nia'a na ngwae rao ana ta'i gwaunga'i ngwae ramo ana fu'anga ki fa'asia na fanoa doe 'i Rom. Ma gwaunga'i ngwae ramo ne'eri, nia lia doe liu ana na ngwae rao nia.

³ Ma kaida'i ne'e gwaunga'i ngwae ramo ne'eri nia rongoa ne'e sa Jesus nia dao ma'i, nia ka kwatea ti ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki, fasi

'iri kira ka saea sa Jesus ke leka ma'i, 'iri ke gura na ngwae rao nia.

⁴ Kaida'i kira dao siana sa Jesus, kira ka amasia, kira ka 'uri, "Na gwaunga'i ngwae ramo ne'e nia bolo fa'inia 'oke kwai'afi ana na ngwae rao nia,

⁵ osi'ana gwaunga'i ngwae ramo ne'eri nia kwaima liu fuami'a Jiu ki, ma nia ka saunga'inia ta'li luma fuana fo'onga'a fuami'a 'li ne'e."

⁶ 'Una'eri sa Jesus ka leka na'a fa'inida. Ma kaida'i nia dao karangia na'a kwau na luma, na ngwae gwaunga'i ne'eri 'li Rom ka kwatea la'u kwau na ngwae kwaima nia ki, 'iri kira ke fata 'uri fuana, "Ara'li 'a'ana ne'e kwa, 'oe kosi 'abera la'u. Nau noa'a kusi totolia ne'e 'oke leka ma'i 'li saena luma nau.

⁷ Ma nau bore kusi bolo logo fuana leka'a kwau fuamu talaku. 'Oke fata go'o ma'i 'amu, ma na ngwae ni rao nau ka 'akwa na'a.

⁸ Nau ku saiana 'oko bolo go'o 'amu fuana sasilana ru ne'eri, du'ungana nau'a talaku na ngwae nau ku rao 'li olofana na ngwae doe ki, ma nau ku to'o ana ngwae ni fu'a ki ne'e kira rao 'li olofana na gwaunga'inga nau. Ma di'ia nau ku saea ta ngwae ku 'uri, 'Oke leka,' ma nia ka leka. Ma di'ia nau ku saea ta ngwae ku 'uri, 'Oke leka ma'i,' nia ka leka ma'i. Ma di'ia nau ku saea ta ngwae rao ulafu ma nau ku 'uri, 'Oke sasia nama ru ne'e,' nia ka sasia na'a."

⁹ Ana kaida'i sa Jesus nia rongoa ru ne'eri, nia ka 'arefo liu. Ma nia ka abula, ma ka fata 'uri fuana na ngwae ne'e kira leka 'li burina ki, "Nau ku saea fuamu'a, nau noa'a kusi lisia 'ua

ta ngwae ne'e nia fa'amamana ka 'uri, sui bore 'ana saena 'i Israel.”

¹⁰ Ma na ngwae ngali ala'anga ne'eri ki, kira ka oli 'uana 'i luma na gwaunga'i ngwae ramo baera, ma kira ka lisia na ngwae mata'i baera nia 'akwa na'a.

Sa Jesus fa'amauria na ngwae ne'e nia mae na'a

¹¹ Ma noa'a nia kasi tau go'o 'i buri 'ana ru ne'eri ki, sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, ma ngwae 'oro ki logo, kira leka 'uana ta'i fanoa ne'e kira saea 'ani 'i Nen.

¹² Ma kaida'i nia dao karangia maana na sakasaka'a ana na fanoa ne'eri, ta'i fiku'a kira ngalia ma'i ta'i ngwae mae, ma kira ka leka na'a ma'i 'i maa. Na ngwae mae ne'eri, nia'a na 'alako muta'i ta'i gwa'i 'uru. Ma na fiku'a doe kira ka leka ma'i fa'inia fuana kwaiatolana.

¹³ Ma kaida'i sa Jesus, na Aofia, nia lisia na gwa'i 'uru ne'eri, nia ka kwaimanatai liu ana, ma ka fata 'uri fuana, “'Oe kosi angi la'u.”

¹⁴ Sui nia ka leka kwau, ma ka sama to'ona na tatafe ne'e ngwae mae ne'eri nia teo saena, ma na ngwae ne'e kira ngalia ngwae mae ne'eri ki, kira ka uu to'o. Go'o sa Jesus ka fata 'uri, “Ngwae 'alako ne'e kwa, nau ku saea fuamu, 'oke tata'e!”

¹⁵ Ma na ngwae 'alako baera ka tata'e na'a, ma ka tala'ae ka ala'a. Ma sa Jesus ka kwatea na'a kwau fuana te'a nia.

¹⁶ Ma na ngwae ne'e kira lisia ru ne'eri ki, kira ka 'arefo liu, ma kira ka ba'atafea God, kika 'uri, “Ta'i profet 'inoto'a nia sakatafa na'a

ma'i 'i safitakulu. God nia dao na'a ma'i fuana 'afilakulu na ngwae nia ki."

¹⁷ Ma na ala'anga sulia sa Jesus, ka talo na'a 'i saena 'afutana aba'i kula 'i Israel, ma na bali ana fanoa ki kalikalia logo.

Sa John ngwae ni Siuabu nia kwatea ro fafarongo nia ki siana sa Jesus

(Matthew 11:2-19)

¹⁸ Ana kaida'i ne'e fafarongo sa John ki kira fa'arongo nia 'ania na raolana sa Jesus, sa John ka saea ma'i ro fafarongo nia ki siana,

¹⁹ ma ka ba'e kero'a ka leka kwau siana sa Jesus, na Aofia, 'uana saefilolana kika 'uri, "'Uri ma 'ae'o na'a ne'e na Christ, ngwae ne'e ke ba'a dao ma'i nini'a, nama mike masia la'u ta ngwae matamata?"

²⁰ Ma ana kaida'i kera dao siana sa Jesus, kera ka saefilola 'uri ana, "Sa John ngwae ni Siuabu nia ba'e kero'o ma'i fuana saefilolamu, 'Uri ma 'ae'o na'a ne'e na Christ, ngwae ne'e ke ba'a dao ma'i, nama mike masia la'u ta ngwae matamata?"

²¹ Ma ana kaida'i ne'eri logo, sa Jesus nia gura ngwae mata'i 'oro ki, ma nia ka ifulanga'inia na ano'i ru ta'a ki fa'asia na ngwae ki, ma ka gura na ngwae ne'e maada rodo ki.

²² Nia ne'e sa Jesus ka fata 'uri fuadaro'o, "Moro oli kwau, moro ka fa'arongoa sa John 'ania ru ki ne'e koro'o lisi'i ki, ma moro ka rongo'i ki 'i ta'ena. Ngwae maada rodo ki, kira lia na'a. Ma ngwae 'aeda mae ki, kira ka fali na'a. Ma na ngwae ne'e kuu nia saungida ki, kira ka mafo na'a. Ma ngwae ne'e alingada bani

ki, kira ka rongo na'a. Ma ngwae ne'e kira mae ki, kira ka mauri la'u. Aia, ma na Fa'arongo'a Le'a, nau ku fa'atalo na'a 'ani fuana ngwae dala'a ki.

²³ God ke 'oilakita'inia na ngwae ki ta'ifau ne'e noa'a kira kasi ilanga'i nau, osi'ana na ru nau ku sasi'i ki."

²⁴ 'I buri 'ana na ro fafarongo sa John ki kera oli na'a, sa Jesus nia tala'ae ka ala'a sulia sa John fuana ngwae ne'e kira fiku 'i ne'eri ki ka 'uri, "Ana kaida'i kamu leka siana sa John saena aba'i kula kwasi, ta tae nini'a kamu leka fuana lisilana 'i ne'eri? Ta ngwae ne'e noa'a kasi fa'amamana ka di'ia go'o 'ana ta gwango rade ne'e nia saola ana iru? Noa'a! Sa John nia noa'a la'u ngwae 'una'eri.

²⁵ 'Uri ma, tae ne'e kamu leka fuana lisilana? Ta ngwae ne'e nia toro 'ania ifi ne'e folilana doe? Noa'a! Osi'ana ngwae ne'e kira toro 'una'eri ki, kira to'oru, ma kira ka tua 'i saena luma le'a liu ki.

²⁶ Kamu ke fa'arongo nau ma'i. Tae ne'e kamu leka kwau fuana lisilana? Na profet? 'Iu! Nia na profet mamana! Ma nia liufia mala na profet 'i na'o ki ta'ifau.

²⁷ Sa John na'a ba kira kerekere sulia saena Kerekere'a Abu ana kaida'i God nia fata 'uri, 'Lia basi, nai ba'a kwatea kwau na ngwae ni ngali ala'anga nau 'i na'o amu, fasi 'iri nia ke sasi aka'u ana ngwae ki fuamu.' "

²⁸ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea fuamu'a, sa John nia talinga'i ka liufia na ngwae ki ta'ifau ne'e kira futa ma'i 'i saena magalia ne'e. Sui ka 'una'eri bore 'ana, na ngwae ne'e

kira fa'atiliti'i ada ki saena na 'Inoto'anga God, kira doe ka tasa ka liu ana sa John.”*

²⁹ Ngwae ki ta'ifau ne'e kira rongoa fatalana, ma na ngwae goni mani ana takisi ki bore, kaida'i kira rongoa sulia fatalana sa Jesus, kira ka saiana ta'i tala God nia saga ma ka mamana, osi'ana kira kakari alifa'i, ma sa John ka siuabu kira ta'ifau.

³⁰ Ma na Farasi ki fa'inia ngwae fa'amanata ana taki ki, osi'ana ne'e kira 'aila 'ania kakari alifa'i 'anga ma na siuabu'anga ana sa John, kira noa'a kasi oga go'o na ro'onga'a sulia na kwaiogai'anga God ne'e nia sasi aka'u ana fuada.

³¹ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri fuada, “Nau kui fa'abolota'inia fuamu'a na tua lamu'a ngwae ana 'i ta'ena, kamu'a di'ia na kaela ngela

³² ne'e kira fiku 'i maana usi'a 'ani ro fiku'a ki. Ma kira ka ri kwailiu fuada, 'Kaimili ufi 'au, ma kamu kasi ngwa'e go'o sulia. Ma kaimili ka ngulia na fa'i ngu sulia mae'a fuaumulu, ma kamu kasi kwaimanatai go'o.’

³³ Kaida'i sa John Siuabu nia dao ma'i, nia abu fanga, ma noa'a kasi kwa'ufia ta waen, ma kamu ka saea fasi nia to'o ana ano'i ru ta'a.

³⁴ Sui, kaida'i nau'a, na Ngela Ngwae, nau ku dao ma'i, nau ku fanga fiku, ma nau ku kwa'u fa'inia ngwae ki, ma kamu ka fata logo 'uri, 'Kamu lisia! Nia fanga doe, ma ka kwa'u doe ana waen, ma nia ka kwaima fa'inia ngwae ne'e

* **7:28** Sa Jesus saea ru ne'e osi'ana noa'a ta rao'a 'iri talinga'i ka liufia talonga'ilana ne'e na Christ ke ba'a dao likota'i ma'i. Na rao'a ne'e ba sa John sasia.

kira goni mani ana takisi ki ma ngwae abulalada ta'a ki logo.'

³⁵ Bore ma, ngwae ne'e kira ro'osulia na liato'o God ki, kira fa'ata'inia ne'e God nia mamana."

Sa Jesus nia saena luma sa Simon na Farasi

³⁶ Ta'i ngwae ana Farasi ki ne'e satana sa Simon, nia laefia sa Jesus fasi 'iri ke fanga fa'inia. Ma sa Jesus ka leka 'i luma nia, ma ka tua egoego, ma ka fanga fa'inia.

³⁷ Ma ta'i kini ne'e abulalana ta'a nia tua logo 'i saena na fanoa ne'eri. Ana kaida'i ne'e kini ne'eri nia saiana sa Jesus nia fanga 'i saena luma na Farasi ne'eri, nia ka ngalia ma'i ta'i bi'i nura le'a ne'e nia fungu 'ania ngwaingwai ne'e nia moko le'a liu.

³⁸ Ma nia ka ru'u saena luma, ka uu ma'i 'i buri 'ana sa Jesus tala'ana 'aena, ma nia ka angi, ma ka fa'aisila na 'aena sa Jesus 'ani na kafo ana maana. Sui, nia ka ongoa 'aena sa Jesus 'ani ifuna, ma ka nono'ia. Sui nia ka kisita'inia na ngwaingwai moko le'a ne'eri 'i fafona 'aena sa Jesus.

³⁹ Ma kaida'i ne'e Farasi ba nia laefia sa Jesus, nia lisia na ru ne'eri, nia ka manata 'ana 'uri, "Di'ia na ngwae ne'e nia'a na profet, nia ke saiana abulalana kini ne'e nia ta'a liu."

⁴⁰ Ma sa Jesus ka saiana na manata'anga na Farasi ne'eri, ma nia ka fata 'uri fuana, "Simon kwa! Ta'i ru ne'e nau ku oga nai saea fuamu."

Ma sa Simon ka 'uri, "Fa'amanata 'ae, 'oke saea ma'i fuaku kwa."

41 Sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Ro ngwae ki kera ngali langa ana mani fa'asia ta'i ngwae ne'e nia ala'ania ngwae ki kira ka ngali langa ana mani nia ki. Ta'i ngwae nia ngali langa ana lima talanga'i mani ki, ma ta'i ngwae ka ngali langa ana lima akwala mani ki.

42 Ma kera ta'ifau go'o noa'a kera kasi bolo fa'inia du'ulana mani ne'eri ki, ma na ngwae ne'e nia ala'ania ngali langa'a fuadaro'o ka rufuanata na ngali langa'a kera ki ta'ifau. 'Uri ma sa ta'i adaro'o ne'e nia saele'a ka tasa fuana, ana ro ngwae ne'e nia kwatea mani ne'eri ki fuadaro'o?”

43 Ma sa Simon nia olisia ka 'uri, “Nau ku fia fasi na ngwae ne'e nia ngalia mani 'oro.”

Ma sa Jesus ka fata 'uri, “'Oko olisi saga ana.”

44 Sui sa Jesus ka abula fuana na kini ne'eri, ma ka fata 'uri fuana sa Simon, “'Oke lisia basi na kini ne'e. Kaida'i nau ku ru'u ma'i saena luma 'oe, 'oko 'iri kwatea go'o kafo fuaku fuana taufilana 'aeku.† Bore ma, nia taufia 'aeku 'ani na kafo ana maana, ma ka ongoa 'ani na ifuna gwauna.

† 7:44 Ana asoa 'inoto'a ki, na ngwae Jiu ki 'idufa'i sasi sulia na falafala ana ngwae Grik ki, ma na ngwae Rom ki, fuana teo ego ego'a 'ani bali mauli, kira ka riri 'ani su'usu'una lima mauli, ma kira ka fanga 'ani lima 'olo'olo. 'Una'eri ne'e ka talangwara'u fuana na kini ne'e ka sa'ua 'aena. Kaida'i kira ru'u ma'i 'i luma, kira kwatea kafo fuana ngwae dao ki 'iri kira taufia 'aeda, osi'ana ngwae kira ka ru'ufia ta'e butu garagara ne'e kwate ma 'aeda ka rafurafu'a liu. Kwalolana ngwae dao ki bore, kira nono'ia babalilida, ma asoa 'inoto'a ki na bi'i nura ana olif moko le'a ki ka kisitani fafona gwauda.

⁴⁵ Ma 'oko 'iri kwalo nau go'o 'ani na nono'ilaku. Bore ma kini ne'e, nia 'ita ana kaida'i ba nau ku ru'u ma'i luma, nia ka ina'u na'a ana nono'ilana 'aeku.

⁴⁶ Ma 'oko 'iri ngwaia go'o na gwauku 'ani ta ngwaingwai. Ma kini ne'e, nia kisita'inia na ngwaingwai moko le'a ne'e ana 'aeku.

⁴⁷ Nia ne'e, nau ku saea fuamu, na alafe'anga doe nia, nia fa'ata'inia ne'e na rora'a 'oro nia ki kira aloge ta'ifau na'a. Bore ma, sa tai ne'e rora'a nia ne'e kira rufuanata ka ti'iti'i, na alafe'anga nia ti'iti'i logo."

⁴⁸ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana na kini ne'eri, "Nau ku rufuanata na'a ana na ta'anga'a 'oe ki."

⁴⁹ Ma ti ngwae ne'e kira tua 'i ne'eri, kira ka saeta'a fuana sa Jesus, ma kira ka fata 'uri 'i safitada kwailiu, "Na ngwae fa'uta nini'a ne'e ka rufuanata mala na ta'anga'a ki 'uri re?"

⁵⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri la'u fuana na kini ne'eri, "'Oke leka na'a, ma noa'a 'oe kosi manata 'abera na'a. God nia fa'amauri'o, osi'ana 'oko fa'amamana."

8

Ti kini kira leka fa'inia sa Jesus

¹ Ma 'i buri 'ana ru ne'eri ki, sa Jesus ka leka daraninia na'a na fanoa ti'iti'i ki, ma na fanoa doe ki, ma nia ka fa'arongo 'ani na Fa'arongo'a Le'a sulia ne'e God ke ba'a gwaunga'i fafia ngwae nia ki. Ma na akwala ma ro fafarongo nia ki, kira leka logo fa'inia,

² ma ti kini logo ne'e sa Jesus ifulanga'inia na ano'i ru ta'a ki ma na mata'inga ki logo fa'asida.

Ma kira'a ne'e: 'i Mary, kini 'i Magdala ba sa Jesus nia ifulanga'inia na fiu ano'i ru ta'a ki fa'asia,

³ ma 'i Joana, na 'afe sa Kusa na ngwae 'a'ana ana ngwae ne'e kira rao 'i saena na luma sa Herod na tatalafa'a ki, ma 'i Susana, ma ti kini 'oro la'u. Na kini ne'eri ki ne'e kira foli ru 'ani mani kira ki fuana 'afilana sa Jesus fa'inia fafarongo nia ki.

*Tarifula'a sulia ngwae takalonga'i maga 'ai
(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)*

⁴ Na ngwae 'oro ki kira fiku ma'i siana sa Jesus. Kira leka ma'i fa'asia fanoa matamata kwailiu ki ta'ifau. Sa Jesus fata 'ani tarifula'a fuada ka 'uri,

⁵ “Ta'i ngwae nia leka ka takaloa maga 'ai ki saena o'ola witi nia. Ma ana kaida'i nia takaloa maga 'ai ki, ti maga ru ni'i 'asi'i sulia na talalinga. Ma na ngwae ki kira liu, ma kira ka urida, ma na no'o ki kira ka 'ani'i logo.

⁶ Aia, ti maga ru ka 'asi'i fafona ano faula. Ma ana kaida'i kira bulao ma'i, nia 'ali'ali go'o kira ka kuku na'a, sulia na ano ne'eri noa'a nia kasi ngwangakwa'a.

⁷ Ma ti maga ru ka 'asi logo 'i safitana na kwalo 'abui ki. Ma na kwalo 'abui ki kira ka bulao ma'i fa'inia na maga ru le'a ki, ma ka nuku fafia na witi ne'eri ki.

⁸ Ma ti maga ru ka 'asi'i logo 'i fafona ano le'a, ma kira ka bulao, ma kira ka fungu 'ani fua'i ru 'oro liu ki.”

Ma sa Jesus ka fa'asuia fatalana ka 'uri, “Di'ia ta ngwae oga ka sai le'a ana ru ne'e ki, nia ka sailinga le'a mala.”

Sa Jesus ka ala'a 'ani tarifula'anga ki fuana ngwae 'oro, bore ma nia fa'amadakola ru ki ta'ifau fuana fafarongo nia ki

(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ Sui na fafarongo sa Jesus ki kira ka saefilola 'uana na fadalana tarifula'a ne'eri,

¹⁰ ma nia ka olisida ka 'uri, "Kaida'i sui ki, God noa'a kasi fa'amadakola 'ua fa'uta ne'e nia ke ba'a gwaunga'i fafia ngwae nia ki. Bore ma ta'ena, na madakola'a nini'a dao na'a fuamu'a. Fuana ta ngwae la'u, nau ku fata 'ani tarifula'a ki, ma noa'a naisi fa'amadakola, fasi 'iri,

'Kira ke fafarongo, ma kike fafarongo, bore ma noa'a kira kasi saiana fa'arongo'a God.

Ma kira ke lia, ma kira ke lia, bore ma noa'a kira kasi lisia tae ne'e God sasia fuada.' "

Fadalana na tarifula'a ba sulia na ngwae takaloo maga 'ai

(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹ 'Una'eri, sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Na fadalana na tarifula'a ne'eri: Na maga ru, nia di'ia na fatalana God.

¹² Na maga ru ne'e kira 'asida sulia na talalinga ki, kira di'ia ngwae ne'e kira rongoa fatalana God, ma sa Saetan ka leka ma'i ka lafua ala'anga ne'eri fa'asi kira. Nia ne'e nia kwate noa'a kira kasi fa'amamana fuana maurilada.

¹³ Ma na maga 'ai ne'e kira 'asi'i 'i fafona ano ne'e nia faula, nia di'ia na ngwae ne'e kira rongoa fatalana God, ma kira ka ngalia fa'inia na saele'anga. Bore ma, fatalana God noa'a kasi lalisusu go'o saena maurilada. Kira ka fa'amamana go'o sulia kaida'i ti'iti'i. Bore ma

kaida'i ilito'onga nia dao go'lo ma'i, noa'a kira kasi fa'amamana na'a.

¹⁴ Maga 'ai ne'e kira 'asida 'i safitana na kwalo 'abui ki, nia di'ia ngwae ne'e kira rongo, bore ma kira ka manata 'abera 'ada sulia ru mata-mata ki, di'ia na to'oru'a ki, ma na saele'anga 'o'o saena magalia ne'e nia su'usida. Nia ne'e nia sasia kira ka doe 'idi'a.

¹⁵ Na maga ru ne'e kira 'asida 'i fafona na ano ne'e nia le'a, nia di'ia ngwae ne'e kira rongoa fatalana God ma kira ka gonia saena manata'i ngwae 'olo'olo ma ka le'a. Ma kira ka su'ute 'ani fito'onga fuana sasilana rao'a 'oro le'a ki."

Kamu ke rongoa ma muke kwairo'oi ana fatalana God

(Mark 4:21-25)

¹⁶ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Noa'a ta ngwae kasi fa'adu'a na fa'i unu, ma ka alua go'lo 'ana 'i olofana ta dako nama ta 'ifita'i. Bore ma nia ke alua nama 'i fuila, fasi 'iri na ngwae ne'e nia ru'u ma'i 'i luma nia ke lisia.

¹⁷ "Nia ka 'una'eri logo ana na ta ru ne'e nia tua ago ana kaida'i ne'e, ta asoa ni'i ke ba'a sakatafa ta'ifau ma'i. Ma ti ala'anga ne'e kira suu fafia, nia ke ba'a ra'e tafa ta'ifau ma'i 'i maa.

¹⁸ "Nia ne'e muke sailinga le'a, osi'ana God ke ba'a kwate tatakola'a ana liato'o 'anga fuamu'a, si di'ia kamu ro'osulia na fa'amanata'anga nau ki. Sa tai bore 'ana ne'e nia to'o ana ta madakola'anga ti'iti'i sulia 'inoto'anga God, God ke ba'a luda gwauna fuana. Bore ma sa tai ne'e noa'a kasi ro'osulia fa'amanata'anga ne'e ki, ta madakola'anga ti'iti'i bore 'ana ne'e nia fia

fasi nia to'o ana sulia 'inoto'anga God, God ke olita'inia fa'asia."

Tua'a mamana sa Jesus ne'e ngwae ne'e kira ro'osulia God

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ 'I buri 'ana, te'a sa Jesus fa'inia na ngwaefuta nia ki, kira dao ma'i, ma kira ka oga lisilana, bore ma nia 'afita'i fuada fuana 'idu karangilana, sulia na ngwae 'oro ki kira fiku kalia sa Jesus ana kaida'i ne'eri.

²⁰ Ma ta'i ngwae 'i saena fiku'a ne'eri ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Te'a 'oe fa'inia na ngwaefuta 'oe ki, kira uu go'o ma'i 'ada 'i maa, ma kira oga lisilamu."

²¹ Sa Jesus ka fata 'uri fuada talifau, "Sa tai fa'ida ne'e kira rongo, ma kira ka ro'osulia fatalana God, kira na'a ne'e te'a nau ki, ma na ngwaefuta nau ki."

Sa Jesus nia to'o ana ngasingasi'anga fuana fonelana iru fa'inia nafo

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

²² Ta'i kaida'i, sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, kira ta'e 'i saena ta'i gwa'i baru, ma nia ka fata 'uri fuada, "Kulu to'ofolo basi 'uana bali 'osi lo'oba." Ma kira ka tala'ae, kira ka to'ofolo na'a.

²³ Ma ana kaida'i kira leka na'a kwau, sa Jesus ka maliu 'ana. Ana kaida'i ne'eri go'o, na iru doe nia ta'e ma'i, ma na nafo ki ka magara na'a ma'i saena na baru ne'eri, ma na baru ne'eri karangi ka kuru na'a.

²⁴ Fafarongo nia ki kira ka fa'aada sa Jesus kira ka 'uri, "Ara'i kwa! Kulu karangi kuru na'a!"

Sui sa Jesus ka tata'e ka balufia na iru ma na nafo ne'e magara na'a, ma kira ka ro'osulia, ma na 'osi ka fola na'a.

²⁵ Sui sa Jesus ka balufia fafarongo nia ki ka 'uri, "Fa'uta ne'e kamu kasi fa'amamana nau?"

Ma kira ka 'arefo, ma kira ka ma'u, ma kira ka saefilo kira kwailiu kika 'uri, "Ngwae fa'uta na'a nini'a re? Nia fata totonga'i go'o, ma na iru fa'inia nafo doe ki bore, kera ka ro'o na'a sulia."

Sa Jesus gura ta'i ngwae ne'e to'o ana ano'i ru ta'a

(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶ Sui sa Jesus fa'inia fafarongo nia ki, kira ka to'ofolo saena 'osi ne'e leleka ka dao ana aba'i kula 'i Gerasa, ana bali 'osi ne'e teo kwai to'oi fa'asia aba'i kula 'i Galili.

²⁷ Ana kaida'i sa Jesus nia koso kwau 'i sara fa'asia gwa'i baru, nia ka dao to'ona ta'i ngwae fa'asia kula ne'eri. Na ngwae ne'eri, na ano'i ru ta'a ki kira tua fa'inia, ma nia ka dadara go'o 'ana sulia kaida'i tau na'a ma'i, ma noa'a nia kasi tua logo 'i saena ta luma. Bore ma nia tua go'o 'ana 'i saena na faoda fuana kwaiatolana ngwae mae ki.

²⁸⁻²⁹ Ana kaida'i 'oro sui na'a ma'i ki, kira firi fafia ro 'ae nia ki ma limana logo, ma kira ka alua ngwae fuana folo'a 'usia. Bore ma, nia ka muusia go'o 'ana na sene ne'eri ki, ma na ano'i ru ta'a ne'eri ki kira ka lalia na'a kwau 'uana saena aba'i kula kwasi.

Ma kaida'i nia lisia go'o sa Jesus, nia ka ako doe, ma ka bobo uruuru na'a 'i maana 'aena sa Jesus. Sa Jesus nia fata 'uri fuana, "Ano'i ru

ta'a ne'e, 'oke ru'u ma'i 'i maa fa'asia na ngwae ne'e."

Ma ngwae ne'eri ka ri 'uri, "Jesus kwa, 'Ae'lo Ngela God ne'e ngasingasi'a liu! Tae ne'e 'oko oga 'oke sasi aku? Nau ku gani'o 'oe kosi kwatea ta kwa'ikwa'inga fuaku."

³⁰ Sa Jesus ka saefiloa, "Satamu sa tai kwa?"

Ma nia ka olisia ka 'uri, "Sataku sa Fuani oro." Nia fata 'una'eri sulia na ano'i ru ta'a 'oro liu ki ne'e kira ru'ufia.

³¹ Na ano'i ru ta'a ne'eri ki kira ka 'engoa sa Jesus fasi 'iri nia kasi ba'eda fuana saena kula gwagwa lingalinga fuana kwa'ikwa'inga.

³² Ma na gwata 'oro ki, kira fanga 'ada 'i babara'oa ana fa'i ua ne'e karangi logo ana kula ne'eri. Ma na ano'i ru ta'a ne'eri ki, kira ka gania sa Jesus fasi 'iri kira ke ru'ufia 'ada na gwata ne'eri ki. Ma sa Jesus ka ala'anida.

³³ Kira sakatafa na'a ma'i fa'asia na ngwae baera, ma kira ka ru'ufia na'a na ngwa'i gwata baera ki ta'ifau. Na ngwa'i gwata baera ki ta'ifau, kira ka lalili saena kwata 'ato ne'eri 'uana saena 'osi, ma kira ka kwa'u, ma kira ka mae ta'ifau na'a.

³⁴ Ana kaida'i ngwae ne'e kira lia sulia ngwa'i gwata ne'eri kira lisia ru ne'eri, kira ka tafi, ma kira ka fa'arongo 'ani saena fanoa ne'eri ma na fanoa ti'iti'i kalikalia ki logo.

³⁵ Na ngwae ki ne'e kira rongoa, kira ka leka ma'i fuana lisilana ru ne'e nia fuli. Ma ana kaida'i kira dao ma'i siana sa Jesus, kira ka lisia na ngwae ne'eri ne'e ano'i ru ta'a nia leka na'a fa'asia, ma nia ka tua na'a 'ana 'i maana 'aena

sa Jesus, ma nia ka toro na'a, ma nia ka manata saga na'a. Ma kira ta'ifau kira ka ma'u.

³⁶ Ma ngwae ne'e kira lisia kaida'i ne'e sa Jesus nia ifulanga'inia na'a ano'i ru ta'a ne'eri ki fa'asia na ngwae ne'eri, kira ka ala'a na'a sulia fuana ngwae ne'e fiku ma'i ki.

³⁷ Sui ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua ana aba'i kula ne'eri, kira saea fuana sa Jesus 'iri ke leka fa'asida, osi'ana kira ma'u liu. Sui sa Jesus ka ra'e na'a 'i saena gwa'i baru ka salisali fuana leka'a.

³⁸ Na ngwae ba na ano'i ru ta'a nia leka fa'asia, nia 'engo ana sa Jesus ka 'uri, "Oke ala'ani nau 'iri nai leka fa'ini'o."

Bore ma sa Jesus ka ba'ea kwau, ka fata 'uri fuana,

³⁹ "Oke oli 'amu 'i fanoa 'oe, ma 'oko fa'arongo 'ani ru ne'e God nia fulia fuamu ki." Sui, na ngwae ne'eri ka oli na'a 'uana fanoa nia, ma ka ala'a na'a sulia ru ne'e sa Jesus nia fulia fuana ki.

*Sa Jesus gura ro kini ki
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)*

⁴⁰ Sui, ana kaida'i sa Jesus nia oli la'u ma'i fa'asia bali 'osi lo'oba, ngwae ki kira ma'akwalia, ma kira ka saele'a liu fuana lisilana.

⁴¹ Ma ta'i ngwae ne'e satana sa Jaeras ka dao ma'i. Na ngwae ne'eri nia ta ngwae fa'ina'ona'o 'i saena luma fuana fo'onga'a. Nia leka ma'i ka bobo uruuru 'i 'aena sa Jesus, ma ka 'engoa na'a sa Jesus 'iri nia ke leka fa'inia 'uana luma nia.

⁴² Osi'ana ta'li kala defo muta'li nia ne'e nia mata'li, ma ka karangi mae na'a. Ta'li akwala ma ro fa'li ngali go'o ne'e nia doe ma'li sulia.

Ma ana kaida'li sa Jesus nia leka fa'inia, na ngwae 'oro kira fiku kalia logo.

⁴³ Ma ta'li kini ne'e gwa'li 'abu nia tafangia tua logo 'li ne'eri. Na mata'linga ta'a ne'eri nia saungia na'a sulia akwala ma ro fa'li ngali ki. Ma nia ka fa'alia na'a to'oru'a nia ta'ifau fuana ngwae kwaigura ki, bore ma noa'a ta ngwae kasi gura go'o.

⁴⁴ Ma na kini ne'eri ka kwako ma'li 'li burina sa Jesus, ma ka sama to'ona 'aena ifi sa Jesus, ma na gwa'li 'abu ne'eri ka langa na'a fa'asia ana kaida'li ne'eri nama.

⁴⁵ Sa Jesus ka saefilo ka 'uri, "Sa tai nini'a sama to'oku?"

Ana kaida'li ne'eri, na fiku'a ne'eri ta'ifau kira ka tofe go'o 'ada.

Ma sa Peter ka fata 'uri, "Ara'li kwa, ngwa'li to'a 'oro nini'a kira bekesi'o na'a."

⁴⁶ Bore ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ta'li ngwae nia sama to'oku, osi'ana nau ku saiana kaida'li ne'e na ngasingasi'anga nau nia gura ta ngwae."

⁴⁷ 'Iu, na kini ne'eri nia saiana sa Jesus nia sai filoa na'a, ma nia ka fali ma'li, ma ka lebelebe, ma ka ma'u, ma nia ka bobo uruuru 'li na'ona 'aena sa Jesus. Ma kaida'li ngwa'li to'a 'oro ne'eri kira liafunufunu fuana, nia ka fa'arongo kira ta'ifau du'ungana tae ne'e nia sama to'ona sa Jesus, ma ka kwatea ne'e nia ka 'akwa 'ali'ali na'a.

⁴⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Kini ne'e 'ae, God nia gura 'oe na'a, osi'ana ne'e 'oko

fa'amamana nau. Leka na'a kwau amu, ma noa'a 'oe kosi manata 'abera na'a."

49 Kaida'i sa Jesus nia ala'a go'o ana 'ua, tali ngwae nia dao na'a ma'i fa'asia luma sa Jaeras, ka fa'arongoa sa Jaeras ka 'uri, "Na kala defo ba 'oe, nia mae na'a. Noa'a 'oe kosi fa'a 'abera la'u na ngwae fa'amanata."

50 Ma sa Jesus ka rongoa, ma ka fata 'uri fuana sa Jaeras, "Noa'a 'oe kosi ma'u. Di'ia 'oko fa'amamana nau, na kala defo 'oe ke le'a logo."

51 Ana kaida'i kira dao kwau 'i luma, sa Jesus ka tala'ia sa Peter, fa'inia sa John, ma sa James fa'inia ma'a ma te'a ngela ne'eri go'o, kira ka ru'u 'i luma. Sa Jesus ka luia ta ngwae la'u noa'a kasi leka fa'inida 'i luma.

52 Ma na fiku'a ne'eri ki ta'ifau, kira o'omae, ma kira ka angisia na ngela ne'eri. Sui sa Jesus ka fata 'uri, "Kamu kasi angi la'u. Na ngela ne'e noa'a nia kasi mae, bore ma nia maliu go'o 'ana."

53 Ma kira ka ga'asia lala sa Jesus, osi'ana kira saiana ne'e ngela ne'e nia mae mamana na'a.

54 Sui sa Jesus ka dau 'i limana na ngela ne'eri, ma ka ri ka 'uri, "Ngela ne'e 'ae, tata'e na'a!"

55 Ma na mangona ka oli la'u ma'i, ma nia ka tata'e. Ma sa Jesus ka saea fuada 'iri kira ke kwatea ta fanga fuana.

56 Na te'a nia fa'inia na ma'a ngela ne'eri, kira ka 'arefo liu ana ru ne'eri. Sui sa Jesus ka luida noa'a kira kasi ala'a la'u sulia ru ne'eri ki fuana ta ngwae.

9

Sa Jesus asunga'inia na lifurongo nia ki fuana rao'a

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ Sa Jesus nia saea ma'i na akwala ma ro fafarongo nia ki siana. Ma nia ka kwatea na ngasingasi'anga ma na gwaunga'i 'anga fuana guralana mata'inga ki, ma na ifulanga'ilana ano'i ru ta'a ki.

² Nia ka asunga'inida kwau fuana fa'afulanga'ilana na 'Inoto'anga God, ma guralana ngwae mata'i ki.

³ Ma nia ka fata fuada ka 'uri, "Noa'a kamu kasi dau fafia ta ru fuana leka'a kamu. Kamu kasi ngalia ta fa'i kuba, ma ta ngwa'i, ma ta fanga, ma ta mani, ma ta ro toro fuana rokisi'anga.

⁴ Ma ti ngwae ana ta luma ne'e kira kwalo kamu, muke tua babato'o 'i saena luma ne'eri, leleka ka dao ana kaida'i ne'e kamu ke leka ana.

⁵ Di'ia ta ngwae ana ta fanoa ne'e noa'a kira kasi kwalo kamu, muke leka 'amu'a fa'asida, ma kamu ke tafula fulafulana ano fa'asia na 'aemu'a di'ia na fa'abasu'anga na'a fuada ne'e God ke ba'a matalanga'i kira, du'ungana kira 'aila 'ania rongolana fatalana God."

⁶ Ma na fafarongo ki kira ka leka, ma kira ka liu na'a ana fanoa ki ta'ifau fuana ala'anga sulia Fa'arongo'a Le'a sulia God, ma fa'inia guralana ngwae ki ana kula ki ta'ifau.

Kaida'i sa Herod nia rongoa ala'anga ki sulia sa Jesus

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Ma ana kaida'i ne'eri logo, sa Herod Antipas na tatalafa'a 'i Galili, nia rongoa na ala'anga ki sulia ru ne'e sa Jesus nia sasi'i ki. Ma na manatana ka bulia musia kula na'a sulia ti ngwae kira saea sa John Siuabu ne'e nia mauri la'u,

⁸ ma ti ngwae la'u kira ka saea nia'a 'ani sa Elaeja na profet, ma ti ngwae la'u kira ka saea nia'a ta profet 'ua ma'i 'i na'o ne'e nia tata'e la'u fa'asia na mae'a.

⁹ Go'o ma sa Herod ka fata 'uri, "Sa John ba nau ku kwatea na ngwae ni ofo'a ki ka siki muusia na'a gwauna! Ma na ngwae fa'uta nini'a kira ala'a sulia 'uri?" 'Una'eri, ka tala'ae ana kaida'i ne'eri, sa Herod oga liua lisilana sa Jesus.

*Sa Jesus nia sarea na lima to'oni ngwane ki
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)*

¹⁰ Ma ana kaida'i ne'e akwala ma ro li-furongo sa Jesus ki kira oli na'a ma'i fa'asia fa'afulanga'ilana na 'Inoto'anga God ma na guralana ngwae mata'i ki, kira ka ala'a sulia ru ne'e kira sasi'i ki. Sui, sa Jesus fa'inia fafarongo nia ki, kira ka leka ta'ifilida 'uana fanoa 'i Betsaeda.

¹¹ Bore ma ana kaida'i ne'e, ngwae ki kira rongoa na'a sa Jesus nia liu, kira ka leka logo sulia. Ma sa Jesus ka kwaloda, ma ka fata sulia na 'Inoto'anga God fuada, ma ka fa'amauria na'a ngwae ne'e kira mata'i ki.

¹² Ma 'i sa'ulafi na'a, kaida'i sina karangi suu, na akwala ma ro fafarongo nia ki kira ka leka ma'i siana, ma kira ka fata 'uri, "'Oke olita'inia na fiku'a ne'e, 'iri kira ke leka 'ada ana fanoa

ki, ma kira ke dao to'ona ta fanga fa'inia ta kula fuana teo'a, osi'ana ne'e kula ne'e noa'a ta ngwae kasi tua go'o ana."

¹³ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamu ke kwatea lala fanga fuada fuana 'anilana."

Ma kira ka olisia kika 'uri, "Kaimili to'o go'o ana lima afu beret ki, ma na ro gwa'i i'a ki. 'Uri ma 'oko oga kaimili ke leka folia ma'i fanga fuana fiku'a doe ne'e?"

¹⁴ Na fiku'a ne'e nia bolo fa'inia na lima to'oni ngwae ki ne'e kira tua 'i ne'e.*

Sa Jesus ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki, "Muke saea fuada kira ke tua 'i ano 'ani ti gwa'i tua'a ana lima akwala ngwae'a."

¹⁵ Buri 'ana ne'e fafarongo ki kira sasi 'una'eri ka sui, na ngwae ki ta'ifau kira ka tua 'i ano na'a.

¹⁶ Sui sa Jesus ka ngalia na lima afu beret ne'eri ki, ma na ro gwa'i i'a ne'eri ki, ma nia ka lia 'ala'a 'uana 'i langi, ma ka ba'atafea God. Sui nia ka ngiia na afu beret ki, ma na i'a ki, ma ka kwatea fuana na fafarongo nia ki, 'iri kira ka daro'ia ana ngwae ki.

¹⁷ Ma kira ta'ifau kira ka fanga, ma kira ka abusu liu. Ma na fafarongo nia ki, kira ka gonia na orengana fanga ne'e nia ore 'i saena akwala ma ro kokofi ki leleka ka fungu.

Sa Peter fa'inia sa Jesus

(Matthew 16:13-19; Mark 8:27-29)

¹⁸ Ta'i kaida'i sa Jesus nia fo'o ana ta'ifilia, ma na fafarongo nia ki kira ka leka ma'i siana, ma

* **9:14** Kira kasi to'oa go'o 'afe ki fa'inia ngela ki ne'e kira fanga logo saena fiku'a ne'e.

nia ka saefiloda ka 'uri, “Ngwae ki kira saea nau 'ania sa tai?”

¹⁹ Ma kira olisia kika 'uri, “Ti ngwae kira saea fasi 'ae'o sa John Siuabu ne'e nia mauri la'u. Ma ti ngwae la'u kira saea fasi 'ae'o sa Elaeja ne'e nia mauri la'u. Ma ti ngwae la'u kira saea fasi 'ae'o ta ngwae ana na profet ba 'i na'o ki ma'i ne'e nia mauri la'u.”

²⁰ Ma sa Jesus ka lidi kira ka 'uri, “Ma kaumulu sae nau mo 'ania sa tai?”

Sa Peter nia olisia ka 'uri, “'Ae'o ne'e na Christ, na ngwae ne'e God nia filia fuana 'afilana ngwae nia ki.”

Sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Matthew 16:20-28; Mark 8:30—9:1)

²¹ Sui sa Jesus ka fata totonga'i fuada fasi 'iri noa'a kira kasi fa'arongoa la'u ta ngwae ana ru ne'eri.

²² Ma nia ka fata logo 'uri, “Nau'a, na Ngela Ngwae, nai ba'a nonifii ka doe liu 'ani ru 'oro ki. Ma na ngwae fa'ina'ona'o ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae fa'amanata 'ani na taki ki, kira ke ilanga'i nau. Ma kira ke saungi nau, sui ana uula asoa, God ke ba'a ta'e nau fuana mauri'a.”

²³ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri fuada ta'ifau, “Sa tai bore 'ana ne'e oga ke donga nau, noa'a nia kasi manata 'abera sulia ru nia oga ki go'o 'ana talana. Asoa ki ta'ifau nia ke ma'udi fuana dongalaku, sui bore 'ana kaida'i nia ke nonifii, ma ke mae ana 'ai rara folo.

²⁴ Sa tai bore 'ana ne'e 'aila kasi donga nau du'ungana nia oga ke sasi 'ana sulia kwaio-gai'anga nia ki talana, nia ke ba'a talafia na

mauri'a firi. Bore ma di'ia sa tai bore 'ana ne'e noa'a nia kasi manata 'abera sulia ru nia oga ki go'o 'ana talana, ma nia ma'udi ke mae fuaku, nia ka to'o ana mauri'a firi.

²⁵ Di'ia ne'e na ngwae to'o ana ru ki ta'ifau saena magalia, kaida'i nia mae, ma nia ke tua tau fa'asia God, ru ne'eri kasi fulia go'o ta le'anga'a fuana.

²⁶ Ma di'ia ta ngwae nia 'eke 'ani nau fa'inia fatalaku, 'irai Nau'a, na Ngela Ngwae, nai ba'a 'eke logo 'ania, ana kaida'i nai dao ma'i fa'inia na ngwasinasina'anga nau, ma na ngwasinasina'anga Ma'a nau, ma na ngwasinasina'anga 'ainsel abu ki la'u.

²⁷ Nau ku saea na'a fuamu'a, ti ngwae aumulu 'i ne'e logo, noa'a kira kasi mae leleka kira ka lisia God ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki."

Sa Jesus nia fa'ata'inia raralana ma na ngasin-gasi'anga nia

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸ Bolo fa'inia kwalu asoa ki 'i buri 'ana ne'e sa Jesus saea ru ne'eri ki, nia ka tala'ia sa Peter, ma sa John, ma sa James, ma kira ka ra'e 'i gwauna ta'i fa'i ua fuana fo'onga'a.

²⁹ Ma kaida'i sa Jesus nia fo'o ana, na maana ka rokisi ka ngwasinasina, ma na ifi nia ki ka kwao ma ka ngwasinasina liu.

³⁰ Ma 'ali'ali go'o ro ngwae ki kera tua logo 'i ne'eri, ma kera ka ala'a fa'inia sa Jesus. Kera'a ne'e sa Moses ma sa Elaeja.

³¹ Ma kera ka sakatafa ma'i 'i saena na ngwasinasina'anga 'i langi, ma kera ka ala'a fa'inia sa Jesus sulia na maelana ma lekalana

fa'asia na magalia 'uana 'i langi ne'e nia ke fa'a ali'afua 'i Jerusalem.

³² Bore ma sa Peter ma na ro kwaima nia ki, kira ka maliu na'a 'ada. Sui ana kaida'i kira ada na'a, kira ka lisia na ngwasinasinalana sa Jesus ma na ro ngwae ne'e kera uu fa'inia ki.

³³ Ma ana kaida'i ne'e ro ngwae ne'eri ki kera sasi fuana leka'a fa'asia sa Jesus, sa Peter ka fata 'uri fuana, "Ara'i kwa, nia le'a liu ne'e kulu ka tua na'a akulu 'i ne'e. Alu kaimili ke saunga'inia uulu babala ki, ta ai fuamu, ma ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja." (Nia kina logo 'ana ru ne'e nia saea.)

³⁴ Ma kaida'i sa Peter nia ala'a go'o ana 'ua, ta'i gwa'i salo nia dao ma nunufilana ka buta fafida. Ma na uulu fafarongo ki, kira ka ma'u ana kaida'i ne'e gwa'i salo ne'eri nia leka ma'i ka dau fafida.

³⁵ Ma ta'i linga'i fata'a saka ma'i fa'asia 'i saena na gwa'i salo ne'eri ma ka 'uri, "Nia'a ne'e na ngela nau. Nau nau ku filia na'a. Muke rongo sulia!"

³⁶ Ma kaida'i linga'i fata'a ne'eri nia sui na'a, ta'i sa Jesus na'a 'ana ne'e nia tua fa'inia na uulu fafarongo nia ki 'i ne'eri. Ma kira ka noto fafia na ru ne'eri, ma ana kaida'i ne'eri noa'a kira kasi fa'arongoa na'a ta ngwae ana ru ne'e kira lisia.

Sa Jesus nia ifulangani ano'i ru ta'a fa'asia na ngwae fii doe

(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷ Sui fa'i asoa 'i buri 'ana ru ne'eri ki, sa Jesus fa'inia uulu fafarongo nia ki, kira ka koso ma'i

fa'asia gwauna fa'i ua ne'e sa Jesus nia rokisi ana, ma na ngwae 'oro ki kira ka saka to'ona sa Jesus.

³⁸ Ma ta'i ngwae fa'asia na fiku'a ne'e nia ri ka fata 'uri, "Fa'amanata kwa, nau ku gani 'oe, 'oke ifulani kwau ano'i ru ta'a ne'e fa'asia na ngela nau, sulia nia ne'e ta'i ngela muta'i nau na'a.

³⁹ Na ano'i ru ta'a nia olofia 'ali'ali go'lo, ma nia ka ako doe, ma ka 'ui 'ania 'i ano ma ka lebesia, ma na kwakwana ka ngisungisu'a. Kaida'i nia saungia, nia ka 'afita'i liu fuana sui'a fa'asia, ma ka fa'akaisia liu na'a.

⁴⁰ Nau ku gania fafarongo 'oe ki fuana ifulanga'ilana fa'asia, ma ka 'afita'i liu fuada fuana sasilana."

⁴¹ Sa Jesus ka fata 'uri, "Kamu'a manatamu'a ngasi liu, ma ngwae ta'a ki! Kamu noa'a kasi fa'amamana nau 'ua! Nau ku noni maruku na'a 'ani abu fito'onga nini kamu. Nau ku tua fa'i kamu ka dao na'a 'uri, fuila kaumulu ka fa'amamana nau na'a." Sui nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'eri, "'Oke ngalia ma'i na ngela 'oe 'i ne'e."

⁴² Ana kaida'i ne'e ngela ne'eri nia dao ma'i ana kula ne'e sa Jesus nia uu ana, na ano'i ru ta'a ne'eri nia ka fi'i 'ui 'ania ngela ne'eri 'i ano, ma ka lebesia. Ma sa Jesus ka balufia na ano'i ru ta'a ne'eri, ma nia ka fi'i saka fa'asia ngela ne'eri, ma na tualana ngela ne'eri fi'i le'a, ma sa Jesus ka kwatea ngela ne'eri fuana ma'a nia.

⁴³ Ma na ngwae ne'e kira fiku ki, kira ka 'arefo liu ana ngasingasi'anga God.

Na ruana kaida'i sa Jesus nia ala'a sulia na maelana

(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Ana kaida'i ne'e ngwae ki kira 'arefo go'lo 'ada 'ua ana ru ne'e sa Jesus nia fulia ki, nia ka fata 'uri fuana fafarongo nia ki,

⁴⁴ “Noa'a kamu kasi manata bura 'ani na ru ne'e nau ku saea fuamu'a ki. Nau'a, na Ngela Ngwae, kira ke kwate nau saena limana malimae nau ki.”

⁴⁵ Bore ma fafarongo nia ki kira kasi saiana ta tae ne'e nia fada 'ani ala'anga ne'e nia saea. God nia sofonga'inia na fadalana ala'anga ne'e fa'asida. Ma kira ma'u logo fuana saefilo lana fadalana ala'anga ne'eri.

Sa tai ne'e nia doe ka tasa

(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ Ma na olisu'usu'unga ka leka 'i safitana na fafarongo sa Jesus ki, sulia sa tai ada ne'e ke doe ka gwaunga'i fafida ta'ifau.

⁴⁷ Ma sulia ne'e sa Jesus nia saiana manatal-ada, nia ka ngalia ta'i ngela, ma ka fa'auua 'i safitada,

⁴⁸ ma ka fata 'uri fuada, “Di'ia sa tai ne'e 'oko kwaloa ta ngela 'uri du'ungana ne'e 'oko fa'amamana nau, 'oko kwalo nau la'u go'lo. Ma di'ia sa tai ne'e 'oko kwalo nau, 'oko kwaloa logo God ne'e nia asunga'i nau ma'i. Du'ungana sa tai ne'e 'oko fa'ati'iti'i 'oe talamu 'i safitamua, 'ae'lo ne'e ngwae doe ka gwaunga'i fafi kamu ta'ifau.”

Sa tai ne'e kasi uu bokota kamu, nia tua fa'i kamu

(Mark 9:38-40)

⁴⁹ Sui sa John ka fata 'uri, "Ara'i kwa, kaimili lisia ta'i ngwae nia ifulani na ano'i ru ta'a ki 'ani ngasingasi'anga 'oe, ma kaimili ka fonea fa'asia sasilana, osi'ana noa'a nia kasi 'ado fa'i kulu."

⁵⁰ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Noa'a kamu kasi fonea la'u, osi'ana sa tai ne'e noa'a kasi uu bokota kulu, nia na ngwae fa'i kulu."

Na ngwa'e 'i Samaria ki kira 'aila liu 'ania sa Jesus

⁵¹ Kaida'i nia dao karangi na'a fuana sa Jesus ke fane na'a 'i langi, nia ka manata doe ana leka'a 'uana 'i Jerusalem.

⁵² Ma nia ka kwatea ngwae ki kira ka etaeta 'i na'o ana. Kira leka, ma kira ka dao ana ta'i fanoa ana na aba'i kula 'i Samaria 'iri kira ke sisi aka'u ana ru ki ta'ifau ma'akwalia.

⁵³ Bore ana na ngwae ki 'i ne'eri noa'a kira kasi oga go'o kwalolana, sulia nia na ngwae Jiu lala ne'e nia leka 'uana 'i Jerusalem.

⁵⁴ Ma kaida'i na ro ngwae ana fafarongo nia ki sa James ma sa John, kera lisia ru ne'eri, kera ka fata 'uri fuana, "Aofia kwa, nia fa'uta? 'Uri ma 'oko oga kero'o ke gani 'uana ta mafula fa'asia ma'i 'i langi 'iri ke do'ofida ta'ifau kwa?"

⁵⁵ Sui sa Jesus ka abula ma ka balufidaro'o.

⁵⁶ Ma kira ka leka na'a 'ada 'uana ta fanoa matamata.

*Dongalana sa Jesus ne'e 'uri mala
(Matthew 8:19-22)*

⁵⁷ Ma ana kaida'i kira leka na'a sulia na ta'i tala, ta'i ngwae ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Nau ku oga nai leka fa'i 'oe 'i fa'i bore 'ana ne'e 'oke leka 'uana."

⁵⁸ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Noa'a nia kasi talangwara'u. Na kui kwasi ki kira to'o ana na kula kira ki fuana teo'a, ma na no'o ki logo kira ka to'o ana na nu'i kira ki. Bore ma nau'a, na Ngela Ngwae, nau noa'a kusi to'o ana ta luma fuana maliu'a ana."

⁵⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana ta ngwae la'u, "'Oke leka ma'i fa'i nau."

Bore ma na ngwae ne'eri ka fata lala 'uri, "Ara'i kwa, 'oke ala'ani nau 'iri nau kui leka, ku tua basi fa'inia ma'a nau, leleka nia ka mae mala, nau ku kwaiatoa ka sui, nau ku fi'i donga'o."

⁶⁰ Ma sa Jesus ka olisia ma ka 'uri fuana, "Ala'ania na ngwae ne'e noa'a kira kasi to'o ana mauri'a ana God ki, kira ka kwaiatoa na'a 'ada na ngwae mae kira ki. 'Ae'o nini'a, 'oke leka, ma 'oko fata sulia na 'Inoto'anga God."

⁶¹ Ma ta ngwae la'u ka fata 'uri, "Ara'i kwa, nau kui leka mo 'i burimu. Bore ma, 'oke ala'ani nau 'iri nai leka ma ku olioli basi ana ngwae nau ki 'i fanoa."

⁶² Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ta ngwae ne'e nia oga ke leka fa'i nau, ma nia ka manata doe sulia na ru ne'e nia fa'asi'i ki, noa'a nia kasi bolo fa'inia God ka 'inoto'a fafia maurilana."

10

Sa Jesus nia kwatea fiu akwala ma ro fa-farongo nia ki

¹ 'I buri 'ana na ru ne'eri ki, na Aofia sa Jesus ka filia fiu akwala ma ro ngwae ki, ma ka kwatea kira ka leka ro ngwae'a fasi 'iri kira ke leka 'i na'ona 'uana fanoa ki ta'ifau go'o ne'e nia manata fuana leka'a 'uani.

² Ma nia ka fata 'uri fuada, "Na ngwae ne'e kira sisi aka'u na'a fuana fa'amamana'anga ana God ki, kira di'ia na ru 'oro ki 'i saena o'ola fuana fikulani. Bore ma, ngwae fuana fikulana na ru ne'eri ki, kira kasi 'oro. Nia ne'e, muke fo'osia God 'iri nia ke kwatea ma'i ngwae ni rao ki fa'i kamu.

³ Muke leka na'a. Nau ku asunga'i kamu di'ia na kala sipsip ki 'i safitana na kui kwasi ki, sulia ngwae 'oro ki kira oga kike fa'ali kamu.

⁴ Noa'a kamu kasi ngalia ta mani, ma noa'a ta ngwa'i ni ru fuana alu mani'a 'i saena, ma noa'a ta ta'e butu. Ma noa'a kamu kasi 'abera 'ani ala'anga fa'inia ta ngwae sulia tala.

⁵ Ma kaida'i kamu ru'u ana ta luma, muke fata 'uri, 'God ke fa'ale'a kamu, ma na aroaro'anga nia ka tua fa'i kamu 'i saena na luma ne'e.'

⁶ Ma di'ia na ngwae ne'e nia tua 'i ne'eri nia kwalo kamu 'ania aroaro'a, na fa'ale'anga kamu ke tua logo fa'inia na ngwae ne'eri. Ma di'ia ka noa'a, na fa'ale'anga ne'eri ka oli logo ma'i fuamu'a.

⁷ Muke tua 'i saena na luma ne'eri, ma muke 'ania, ma muke kwa'ufia ta ru ne'e kira kwatea fuamu'a. Osi'ana na ngwae ne'e nia rao, nia ke ngalia nama 'ana na folifoli'a nia. Kamu ke tua to'o, ma noa'a kamu kasi lae luma kwailiu.

⁸ "Ma kaida'i kamu dao ana ta fanoa, ma kira ka kwalo kamu, muke 'ania fanga tae ne'e kira

kwatea fuamu'a.

⁹ Ma muke gura na ngwae mata'i ki 'i saena na fanoa ne'eri, ma muke fata 'uri fuana na ngwae 'i ne'eri ki, 'Kaida'i God ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki, nia dao karangi kamu na'a.'

¹⁰ Ma di'ia kamu dao ana ta fanoa, ma noa'a kira kasi kwalo kamu, muke leka sulia na tala 'i saena fanoa ne'eri, ma kamu fata ka 'uri,

¹¹ 'Na fulafulana ano ana fanoa ne'e kamu nini'a ratai olofana 'aemili, kami tafula na'a kwau 'usi kamu. Nini'a na fa'abasu'anga na'a fuamu'a ne'e God ke ba'a matalanga'i kamu du'ungana kamu 'aila 'ania rongolana fatalana God. Kamu ke manata to'ona ru ne'e: 'Inoto'anga God nia dao karangi kamu na'a.'

¹² Nau ku saea fuamu'a, na asoa ana kwa'ikwa'inga ne'e ke dao ma'i, God ke kwatea na matalanga'inga fuana na ngwae ana fanoa ta'a ba 'i Sodom. Bore ma nia ke ba'a kwatea na matalanga'inga doe ka tasa fuana ngwae ana fanoa ne'e ka liufia ngwae ana fanoa ba 'i Sodom!"

Fanoa doe ki noa'a kira kasi fa'amamana sa Jesus

(Matthew 11:20-24)

¹³ Sa Jesus nia fata 'uri, "Nia ta'a lilisu na'a fuamu'a ne'e kamu tua 'i Koresin. Ma kamu'a ne'e kamu tua 'i Betsaeda ka 'una'eri logo. Osi'ana kamu 'iri fa'amamana na fa'anada'a 'oro ba nau ku sasia fuamu'a ki. Di'ia kira sisi fa'anada'a ne'eri ki 'i Taea ma 'i Saedon* 'i na'o, na ngwae 'i ne'eri ki kira ka tua 'i ano, ma

* **10:13** 'i Taea ma 'i Saedon Na ro fanoa doe ne'e ki, kira talo fa'inia ta'anga'a kira ki.

kira ka ru'ufia toro bili'a ki, ma kira ka rafua nonida ana fu'a, fasi 'iri ka fa'ata'inia ne'e kira kakari alifa'i ta'ifau na'a fa'asia abula ta'anga'a kira ki.

¹⁴ Aia, ana fa'i asoa God ke ba'a matalanga'inia ngwae ana magalia ne'e, na kwa'ikwa'inga kamu ke ba'a tasa ka liufia na ngwae 'i Taea fa'inia Saedon ki.

¹⁵ 'Iu, kamu'a na tua'a 'i Kapaneam, kamu fia God ke ba'a lafu kamu 'uana 'i langi. Bore ma, nia ke ba'a 'ui 'ani kamu 'i saena kilu ana nonifi'a."

¹⁶ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafarongo nia ki, "Di'ia sa tai ne'e nia rongo suli kamu, nia rongo logo suli nau. Ma di'ia sa tai ne'e nia 'aila 'ani kamu, nia 'aila logo 'ani nau. Ma di'ia sa tai ne'e nia 'aila 'ani nau, nia 'aila logo 'ania God ne'e nia asunga'i nau ma'i."

¹⁷ Ma na fiu akwala ma ro ngwae baera kira ka leka na'a. Ma ana kaida'i kira oli ma'i, kira ka saele'a liu, ma kira ka fata 'uri, "Aofia kwa, na ano'i ru ta'a ki bore kira ro'osuli kaimili kaida'i kami ifulanga'inida 'ani ngasingasi'anga 'oe!"

¹⁸ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku lisia na ngasingasi'anga sa Saetan karasu fa'asia ma ka 'asi ka inasisi ma'i ka di'ia na meamea fa'asia 'i langi.

¹⁹ Mulu rongo basi! Nau ku kwatea na'a na ngasingasi'anga fuamu'a fasi 'iri muke liu bore ana ba'eko tolo ki ma na farifari ki, ma noa'a kira kasi 'ala fifi amu'a. Nau ku kwatea na'a fuamu'a na ngasingasi'anga ne'e doe ka liufia sa Saetan na malimae kia. Noa'a ta ru ana sa Saetan kasi fa'afi kamu na'a.

20 Kamu ka saele'a 'amu'a du'ungana na anoli ru ta'a ki kira ro'osuli kamu. Bore ma muke saele'a liu mala 'amu'a du'ungana God nia keresia na'a na satamu'a 'i langi."

*Sa Jesus nia saele'a ma ka ba'atafea God
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)*

21 Ma ana kaida'i neleri, Anoli ru Abu ka fa'asaele'a sa Jesus, ma nia ka fata 'uri, "Ma'asi, 'ae'o ne'e 'oko gwaunga'i fafia ru ki ta'ifau 'i langi ma 'i ano logo. Nau ku ba'atafe 'oe, du'ungana ne'e 'oko fa'ata'inia na ru ne'e ki fuana ngwae ne'e kira di'ia ngela ti'iti'i ki, ma 'oko sofonga'inia ru ne'e ki fa'asia ngwae ne'e kira aura'eda du'ungana kira liato'o, ma kira lia saiana ru 'oro ki. 'Iu Ma'asi, na ru neleri ki nia 'una'eri na'a sulia na kwaiogai'anga 'oe 'ua na'a ma'i 'i na'o."

22 Sui sa Jesus ka fata 'uri, "Ma'a nau nia kwatea ru ki ta'ifau na'a fuaku. Ma ta'ifilia na Ma'a go'o ne'e nia saiaku na ngela nia. Ma ta'ifilia logo na Ngela talana ne'e nia saiana Ma'a nia, ma ta'ifili go'o ngwae ne'e na Ngela nia filida fuana fa'ata'ilana fuada ki, ne'e kira saiana na Ma'a."

23 Sui sa Jesus ka abula fuana fafarongo nia ki ta'ifilida, ka fata 'uri fuada, "'Oilaki'a fuamu'a, osilana kamu lisia na ru ni 'arefo'a ne'e ki 'i ta'ena.

24 Nau ku saea fuamu'a, na profet 'oro ki ma na tatalafa'a 'oro 'i na'o ki, kira oga logo lisilana na ru ne'e kamu lisia 'i ta'ena ki, bore ma nia 'afita'i liu fuada. Ma kira ka oga liua logo rongolana na ru ne'e kamu rongoa 'i ta'ena ki, bore ma nia 'afita'i logo fuada."

Na tarifula'a sulia na ngwae le'a 'i Samaria

²⁵ Ta'i ngwae fa'amanata ana na taki ki, nia leka ma'i siana sa Jesus. Nia oga ke ilito'ona, ma ka fata 'uri, "Ngwae fa'amanata kwa, ta tae ne'e nai ba'a sasia 'iri nai to'o ana na mauri'a firi?"

²⁶ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri fuana, "Tae ne'e na Kerekere'a Abu ki saea? 'Uri ma 'oko malinga'i fa'uta 'ani?"

²⁷ Ma na ngwae ne'eri nia olisia ka ala'a 'uri, "'Oke alafe ana God 'oe, 'ania manatamu ta'ifau, ma 'ani mangomu ta'ifau, ma 'ani ngasingasilamu ta'ifau, ma 'ani liamu ta'ifau. Ma 'oke alafe fuana to'olamu ka di'ia logo ne'e 'oko alafe fuamu talamu."

²⁸ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Na olisi'anga 'oe nia saga. 'Oke sasi 'una'eri, ma 'oke mauri."

²⁹ Bore ma na ngwae fa'amanata ne'eri, nia oga ke fa'ata'inia ne'e na tualana saga go'o 'ana, ma nia ka saefiloa la'u sa Jesus ka 'uri, "Sa tai mo ne'e na to'olaku ne'e nai alafe fuada?"

³⁰ Ma sa Jesus saiana ngwae Jiu ki 'aila 'ania ngwae 'i Samaria ma nia ka olisia ka 'uri, "Ta'i ngwae Jiu nia tuatua ma'i 'i Jerusalem ma ka leka 'uana 'i Jeriko. Ma kaida'i nia leka go'o 'ana sulia na tala, na ngwae fofolo bili ki kira ka saungia, ma kira ka ngalia na ru nia ki ta'ifau fa'inia na toro nia ki. Ma kira ka kwai'ia leleka nia ka maefelo na'a, ma kira ka faidanga 'ania, ma kira ka leka na'a 'ada fa'asia.

³¹ Ma ana kaida'i ne'eri, ta'i fata abu ana na Luma Abu God nia leka logo sulia na tala ne'eri, ma kaida'i nia lisia na ngwae baera, nia ka rafi logo 'ana sulia ta bali tala, ma ka leka 'ana.

³² Sui, ta'i ngwae rao kwai'afi saena na Luma Abu God nia ka leka logo ma'i sulia na tala ne'eri. Ma kaida'i nia dao 'i ne'eri, nia ka lisia na ngwae baera. Bore ma nia rafi logo 'ana fa'asia ana ta bali tala, ma ka leka logo 'ana fa'asia na'a.

³³ Sui ta'i ngwae fa'asia na aba'i kula kwaita 'i Samaria nia leka logo ma'i sulia na tala ne'eri. Kaida'i nia lisia na ngwae baera, nia ka kwaimanatai liu fuana.

³⁴ Ma nia ka leka ma'i siana, ma ka taufia na maala nia ki 'ani na ngwaingwai ma na waen, ma ka 'afua. Sui nia ka lafua 'i fafona na dongki nia, ma ka ngalia na'a 'uana ta'i luma fuana folilana fuana tua'a 'i saena, ma nia ka lia sulia 'i ne'eri.

³⁵ Ma ana ruana fa'i asoa, nia ka lafua ro ngisingisi mani ki ne'e bolo fa'inia folifoli'a fuana ro asoa ki, ma ka kwatea fuana na ngwae ne'e nia lia sulia na luma ne'eri, ma ka fata 'uri fuana, 'Oke lia sulia na ngwae ne'e, ma ana kaida'i ne'e nai oli la'u ma'i, nai du'ua ta'ifau na mani ne'e 'oko 'afia 'ania ki.' "

³⁶ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oko manata fa'uta? Sa tai ana uulu ngwae ne'eri ki kira saea 'ani to'olana fuana na ngwae ba na ngwae fofolo bili ki kira kwai'ia?"

³⁷ Ma na ngwae fa'amanata ana taki ki ka fata 'uri, "Na ngwae ne'e nia kwaimanatai fuana."

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Oke leka, ma 'oko sasi logo 'una'eri."

'I Mata fa'inia 'i Mary

³⁸ Kaida'i sa Jesus ma na fafarongo nia ki kira leka, kira ka dao ana ta'i fanoa, ma ta'i kini ne'e satana 'i Mata ka kwaloa sa Jesus 'uana 'i luma nia.

³⁹ Ma na kini futa nia 'i Mary ka tua karangia na 'aena na Aofia sa Jesus, ma ka fafarongo 'ana fuana na fa'amanata'anga sa Jesus ki.

⁴⁰ Ma na manatalana 'i Mata ka 'abera sulia nia go'o ne'e nia sasia na rao'a ki ta'ifau 'i luma. Ma nia ka leka ma'i siana sa Jesus, ka fata 'uri fuana, "Aofia kwa, 'Uri ma, 'oko 'iri manata 'abera go'o sulia na sasiku ne'e nia fa'asi nau go'o 'ana, ma nau ku sasia go'o 'aku na rao'a ne'e ki ta'ifau ta'ifili nau kwa? 'Oke saea fuana 'iri nia ke leka ma'i ke kwai'afi logo aku!"

⁴¹ Ma na Aofia olisia ka 'uri, "Mata kwa, 'oko matafiru ma na manatalamu ka 'abera na'a sulia ru 'oro ki.

⁴² Bore ma ta'i ru go'o ne'e nia talinga'i. 'I Mary nia filia na ru talinga'i, ma nia 'afita'i ta ngwae ka lafua na'a fa'asia."

11

Sa Jesus fa'amanata sulia na fo'onga'a (Matthew 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ana ta'i asoa, sa Jesus nia fo'o 'ana, ana ta'i kula. Ma kaida'i nia fo'o ka sui go'o, ta'i ngwae ana fafarongo nia ki ka fata 'uri fuana, "Aofia kwa, 'oke fa'amanata kami 'ani fo'onga'a, di'ia ba sa John nia fa'amanata logo na fafarongo nia ki 'ani fo'onga'a."

² Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kaida'i kamu fo'o, kamu ke fata 'uri,

‘Ma'asi,
 Kami oga ngwae ki ta'ifau kike fa'adoea na satamu, osi'ana nia abu liu.
 Dao ma'i 'ani gwaunga'i 'anga 'oe fafia maurilana ngwae ki ta'ifau.
³ Ma 'oke kwatea ma'i fuami'a na fanga ne'e nia bolo fuami'a sulia asoa ki.
⁴ Ma 'oke rufuanata na ta'anga'a kami ki, di'ia logo ne'e kami rufuanata ana ta'anga'a ngwae ki ta'ifau ne'e kira sasia ru ta'a ki fuami'a.
 Ma 'oe kosi danga 'ani kami fuana ilito'onga ka liufi kami.’ ”

⁵ Ma sa Jesus ka fata 'ani ta'i tarifula'a 'uri fuana na fafarongo nia ki, “Di'ia ta ngwae ana kaumulu leka siana na ngwae kwaima nia 'i luma nia saena tofongana rodo, ma ka fata 'uri fuana, ‘Ngwade kwa, 'oe kwatea basi ma'i ta uulu afu beret fuaku,

⁶ osi'ana ta'i ngwae kwaima nau logo, nia tua tua ma'i ana fanoa tau, ma nia ka dao ma'i siaku. Bore ma noa'a nau kusi to'o ana ta fanga ne'e nai kwatea fuana.’

⁷ Ma na ngwae kwaima ne'eri nia saena luma ka fata 'uri, ‘Noa'a 'oe kosi fa'a 'abera nau la'u! Na sinamaa nia fono na'a, ma na ngela nau ki kaimili ka maliu ta'ifau na'a. Nia 'afita'i nau ku tata'e la'u fuana kwatelana ta ru fuamu.’

⁸ Aia, nau ku saea fuaumulu, bore 'ana di'ia noa'a nia kasi oga sasilana ta ru, di'ia na ngwae ne'eri nia gani, ma ka ina'u ana gani'a, na ngwae ne'e 'i saena luma, nia ke tata'e ma ka kwatea go'o na ru ki ta'ifau ne'e nia oga'i. Ma

nia noa'a kasi sasia la'u du'ungana na ngwae ne'eri ne'e na ngwae kwaima nia, bore ma osi'ana sulia ne'e nia ina'u na'a ana gani'a.

⁹ Nia ne'e nau ku saea fuaumulu. Kamu ke gani ana God 'iri muke ngalia ru ne'e kamu gani 'uana. Kamu ke lulua ru kamu bo'obo'o 'uani ki ana God, ma nia ka 'afi kamu 'iri muke lisia. Kamu ke fa'afo ana sinamaa, ma God ke 'ifi fuamu'a.

¹⁰ Osi'ana na ngwae ki ta'ifau ne'e kira gani ana God, kira ka ngalia na'a ru ne'e kira gania. Ma na ngwae ki ta'ifau ne'e kira lulua ru kira bo'obo'o 'uani ki ana God, kira ka lisia. Ma na ngwae ki ta'ifau ne'e kira fa'afo ana sinamaa, ma God ke 'ifi fuada.

¹¹ "Uri ma, sa tai aumulu na ma'a ki, ne'e di'ia na ngela 'oe nia gania i'a, 'oke kwatea lala na fa'i loi fuana?

¹² Ma di'ia na ngela 'oe nia gani 'uana ta fakale'e karai, 'oke kwatea lala ta farifari fuana? Noa'a liu!

¹³ Sui bore 'ana kamu'a ta'ifau ngwae ta'a ki, kaumulu saiana kwatelana na ru le'a ki fuana ngela kaumulu ki. Bore ma na Ma'a kamu ne'e nia 'i langi, nia le'a ka tasa liufi kamu. 'Una'eri ne'e nia ka kwatea na Ano'i ru Abu fuana ngwae ki ne'e kira gani nia 'uana!"

Sa Jesus ma sa Saetan

(Matthew 12:2-30; Mark 3:20-27)

¹⁴ Ana ta'i kaida'i, sa Jesus nia ifulani ta'i ano'i ru ta'a fa'asia ta'i ngwae ne'e kwakwana nia 'ato 'ani fata'a. Ma kaida'i ano'i ru ta'a ne'e nia tafi fa'asia, nia ka fata la'u. Ma na ngwa'i to'a 'oro ne'e kira fiku 'i ne'eri, kira ka 'arefo.

15 Ma ti ngwae ada kira ka fata 'uri, “Sa Jesus ifulani na'a ano'i ru ta'a ki 'ani ngasingasi'anga sa Saetan, na 'ingata'i ano'i ru ta'a.”*

16 Ma ti ngwae ada, kira oga kike ilito'ona sa Jesus. Ma kira ka gania fasi 'iri nia ke fulia ta fa'anada'a, fasi 'iri ke fa'ata'inia ne'e nia to'o ana na ngasingasi'anga fa'asia God.

17 Ma osi'ana ne'e sa Jesus nia sai go'o ana na manatalada, nia ka fata 'uri fuada, “Di'ia ngwa'i to'a saena ta fanoa doe kira fu'ali kira talada, 'irai na fanoa doe ne'eri ke takalo na'a. Ma di'ia ne'e ngwae, ma na 'afe, ma na ngela nia ki, kira fu'a fa'i kira talada, nia 'afita'i fuana kira ka tua fiku.

18 Ma na 'inoto'anga sa Saetan ne'e 'una'eri logo. Di'ia sa Saetan ke fu'a fa'inia to'a ne'e kira leka sulia, 'irai kira ke takalo kwailiu go'o. Nau ku saea ru ne'eri ki, du'ungana kamu saea nau ku ifulani ano'i ru ta'a ki 'ania ngasingasi'anga sa Saetan.

19 Aia, ma kaumulu saea nau ku ifulani ano'i ru ta'a ki 'ani ngasingasi'anga sa Saetan. 'Irai ma ngasingasi'anga sa tai mo nini'a ti fafarongo aumulu ifulani ano'i ru ta'a ki 'ani? Sa Saetan? Noa'a liu! Du'ungana ru ne'eri ki, nia fa'ata'inia ne'e kaumulu rora.

20 Nau ku ifulani ano'i ru ta'a ki 'ani ngasingasi'anga God. Ma nia ka fa'ata'inia na'a fuamu'a ne'e na gwaunga'inga God fafia ngwae ki dao karangi na'a ma'i siamu'a.”

21 Sa Jesus ka fata la'u sulia ta'i tarifula'a ka 'uri, “Di'ia ta ngwae ramo nia sasi aka'u ana

* **11:15** Ta sata logo ana sa Saetan ne'e sa Bielsebul.

ra'unga nia ki fuana fu'anga, ma ka folo le'a 'usia luma nia, nia 'afita'i ta ngwae ka bilia na ru nia ki 'i saena luma nia.

²² Ma di'ia ta ngwae ne'e nia ngasingasi'a ka tasa mala ana nia'a, nia leka ma'i, ma ka fu'a fa'inia, ma ka liufia nia, na ngwae ne'eri ka ngali ta'ifau na'a 'ana na ru ni fu'anga nia ki ne'e nia fito'o 'ani, ma ka daro'ia ta'ifau na'a ru nia ki ta'ifau fuana ngwae kwaima nia ki.

²³ "Ma sa tai ne'e noa'a nia kasi leka ma'i buriku, nia na malimae nau. Ma sa tai ne'e noa'a kasi kwai'afi aku fuana fikulana ma'i ngwae ki siana God, nia takalonga'i kira na'a fa'asia God."

*Olilana ma'i ano'i ru ta'a
(Matthew 12:43-45)*

²⁴ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Kaida'i kira ifula'inia ano'i ru ta'a nia leka fa'asia ta ngwae, nia ka liliu saena kula kwasila'a, ma ka lulu 'uana ta kula fasi 'iri nia ke tua la'u ana. Ma di'ia nia lulu ma ka noa'a na'a, nia ke manata 'uri, 'Nai oli 'uana na ngwae ba nau ku tuatua ma'i ana 'i na'o, ma nau ku leka ma'i fa'asia.'

²⁵ Ana kaida'i nia oli ma'i ka dao, nia ka lisia ngwae baera nia fa'asikasika ma ka fa'asaga na'a maurilana ta'ifau.

²⁶ Kaida'i nia lisia ne'e nia 'una'eri, nia ka oli, ma ka tala'ia la'u ma'i ta fiu ano'i ru ne'e ta'a ka tasa liufia nia'a, kira ka leka ma'i, ma kira ka tua na'a 'i saena ngwae baera. Ana kaida'i ne'eri, na tualana ngwae ne'eri ka fi'i ta'a ka liufia na'a 'i na'o."

Na saele'anga mamana

²⁷ Kaida'i sa Jesus nia saea ru ne'eri ki fuada ta'ifau, ta'i 'afe 'i saena fiku'a ne'eri ka ako 'uri, "Na kini ne'e nia fa'afuta'o ma ka fa'asusufi'o mo ne'e nia saele'a ka tasa."

²⁸ Bore ma sa Jesus nia olisia ka fata 'uri, "Mamana liu. Bore ma ngwae ne'e kira rongoa fatalana God, ma kira ka ro'o sulia, kira lala ne'e kira saesaele'a ka tasa."

Ngwae ki kira oga sa Jesus ke fulia ti fa'anada'a

(Matthew 12:38-42)

²⁹ Ma kaida'i ne'e ngwa'i to'a 'oro kira fiku kalikalia ma'i sa Jesus, nia ka fata 'uri fuada, "Kamu na unita'i ngwae ne'e, kamu na unita'i ngwae ta'a. Du'ungana kamu oga lisilana ta fa'anada'a ne'e ke fa'ata'inia ngasingasi'anga God, bore ma nia ka 'afita'i fuamu'a fuana lisilana. Kamu ke ba'a lisia go'o 'amu'a na fa'anada'a di'ia na ru ba nia fuli fuana sa Jona na profet.†

³⁰ Na ru ne'e fuli fuana sa Jona, nia di'ia ta ma'etoto ne'e fa'ata'inia fuana ngwa'i to'a 'i Ninifa ki ne'e nia leka ma'i fa'asia God. Na ru ne'e fuli fuaku nia di'ia ta ma'etoto ne'e fa'ata'inia logo ne'e God kwate nau ma'i, na Ngela Ngwae, fuana ngwae ki ana kaida'i ne'e.

³¹ Ma ana asoa ne'e God ke matalanga'inia ngwae ki, na 'afe ba nia gwaunga'i ana fanoa 'i Siba, nia ke ba'a tata'e, ma ka fa'ata'inia na ta'anga'a kamu ki ngwa'i to'a ana unita'i ngwae ne'e ki, osi'ana ne'e abula'anga kamu ki nia rora liu na'a. Nia leka tau ma'i fa'asia 'isilana

† **11:29** Lisia Matthew 12:40

fanoa ne'e 'i ano fuana rongolana liato'onga sa Solomon. Bore ma, nau'a, ta'i ngwae ne'e nau ku talinga'i ka tasa liufia sa Solomon, nau ku tua 'i ne'e 'i ta'ena, ma kamu kasi rongo go'o suli nau.

³² Ka di'ia logo ana asoa God ke ba'a mata-langa'inia ngwae ki, na ngwae 'i Ninifa ki kira ke ba'a fa'ata'inia na ta'anga'a kamu ki, sulia kira kakari alifa'i ta'ifau na'a fa'asia rora'a kira ki, kaida'i kira rongoa na fa'atalo'anga sa Jona fuada. Bore ma nau ta'i ngwae talinga'i ka tasa liufia sa Jona, nau ku tua na'a 'i ne'e 'i ta'ena, bore ma noa'a kamu kasi kakari alifa'i go'o.”

*Fa'amanata'anga sa Jesus di'ia na unu
(Matthew 5:15; 6:22-23)*

³³ Sa Jesus ka fata 'uri, “Noa'a ta ngwae kasi fa'adu'a na fa'i unu, ma nia ka sofonga'inia nama ka alua 'ana olofana ta dako. Kaida'i nia fa'adu'a fa'i unu ka sui mala, nia ka alua na'a ana kula fuana daura'i unu'a, fasi 'iri sa tai ne'e nia ru'u ma'i saena luma, nia saiana ka lisia madakolana.

³⁴ Di'ia noa'a 'oe kosi lisia na madakola'a ne'e, maamu ne'e ta'a, ma 'oko tua go'o 'amu saena ma'erodo. Si di'ia maamu le'a ma 'oko tua saena na madakola'a ne'e, osi'ana na maamu ne'e dau tala'ia ma'i madakola'a saena nonimu.

³⁵ Muke madafi kamu si di'ia kamu ilangani na madakola'a nau, ma saena maurilamu'a nia rodo'a.

³⁶ Di'ia kamu fungu 'ani madakola'a, noa'a na'a ta kula la'u ana nonimu'a ne'e ka su'usia na madakola'a, 'una'eri ne'e nia ka di'ia ne'e kamu tua ana kula ne'e unu nia du'a ana.”

Sa Jesus balufia na Farasi ki ma na fa'amanata ki

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ Ana kaida'i sa Jesus nia ala'a ka sui na'a, ta'i ngwae ana Farasi ki ka laefia fuana fanga'a 'i luma nia. Sa Jesus ka leka fa'inia, ma ka fanga fa'inia.

³⁸ Ma na Farasi ne'e ka 'arefo liu, osi'ana nia lisia sa Jesus noa'a nia kasi taufia go'o na limana 'i na'ona na fanga'a.

³⁹ Ma na Aofia sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Kamu Farasi ki, kamu manata 'abera liu fuana taufilana na ru ki ana bali 'i maa ana titiu ni kwa'u ki, ma na ru ni fanga kamu ki. Bore ma 'i saena na maurilamu'a kira fungu 'ani ru ta'a ki ta'ifau.

⁴⁰ Kaumulu bolebole'a liu! God nia saunga'inia na bali 'i maa ana ru ki ta'ifau, nia logo ne'e saunga'inia saena ru ki.

⁴¹ Aia, muke kwatea tae ki ne'e nia saena titiu ni kwa'u kamu ki fa'inia tae ki ne'e nia 'i saena ru ni fanga kamu ki fuana ngwae dala'a ki, fasi 'iri na ru kamu ki ta'ifau ke sikasika 'i maana God.

⁴² "Ta'anga'a fuamu'a Farasi ki, du'ungana kamu kwatea go'o 'amu'a fuana God ta bali ana tangafulana ngisingisi fanga kamu ki ne'e kamu fasia 'i saena o'ola kamu ki. Bore ma noa'a kamu kasi manata 'abera go'o fuana fa'asagalana tua'a kamu ki fa'inia to'olamu'a fa'ida, ma na alafe'anga kamu ki fuana God. Nia le'a ne'e muke sasia kala ru ana kwatelana tangafulana ngisingisi fanga kamu ki fuana God, ma muke manata to'ona logo na ru doe ana

alafe'anga ana God, ma ngwae ana fanoa kamu ki ta'ifau.

43 “Ta'anga'a fuamu'a Farasi ki, du'ungana kaida'i kamu leka saena luma fuana fo'onga'a, kamu oga tua'a ana fuli tua'a fuana ngwae talinga'i ki. Ma kaida'i kamu leka 'i maana usi'a ki, kamu oga ngwae ki kira ke fa'a'inoto'a kamu.

44 Ta'anga'a fuamu'a Farasi ki, du'ungana kamu di'ia na kilu gwa'u ki ne'e noa'a kira kasi 'uia ta sulufaua 'i fafona, ma kaida'i ngwae ki kira liu 'i fafona, noa'a kira kasi lia saiana na ru moko ngwa'a ne'e nia 'i saena.”

45 Sui ta'i ngwae fa'amanata ana taki ki ka fata 'uri, “Fa'amanata kwa, kaida'i 'oko fata 'una'eri, 'oko fata fa'ali kaimili logo.”

46 Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Ta'anga'a fuamu'a fa'amanata ana taki ki, du'ungana kamu saunga'inia taki 'afita'i 'oro ki fuana ngwae ki, ma ka 'afita'i liu fuada fuana ro'osulilani, ma noa'a kamu kasi kwai'afi ada.

47 Ta'anga'a logo fuamu'a, du'ungana kamu fa'akwanga fafona kilu gwau profet ki ka lia le'a liu, na profet ba ko'o bora kamu ki kira saungida.

48 Du'ungana ru ne'eri ki, ne'e nia fa'ata'inia ne'e kamu alafafia sasi'a ta'a ne'e ko'o bora kamu ki kira sasi ada. Du'ungana kira saungida, ma kamu ka saunga'inia kilu gwa'u kira ki.

49 Ma du'ungana ru ne'eri, God ana liato'onga'a nia, nia ka fata 'uri, 'Nai ba'a kwatea kwau na profet, ma na ngwae ni lifurongo ki fuada, bore ma kira ka saungia ti ai ada, ma kira ka fa'akaisia logo ti ai ada.’

⁵⁰ Du'ungana nia 'una'eri, na ngwae ki ana unita'i ngwae ne'e, God ke ba'a matalanga'i kira fafia na saungilana profet ki ta'ifau, 'ita na'a ma'i ana etangilana fanoa ne'e 'i ano,

⁵¹ tala'ae ma'i ana maelana sa Abel leleka ka dao ana maelana sa Sekaraea‡ na ngwae ba kira saungia saena Luma Abu God 'i safitana fuli fu'a ma na kula abu. Ru mamana ne'e nau ku saea fuamu'a, na ngwae ki ana unita'i ngwae ne'e, God ke matalanga'i kira fafia maelana ngwae ne'eri ki.

⁵² “Ta'anga'a fuamu'a fa'amanata ana taki ki, du'ungana kamu sofonga'inia na mamana'anga God, fasi 'iri na ngwae ki noa'a kasi sai la'u ana. Noa'a kamu kasi fa'amamana logo ana, ma kamu ka fonea na ngwae ki fa'asia sai'a ana.”

⁵³ Ma ana kaida'i sa Jesus nia leka na'a fa'asia fanoa ne'eri, na ngwae fa'amanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kira ka tala'ae fuana ngengelana, ma kira ka saefiloa na'a ru 'oro ki.

⁵⁴ Ma kira ka ili 'uana sokelana sa Jesus fuana dao'a to'ona ta tae ne'e nia saea ka rora.

12

Fa'amanata'anga sulia kwalabasa'anga (Matthew 10:26-27)

¹ Ana kaida'i ne'eri logo, ra'i ngwane uria, nia bolo fa'inia mole ana to'oni ngwae, kira fiku ma'i fuana rongolana sa Jesus. Ra'i ngwane uria ne'eri doe liu ne'e kika urida kwailiu na'a.

‡ **11:51** Sa Abel na ngwae 'olo'olo etaeta ne'e kira saungia saena Fau alanga'inga 'Ua. Ma sa Sekaraea na ngwae 'olo'olo 'isi'isi ne'e kira saungia logo saena na Fau alanga'inga 'Ua.

'I na'ona sa Jesus nia ala'a fuana ra'i ngwane uria ne'eri, nia eta fata 'uri fuana fafarongo nia ki, "Muke madafi kamu fa'asia ro'onga'a sulia manata'i ngwae ta'a Farasi ki, osi'ana kira ngwae kwalabasa ki.

² Ta tae ne'e ngwae kwalabasa nia so-fonga'inia, God ke ba'a fa'asakalangani. Ma na ru ago ki, kike sai logo ana.

³ Ma ta tae ne'e kamu saea 'i saena ma'e rodo, kira ke rongoa saena dangi dadara. Ma ta tae ne'e kamu kwaroro 'ani saena alingana ta ngwae ana ta kula banita'i ta'ifili 'amuro'o, kira ke fa'arongoa 'ani ngwae ki ta'ifau 'iri kika rongo abitako ana."

*God ta'ifilia go'o ne'e kamu ke ma'ungia
(Matthew 10:28-33; 12:32; 10:19-20)*

⁴ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea fuamu'a ngwae kwaima nau kina, noa'a kamu kasi ma'ungia sa tai ne'e ke saungia na non-imu'a, ma 'i buri 'ana noa'a kira kasi sasia go'o ta ru ta'a la'u ana mangomu'a.

⁵ Bore ma nau ku fa'ata'inia fuamu'a ngwae ne'e muke ma'ungia, muke ma'ungia God. Osi'ana nia'a na'a ne'e nia saiana ke saungia nonimu'a, ma nia ka to'o logo ana ngasin-gasi'anga fuana to'osilana mangomu'a saena kula ni fa'akaisi 'anga. 'Iu, nau ku saea la'u fuamu'a, God ta'ifilia go'o ne'e muke ma'ungia.

⁶ "Na lima fa'i suba ki, kira folida go'o 'ani kala ro mangisi'li mani ti'iti'i ki. Fa'i suba ki kira ka miga bore 'ada, God noa'a kasi takadalafa go'o 'ana ta'i ai ada.

⁷ Na ifu ana gwaumu'a ki bore, God sai go'o ani ta'ifau. Nia ne'e noa'a kamu kasi ma'u, osi'ana God nia manata doe ana ngwae ki ka liufia na fa'i suba miga 'oro ne'e ki."

⁸ Sui sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea fuamu'a, di'ia ta ngwae nia fulanga'inia 'i na'ona ngwae ki ne'e nia na fafarongo nau, 'irai nau'a, na Ngela Ngwae bore, nai ba'a fulanga'inia logo 'i na'ona 'ainsel God ki.

⁹ Ma di'ia ta ngwae ke tofe fafi nau 'i maana ngwae ki, nai ba'a tofe logo fafia ngwae ne'eri 'i na'ona 'ainsel God ki.

¹⁰ "Ma di'ia ta ngwae ka fata fa'ali nau, God saiana ka rufuanata go'o 'ana ana. Bore ma di'ia ta ngwae ka fata fa'alia na rao'a Ano'i ru Abu, noa'a liu God kasi rufuanata ana ngwae ne'eri.

¹¹ "Ma kira ke ba'a ngali kamu 'uana mata-langa'ilamu'a 'i saena luma fuana fo'onga'a nama 'i na'ona ngwae 'inoto'a ki. Ana kaida'i ne'eri, noa'a kamu kasi ma'u, ma noa'a kamu kasi manata 'abera 'uana ta ala'anga fa'uta ne'e muke ba'a saea, ma muke olisi kira 'ani.

¹² Sulia kaida'i ne'eri, na Ano'i ru Abu nia ke ba'a fa'amanata kamu 'ani ru ne'e muke ba'a sae'e ki."

Na tarifula'a sulia na ngwae to'oru gwaubali'a

¹³ Ta'i ngwae 'i saena na fiku'a ne'eri, nia fata 'uri fuana sa Jesus, "Fa'amanata kwa, 'oke saea fuana ai na'o ku ke daro'ia na to'oru'a kero'o ki ne'e ma'a kero'o nia fa'asia fuamiro'o."

¹⁴ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Kwala ngwade kwa, sa tai ne'e nia kwatea na ngasin-gasi'anga fuaku fuana matalanga'ilana ma fuana daro'ilana na ru 'uri ki 'i safitamuro'o?"

¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuada ta'ifau, "Muke manata le'a, 'asu 'ubani kamu kata fi'i guguta ru. Osi'ana na mauri'a mamana ngwae noa'a la'u ana mani nama to'oru'a nia ki."

¹⁶ 'Una'eri sa Jesus ka fata 'ania tarifula'a fuada ka 'uri, "Ta'i ngwae to'oru nia to'o ana ta'i ano le'a ne'e nia fasi ru 'i saena, ma ka loia na ru le'a 'oro ki ne'e nia fasi'i 'i saena.

¹⁷ Ma nia ka tua ka manata 'ana sulia nia'a talana ma ka 'uri, 'Tae ne'e nai ba'a sasia na'a? Osi'ana noa'a nau kusi to'o na'a ana ta kula fuana na tainga'ilana na ru nau ki.

¹⁸ 'Iu, nau kui ba'a sasi 'uri, nau kui osia na babala nini nau ku fiku ru 'i saena ka sui, nau ku saunga'inia la'u ti babala faolu ne'e doe mala. Ma nau ku fi'i gonia ma'i na fua'i ru nau ki ma ti ru la'u 'i ne'e.

¹⁹ Sui nau ku fii fata la'u 'uri fuaku talaku, 'Oilaki'a liu fuamu! 'Oko to'o na'a ana ru le'a 'oro ki ne'e 'oko oga'i fuana fa'i ngali 'oro ki. 'Oke tua ko kakaru'ae na'a 'amu! 'Oko fanga le'a 'amu, ma 'oko kwa'u na'a amu, ma 'oko sasi na'a ru ne'e fuana ke fa'asaele'a maurilamu.'

²⁰ Bore ma God nia fata 'uri fuana, 'Oko gwaubali'a liu! Saena fa'i rodo ne'e ta'ena nama ne'e 'oke mae, ma 'oke 'iri saiana sa tai ne'e ke ba'a to'o ana na ru ne'e 'oko goni'i fuamu talamu ki.' "

²¹ Ma sa Jesus ka fa'asuaia na'a fa'amanata'anga ne'eri ka 'uri, "Nia ke ba'a fuli 'una'eri logo fuana na ngwae ne'e kira goni

ru ta'ifau fuada talada ki, bore ma 'i na'ona God kira dala'a liu.”

Fito'lo ana God
(Matthew 6:25-34)

²² Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafarongo nia ki, “Nau ku saea fuamu'a, noa'a kamu kasi manata 'abera sulia tae ne'e kamu ke 'ania, ma tae ne'e kamu ke toro 'ani fafia nonimu'a.

²³ Osi'ana na mauri'a ne'e, nia le'a ka tasa liufia na fanga, ma na noni ne'e nia le'a ka tasa liufia na toro.

²⁴ Lisia na fa'i no'o ki, noa'a kira kasi 'abera go'o sulia rao'a ana ta o'ola. Ma noa'a kira kasi loia go'o ta fanga, ma kira kasi saunga'inia go'o ta babala fuana alu fanga'a. Bore ma God sareda go'o 'ana. Ma God nia lia doe liu amu'a ka liufia mala fa'i no'o ki. Nia ne'e, God ke sare kamu go'o 'ana.

²⁵ “Sui bore 'ana kamu ka manata 'abera 'ania mauri'a kamu ki, nia 'afita'i liu kamu ka sasia maurilamu'a ka tau ti'iti'i la'u.

²⁶ Ma di'ia noa'a kamu kasi bolo go'o fa'inia sasilana kala ru fuana fa'ataulana maurilamu'a, fa'uta ne'e muke manata 'abera lala ana ru matamata ki?

²⁷ “Muke lisia basi na takana 'ai ne'e kira taka afola ki. Noa'a kira kasi rao go'o, ma noa'a kira kasi saunga'inia go'o ta toro fuada. Ma nau ku saea fuamu'a, kira lia kwanga ka tasa liufia toro ne'e sa Solomon na tatalafa'a nia ru'ufi'i ki.

²⁸ Ma na takana 'ai ki kira tua go'o 'ada sulia kala kaida'i dokodoko, ma kira ka 'ui logo 'anida saena mafula. Sui ka 'una'eri bore ana, God nia fa'aru'ufida 'ani ru le'a ki. 'Uri ma kamu

fitala fasi God noa'a kasi fa'atoro kamu logo? Na fito'onga kamu ki nia ti'iti'i.

²⁹ “Ma noa'a kamu kasi manata 'abera liu sulia tae ne'e muke 'ania, ma tae ne'e muke kwa'ufia.

³⁰ Osi'ana na ngwae tua kwaikinai ana God ki ne'e kira saiana kike manata 'abera'a sulia ru ne'eri ki. Ma kamu'a, Ma'a kamu nia saiana ka sui na'a ne'e kaumulu bo'obo'o 'uana ru ne'eri ki.

³¹ Muke manata nama sulia na mauri'a ne'e God nia gwaunga'i fafia, 'iri nia ke kwatea fuamu'a na ru ne'e kamu oga'i ki.”

*Fa'amanata'anga sulia to'oru'a 'i langi
(Matthew 6:19-21)*

³² Sui sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Kamu'a ngwae nau ki, sui bore 'ana kamu ka di'ia na ngwa'i sipsip ti'iti'i, noa'a kamu kasi ma'u, du'ungana God na Ma'a kamu, nia saele'a liu fuana kwatelana 'inoto'anga nia fuamu'a.

³³ Muke 'oifoli 'ani ru kamu ki, ma muke kwatea mani fuana ngwae dala'a ki. Di'ia kamu ke sasi 'una'eri, muke ba'a to'o ana su'ukela fuana goni mani'a ki 'i langi ne'e nia 'afita'i ka fura. Kamu ke gonia na to'oru'a kamu ki 'i langi, ana kula ne'e nia 'afita'i kira ka fa'asua, ma na kula ne'e ngwae bili ki noa'a kasi dao ana, ma noa'a ta sufusufu kasi fa'alida.

³⁴ Osi'ana kaida'i na to'oru'a kamu nia teo 'i langi, na maurilamu'a nia agwa'i ta'ifau na'a 'uana 'i langi. Ma kaida'i na to'oru'a kamu nia teo saena magalia, na maurilamu'a ka agwa'i ta'ifau na'a 'uana ru saena na magalia ki.

Ngwae rao ki muke lialia

³⁵ “Kamu ke tua ni lialia masia ta tae ne'e ke ba'a dao ma'i. Ma muke ru'ufia na toro kamu ki, ma muke fa'adu'a na unu kamu ki,

³⁶ di'ia nama ngwae rao ki ne'e kira masia na ngwae 'inoto'a kira ne'e ke oli ma'i fa'asia ta fafanga'a ana ara'inga. Kaida'i nia dao ma'i ma ka fa'afo, kira 'ali'ali go'o kika 'ifingia na'a sinamaa fuana.

³⁷ 'Oilaki'a fuana na ngwae rao ne'eri ki ne'e ngwae 'inoto'a kira nia dao to'oda, ma kira ada go'o 'ada 'ua, ma kira masia ana kaida'i nia oli ma'i ana. Nau ku saea na ru mamana fuamu'a, nia ka sasi aka'u, ma ka fa'atuada ta'ifau, ma ka sareda.

³⁸ 'Oilaki'a fuada di'ia nia dao to'oda kira kwaimasi, di'ia nia ke dao ma'i saena tofongana rodo, nama agi rodo 'i 'ofodangi!

³⁹ “Ma muke manata to'ona ru ne'e, di'ia na ngwae ana luma nia saiana na kaida'i ne'e ngwae bili ke dao ma'i ana, nia 'afita'i na ngwae bili ka ru'u saena luma nia.

⁴⁰ Kamu'a logo, muke tua ni kwaimasi aku, na Ngela Ngwae. Nau kui ba'a dao ma'i ana na kaida'i ne'e kamu fia noa'a naisi dao ma'i ana.”

*Tarifula'a sulia ro ngwae rao ki
(Matthew 24:45-51)*

⁴¹ Sa Peter ka fata 'uri, “Aofia kwa. 'Uri ma 'oko saea na tarifula'a ne'e fuaimili go'o nini'a, nama fuana na ngwae ki ta'ifau?”

⁴² Na Aofia nia olisia ka 'uri, “Kamu ke di'ia na ngwae rao ne'e nia liato'o ma nia ka rao saga. Ma na ara'i 'a'ana ke alua nia ka lia sulia na ngwae rao ki, ma ka kwatea na fanga fuada ana kaida'i fuana kwate fanga'a.

43 Ma 'oilaki'a fuana na ngwae rao ne'eri ne'e ngwae 'a'ana nia dao to'ona, ma nia sasia ru ne'eri ki ana kaida'i ne'e nia dao ma'i 'i luma nia!

44 Nau ku saea na ru mamana fuamu'a, na ngwae 'a'ana ka alua nia ka lia sulia ru nia ki ta'ifau.

45 Bore ma, ka ta'a liu di'ia na ngwae rao ne'eri ka manata 'uri, 'Na ngwae 'a'ana nau, daolana ma'i nia tau 'ua,' ma nia ka tala'ae fuana kwa'ilana na ngwae rao ki, ma na kini rao ki, ma nia ka tua ni fanga na'a 'ana ma ka kwa'u lilinga na'a 'ana leleka gwauna ka lilinga na'a.

46 Sui ma na ngwae 'a'ana ka dao ma'i ana ta asoa ne'e nia noa'a kasi kwaima'akwali ana, ma ana kaida'i ne'e nia kina go'o 'ana. Na ngwae 'a'ana ke kwatea na kwa'ikwa'inga 'afae fuana nia'a, ma ka alua ana na kula fuana ngwae ne'e noa'a kasi fa'amamana ki.

47 "Ma na ngwae rao ne'e nia saiana tae ne'e na ngwae 'a'ana nia oga nia ka sasia, bore ma nia noa'a kasi sasi aka'u ma kasi sasia go'o na ru ne'e na ngwae 'a'ana nia oga, kike ba'a kwatea kwa'ikwa'inga doe fuana.

48 Bore ma na ngwae ni rao ne'e noa'a nia kasi saiana na ru ne'e ngwae 'a'ana nia oga, ma nia ka sasia ru ne'e bolo fa'inia kika nanga-sia fa'inia, kira ke ba'a kwatea kwa'ikwa'inga ti'iti'i go'o fuana.

"Di'ia God nia kwate tatakola'a ana ru ki fuana ta ngwae, God nia oga ngwae ne'eri ka olita'i tatakola'a logo ana ru ki fuana. Ma di'ia God nia kwatea ru 'oro liu ki mala fuana ta ngwae,

nia ka oga logo ru 'oro liu ki mala fa'asia ngwae ne'eri.”

*Barangisi'a osi'ana fa'amamanalana sa Jesus
(Matthew 10:34-36)*

⁴⁹ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Nau ku leka ma'i fuana do'ofilana na magalia, ma nau ku oga na mafula ne'eri ke tala'ae ke du'a na'a!

⁵⁰ Nai ba'a ru'u saena fii'a doe liu ne'e nia di'ia kaida'i ne'e ngwae nia lolomo saena kafo ana siuabu'a. Ma nau ku manata mu na'a fuana leleka na siuabu'anga ana fii'a doe ne'eri ka ali'afu nama!

⁵¹ 'Uri ma kamu fia fasi nau ku dao ma'i fa'inia aroaro'a saena magalia? Noa'a liu! Bore ma nau ku dao logo ma'i fa'inia barangisi'a.

⁵² Nia eta ana kaida'i ne'e ka oli 'ala'a, na luma ne'e lima ngwae ki kira tua 'i saena, kira ke takalo osi'ana nau'a. Uulu ngwae ki ana ta bali, ma ro ngwae ki ana ta bali.

⁵³ Na ma'a ki kira ke olisu'usu'u fa'inia na 'alako kira ki, ma na ngwae 'alako ki kira ke olisu'usu'u fa'inia na ma'a kira ki. Ma na te'a ki kira ke olisu'usu'u fa'inia na sari'i kira ki, ma na sari'i ki kira ke olisu'usu'u fa'inia na te'a kira ki. Ma na funga kini ki kira ke olisu'usu'u fa'inia na kini folia kira ki, ma na kini folia ki kira ka olisu'usu'u fa'inia na funga kini kira ki.”

*Ngwae ki kina mamanalana rao'a sa Jesus ki
(Matthew 16:2-3)*

⁵⁴ Sa Jesus ka fata la'u fuana ra'i ngwane uria ka 'uri, “Di'ia kamu lisia gwa'i salo ki kira ra'e ma'i fa'asia sulana sina, muke saiana na uta ke ba'a to'o. Ma nia ke to'o mamana na'a.

⁵⁵ Ma di'ia na iru nia ra'e ala'a ma'ia, muke saiana logo nia ke ba'a 'ako'ako. Ma nia ke ba'a 'ako'ako mamana na'a.

⁵⁶ Kamu ngwae kwalabasa ki! Osi'ana kamu saiana lisilana mamanga fa'inia na magalia, bore ma noa'a kamu kasi lia saiana ru ne'e God fulia ana kaida'i ne'e ki."

'Oke fa'asaga'o fa'inia God

(Matthew 5:25-26)

⁵⁷ Sa Jesus nia ala'a la'u ka fata 'uri, "Fa'uta ne'e noa'a kamu kasi filia 'aumulu ru 'olo'olo ki fuana sasilana?"

⁵⁸ Di'ia ta ngwae ke ngali'o fuana kwai matalanga'inga, 'i na'ona ne'e koro'o ka ala'a saena kwai matalanga'inga, 'oke iliili 'uana fa'asagalana ru ki 'i safitamuro'o. Si di'ia noa'a 'oe kosi sasi 'una'eri, ma nia ka ngali'o siana ngwae kwaigiosi, ma 'i buri 'ana nia ka matalanga'i 'oe, nia ka fi'i kwate 'oe la'u fuana ngwae firi ngwae ki, ma na ngwae firi ngwae ki fi'i alu 'oe la'u saena lokafo.

⁵⁹ Ma nau ku saea fuamu'a, di'ia nia 'una'eri, nia 'afita'i liu fuana 'oko ru'u fa'asia na lokafo, leleka 'oke kwate'a na mani 'isi 'oe ne'e nia bolo fa'inia kwalikwa'inga 'oe."

13

Kakari alifa'i fa'asia ta'anga'a nama 'oke mae

¹ Ma ana kaida'i ne'eri logo, ti ngwae ne'e kira tua 'i ne'eri, kira fa'arongoa sa Jesus 'ania na ngwae fa'asia 'i Galili ki ne'e sa Paelat nia saungida ka mae, kaida'i kira fo'osi ana God.

² Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Fa'uta? Du'ungana ne'e kira saungia ngwa'i to'a ne'eri, kira ka mae na'a 'una'eri, kamu fia fasi kira na ngwa'i to'a ne'e ta'anga'a kira ki nia doe ka liufia na ngwae Galili ki ta'ifau ne'eri'a?”

³ Noa'a liu! Ma nau ku saea fuamu'a, di'ia noa'a kamu kasi kakari alifa'i fa'asia na ta'anga'a kamu ki, kamu'a ta'ifau go'o ne'e muke ba'a mae logo di'ida.

⁴ Kamu manata fa'uta sulia na akwala ma kwalu ngwae ba kiri saena fanoa 'i Saelom ne'e luma doe nia 'asia fafida, ma kira ka mae ta'ifau? 'Uri ma, kamu fia fasi ru ne'eri nia fa'ata'inia ne'e kira na'a ne'e ngwae ta'a ki, ka liufia na ngwae ne'e kira tua 'i saena fanoa 'i Jerusalem ki?

⁵ Noa'a! Nau ku saea fuamu'a, di'ia noa'a kamu kasi kakari alifa'i fa'asia na ta'anga'a kamu ki, kamu'a ta'ifau muke ba'a mae logo di'ida.”

Na tarifula'a sulia na 'ai figi ne'e lua 'ao

⁶ Sui sa Jesus ka ala'a fuada 'ania tarifula'a ne'e ka 'uri, “Ta'i ngwae nia fasia ta'i 'ai ne'e kira saea 'ani na figi 'i saena na o'ola nia. Ana ta'i kaida'i, nia leka ma ka lulu 'uana ti fua'i ru 'i gwauna 'ai ne'eri, ma noa'a nia kasi lisia go'o ta fua'i ru ana.

⁷ Ma nia ka fata 'uri fuana na ngwae ne'e rao 'i saena na o'ola nia, 'Lisia basi, uulu fa'i ngali ki nau ku lialia ma'i 'uana na fua'i ru ki, ma noa'a nau kusi lisia go'o ta fua'i ru ana. 'Uri 'oke tufua na'a 'amu! Fa'uta ne'e nia ka tua go'o 'ana fuana su'usilana na ano fuana rao'a?”

⁸ Bore ma na ngwae ni rao ne'eri nia olisia ka fata 'uri, 'Ara'i kwa, 'oke ala'ania na 'ai ne'e ka teo basi 'ana sulia la'u ta ta'i fa'i ngali. Nai ba'a 'ilia ta kakaloa kalikalia, ma nau kui alua tafu ki 'i 'aena, fasi 'iri ke fa'ale'a na ano ne'e.

⁹ Ma di'ia na 'ai ne'e ka fungu 'ani fua'i ru ki ana fa'i ngali loeri ma'i, nia le'a. Ma di'ia ka noa'a, 'oke tufua na'a 'amu.' "

Sa Jesus nia gura ta'i 'afe ana Sabat asoa ana mamalo'anga

¹⁰ Ana ta'i Sabat asoa ana mamalo'a, sa Jesus nia fa'amanata 'i saena ta'i luma fuana fo'onga'a.

¹¹ Ma ta'i kini nia tua 'i ne'eri ne'e na ano'i ru ta'a ne'e nia dosia na sulina ka ba'u, ma nia ka mata'i sulia akwala ma kwalu fa'i ngali ki, ma noa'a nia kasi totolia ne'e nia uu saga.

¹² Ma kaida'i sa Jesus nia lisia, nia saea mali siana ka fata 'uri fuana, "Oke 'akwa na'a fa'asia na mata'inga nini'a saungi'o."

¹³ Ma nia ka alua limana 'i fafona sulina, ma ana kaida'i ne'eri go'o, na kini ne'eri ka tata'e saga, ma ka ba'atafea God.

¹⁴ Ma kaida'i fa'ina'ona'o ana luma fuana fo'onga'a ne'eri nia lisia sa Jesus sasi ru ne'eri ana kini ne'e ana Sabat na asoa ana mamalo'anga, nia oli ma ka saeta'a liu, ma nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'eri ki, "Ono asoa ki ne'e fuana sasilana rao'a kamu ki. Ma ana asoa ne'eri ki logo ne'e, muke leka ma'i fuana gura'a. Noa'a kamu kasi leka ma'i fuana gura'a ana Sabat asoa ana mamalo'anga."

¹⁵ Ma na Aofia sa Jesus nia olisia ka fata 'uri, “Kamu ngwae kwalabasa ki! Osi'ana kamu 'idufa'i sasia go'o rao'a ki kaida'i kamu logea na buluka ma dongki kamu ki, ma muke tala'ida 'uana kafo fuana fa'akwa'ufilada ana Sabat asoa ana mamalo'a.

¹⁶ Ma na kini ne'e, nia ne'e ana kwalafa ko'o bora kia sa Abraham logo, ma sa Saetan ka firi ma'i fafia 'ani mata'inga sulia akwala ma kwalu fa'i ngali ki. Ma nia le'a fuana nai gura na mata'inga ne'e fa'asia ana asoa ana Sabat.”

¹⁷ Kaida'i sa Jesus nia fata 'una'eri, na mali-mae nia ki kira ka 'eke liu, ma na ngwae ki kira fi'i saele'a lala, osi'ana ru ni 'arefo'a ki ne'e sa Jesus nia sasi'i.

'Inoto'anga God etangilana ti'iti'i, bore ma nia ka doe ana ali'afulana

(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

¹⁸ Sa Jesus ala'a la'u ka fata 'uri, “Nai ala'a la'u kwau sulia ta 'a'ema'e ne'e ke fa'ata'inia na ru ne'e bolo fa'inia 'inoto'anga God fafia ngwae nia ki.

¹⁹ Nia ka 'uri: Ta'i ngwae nia ngalia na magana 'ai ti'iti'i ne'e kira saea 'ani mastad, ma nia ka fasia saena o'ola nia. Sui nia ka bulao ma'i, ma ka alua na 'ai doe, ma na no'o ki kira ka leka ma'i, ma kira ka tua, ma kira ka saunga'inia na nu'i kira ki ana rarana 'ai ne'eri.”

²⁰ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Nai ala'a la'u kwau sulia ta 'a'ema'e ne'e ke fa'ata'inia na ru ne'e ka bolo fa'inia 'inoto'anga God fafia ngwae nia ki.

²¹ Nia di'ia na isi ti'iti'i fuana fa'a ubulana na beret ne'e ta kini nia ngalia, ma ka dola fa'inia

flaoa 'oro, leleka ka nongalia na ka'aka'a ne'eri ka ubu ma ka fane.”

*Ngwae 'oro noa'a kira kasi mauri
(Matthew 7:13-14, 21-23)*

²² Kaida'i sa Jesus leka 'uana 'i Jerusalem, nia ka liu daraninia na'a ma'e fanoa doe ki, ma na ma'e fanoa ti'iti'i ki, ma ka fa'amanata ngwae 'oro ki.

²³ Ma ta'i ngwae nia saefiloa ma ka 'uri, “Ara'i 'ae. 'Uri ma ta bara ngwae go'o ne'e God ke fa'amaurida?”

Sa Jesus nia olisia ma ka 'uri,

²⁴ “Nau ku saea fuamu'a, muke fai su'usu'u, fasi 'iri muke ru'u ana sinamaa ne'e nia susukuru ne'e leka 'uana 'i langi. Du'ungana na ngwae 'oro kike sasi 'uana na ru'unga'a, ma nia 'afita'i liu fuada du'ungana na sinamaa ke ba'a fono 'usida.

²⁵ Kaida'i ngwae 'a'ana ana luma 'i langi nia ka tata'e, ma ka fono 'usia na sina maa, kamu ke uu ma'i 'i maa, ma muke fa'afu ana maa, ma muke fata 'uri, 'Ara'i 'ae, 'oe 'ifi kwau fuami'a.' Bore ma nia ka olisia ma ka 'uri, 'Noa'a nau kusi sai amu'a, ma noa'a nau kusi saiana kula ne'e kamu leka ma'i fa'asia.'

²⁶ Sui kamu ke olisi 'uri ana, 'Kami fangafanga fa'i 'oe, ma mika kwa'u kwa'u logo fa'i 'oe, ma 'oko fa'amanata na'a 'i saena na fanoa kami ki.'

²⁷ Bore ma nia ka fata 'uri, 'Kamu na ngwae ta'a ki, muke leka tau kwau fa'asi nau. Nau kusi sai amu'a, ma noa'a nau kusi saiana kula ne'e kamu leka ma'i fa'asia.'

²⁸ “Ma kaida'i kamu lisia sa Abraham, ma sa Aesak, ma sa Jakob, ma profet ki ta'ifau 'i saena

'Inoto'anga God, God ke to'osi kamu 'i maa, muke ba'a kwaimanatai, muke angi, ma muke saeta'a fa'inia 'ala girigiri'a 'ani lifamu'a!

²⁹ Ma na ngwae ki kike ba'a dao ma'li fa'asia fanelana sina, ma 'i sulana sina, ma fa'asia gwauna fanoa, ma 'i 'aena fanoa, ma kira ka fiku ana fanga'a lo'oko 'i saena 'Inoto'anga God.

³⁰ Sulia na ngwae ne'e kira 'isi'isi ana kaida'i ne'e ki, kira ke ba'a etaeta 'i na'o. Ma na ngwae ne'e kira etaeta 'i na'o ana kaida'i ne'e ki, kira ke ba'a 'isi'isi."

*Alafe'anga sa Jesus fuana 'i Jerusalem
(Matthew 23:37-39)*

³¹ Ana kaida'i ne'eri, ti Farasi kira leka ma'li siana sa Jesus, ma kira ka fata 'uri fuana, "'Oke leka fa'asia 'i ne'e 'uana ta fanoa matamata, osi'ana sa Herod na tatalafa'a nia oga liu saungilamu."

³² Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Sa Herod nia di'ia na kui kwasi, du'ungana nia 'oso'oso liu. Muke leka saea fuana, ta'ena fa'inia rorodo, nai sasia nama 'aku na rao'a nai ana ifulanga'ilana ano'li ru ta'a ki, ma guralana ngwae mata'i ki. Ma ana uula asoa, nau ku fi'i fa'asuia na rao'a nau.

³³ Sui ka 'una'eri bore 'ana, nau ku daofa'li liu nama 'aku 'uana 'i Jerusalem 'i ta'ena, ma 'i rorodo, ma saena asoa loeri ki la'u. Osi'ana noa'a kasi bolo fuana kira ke saungia na profet ana ta fanoa matamata, bore ma saena 'i Jerusalem go'o."

³⁴ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Ngwae ana 'i Jerusalem 'ae! Kamu ba 'uila'i fau ana na profet ba God nia asunga'inida ma'li fuamu'a

ki, ma muka saungida. Ana kaida'i 'oro nau ku oga muke leka ma'i siaku, fasi 'iri nai lia suli kamu di'ia ta karai nia ofia na bibina 'i olofana 'aba'abana. Bore ma noa'a kamu kasi oga go'o.

³⁵ Ma ana kaida'i ne'e na'a, God ke ba'a leka fa'asi kamu, ma ka danga fa'iburi na'a 'ani fanoa kamu. Ma nau ku saea fuamu'a, noa'a kamu kasi lisi nau la'u, leleka ka dao ana na kaida'i ne'e kamu ke fata 'uri, 'God 'oke 'oilakita'inia na ngwae ne'e nia leka ma'i 'ani na ngasingasi'anga 'oe!' "☆

14

Sa Jesus nia gura ta'i ngwae ana asoa ana Sabat

¹ Ana ta'i Sabat asoa ana mamalo'anga, sa Jesus leka ka fanga ana luma ta'i ngwae fa'ina'ona'o ana Farasi ki. Ma ana kaida'i ne'eri, na ngwae ki kira ka lialia 'uana lisilana ta tae ne'e nia ke ba'a sasia.

² Ma ta'i ngwae ne'e ro lima nia ki ma na ro 'aa nia ki kira ubu liu, nia leka ma'i siana sa Jesus.

³ Ma sa Jesus ka saefloa na Farasi ki ma na fa'amanata ana taki ki ka 'uri, "Na taki kia ki ala'ania kulu ka gura ta ngwae mata'i ana Sabat, nama noa'a?"

⁴ Bore ma noa'a kira kasi ta'i olisia nama. Sui sa Jesus ka sama to'ona ngwae mata'i ne'eri, ma nia ka 'akwa na'a, ma sa Jesus ka ala'ania ka leka na'a 'ana.

⁵ Sui sa Jesus ka saefiloda ka 'uri, "'Uri ma di'ia ta ngela amu nama ta buluka amu, nia

'asia 'i saena ta kilu ana na Sabat asoa ana mamalo'anga, 'oko saiana 'oke leka lafua go'o 'amu?"

⁶ Ma ana kaida'i sa Jesus nia saefilo 'una'eri, noa'a ta ngwae kasi ta'i olisia nama.

⁷ Ma kaida'i sa Jesus nia lisia na ngwae ki ne'e kira dao ma'i fuana fanga'a, ma kira ka filia 'ada kula 'inoto'a ki fuana tua'a, nia ka fata 'ani tarifula'a ne'e fuada ka 'uri,

⁸ "Kaida'i ta ngwae nia laefi'o fuana ta fanga'a ana ara'inga, noa'a 'oe kosi tua ana fuli tua'a fuana ngwae fa'ina'ona'o ki, 'asu 'ubani kira kata fi'i laefia logo ta ngwae ne'e nia talinga'i ka tasa amu.

⁹ Ma na ngwae ne'e nia laefi koro'o ma'i ka dao, ma ka fata 'uri fuamu, 'Oke tata'e basi, 'iri ngwae ne'e ke tua 'i ne'ana.' 'Una'eri 'oko fi'i 'eke liu lala, osi'ana kira 'idu'u 'oko tua na'a ana kula 'i ano fuana na ngwae dala'a ki.

¹⁰ Aia, kaida'i ta ngwae nia laefi'o, tua lala 'amu ana ta kula 'i ano, ma kaida'i na ngwae ne'e nia laefi'o ma'i nia dao, nia ka fata 'uri fuamu, 'Kwala ngwade, 'oe 'idu ma'i 'uana ta kula le'a mala.' 'Una'eri, nia ka fa'adoe 'oe 'i na'oda na ngwae ne'e kamu fiku 'i ne'eri ki.

¹¹ Osi'ana na ngwae ne'e nia fa'adoe nia talana, God ke fa'ati'iti'i nia. Ma na ngwae ne'e nia fa'ati'iti'i nia 'i talana, God ke fa'adoea."

¹² Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana na ngwae ne'e nia saunga'inia na fanga'a ne'eri, "Kaida'i 'oko saunga'inia ta fanga'a, noa'a 'oe kosi laefia go'o 'amu ma'i na kwaima 'oe ki, ma na futa'a 'oe ki, nama na ngwae to'oru ki ne'e kira tua karangi'o. Du'ungana kira saiana kira ke ba'a saunga'inia

ta fanga'a 'una'eri, ma kira ke laefi'o logo fuana du'ulana logo na ru ne'e 'oko sasi fuada.

¹³ Bore ma kaida'i 'oko saunga'inia ta fanga'a, 'oke laefia ma'i na ngwae dala'a ki, ma na ngwae ne'e 'aeda nama limada mae ki, ma na ngwae ne'e maada rodo ki.

¹⁴ Di'ia 'oko sasi 'una'eri, nia 'oilaki'a fuamu. Sui bore 'ana noa'a kira kasi du'u fuamu, God ke ba'a du'ua fuamu, ana kaida'i ne'e ngwae saga ki kira tata'e la'u fa'asia na mae'a."

*Ta tarifula'a sulia na fafanga'a 'i langi
(Matthew 22:1-10)*

¹⁵ Ma ana kaida'i ne'eri, ta'i ngwae ana ngwa'i to'a ne'e kira tua fuana fanga'a, nia rongoa tae ne'e sa Jesus nia saea, nia ka fata 'uri, "Na 'oilaki'anga fuana ngwae ne'e kira ke ba'a fanga ana fafanga'a 'i saena 'Inoto'anga God."

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ana ta'i kaida'i, ta'i ngwae nia saunga'inia ta'i fafanga'a doe, ma ka laefia ma'i ngwae 'oro ki fuana fanga'a.

¹⁷ Ma ana kaida'i ru ki ta'ifau nia kwaima'akwali na'a, nia ka kwatea ngwae rao nia ka leka fuana ba'elana ma'i ngwae ne'e nia saeda fuana kika leka ma'i. Nia fata 'uri, 'Kamu ke leka na'a ma'i sulia na ru ki nia kwaima'akwali ta'ifau na'a.'

¹⁸ Bore ma kira ka tala'ae kira ka fofoni ru, kira ka saea ru ki nia su'usida ne'e noa'a kira kasi leka ma'i. Ta'i ngwae nia fata 'uri, 'Nau ku folia ta'i afu ano, ma nau ku oga nai leka lisia basi. 'Oe fa'arongoa, nau ku kwaimanatai liu.'

¹⁹ Ma ruana ngwae ka fata 'uri, 'Nau ku folia akwala buluka ana kaida'i ne'e, ma nau ku oga

nai leka ilida basi, sali kira rao le'a nama noa'a. 'Oke fa'arongoa nau ku kwaimanatai liu noa'a naisi leka go'o kwau.'

²⁰ Ma uula ngwae ka fata 'uri, 'Nau ku fi'i ara'i go'o, ma nia ka 'afita'i liu fuaku fuana leka'a kwau. 'Oe fa'arongoa nau ku kwaimanatai.'

²¹ Kaida'i ne'e ngwae rao nia oli ma'i, ma ka fa'arongoa ngwae 'a'ana nia 'ani ru ne'eri ki, ngwae 'a'ana ne'e nia saeta'a liu, ma ka fata 'uri fuana ngwae rao nia, 'Oke leka 'ali'ali sulia tala doe ki, ma sulia tala ti'iti'i ki, 'oko ba'ea ma'i na ngwae dala'a ki, ma na ngwae ne'e 'aeda nama limada mae ki, ma na ngwae ne'e maada rodo ki, ma fa'inia ti ngwae logo ne'e nonida ta'u.'

²² Kaida'i ngwae rao ne'eri nia oli ma'i, nia ka fata 'uri fuana ngwae 'a'ana nia, 'Ara'i 'ae, ru ba 'oko sae'e fuaku ki, nau ku sasi'i ta'ifau na'a, ma kula ni tua'a ana fanga'a 'oe noa'a nia kasi fungu 'ua ana ngwae ki.'

²³ Ngwae 'a'ana ne'e ka fata la'u 'uri, 'Oe leka la'u sulia kala tala ki ne'e kira tua tau, 'oko laefida, ma 'oko 'engoa la'u ma'i ti ngwae fasi 'iri na luma nau ke fungu.

²⁴ Ma nau ku saea fuamu, nia 'afita'i liu fuana ta ngwae ana ngwae ba nau ku laefida ma'i 'i na'o ki, kira ke fanga ana fafanga'a nau.' "

Na 'ato'anga ne'e ngwae ke dao to'ona du'ungana rao'a ne'e

(Matthew 10:37-38)

²⁵ Ana ta'i kaida'i, na fiku'a doe kira leka fa'inia sa Jesus. Ma nia ka abula ka fata 'uri fuada,

26 “Ta ngwae ne'e nia oga ke donga nau, nia ke alafe fuaku ka liufia na ma'a nia, ma na te'a nia, ma na 'afe nia, ma na ngela nia ki, ma na ngwaefuta nia ki, ma na ngwaingwaena nia ki, ma nia'a talana logo.

27 Nia 'afita'i fuana ta ngwae ka di'ia ta fafarongo aku, si di'ia nia kasi ma'udi fuana dongalaku, sui bore 'ana kaida'i nia ke nonifii, ma ke mae ana 'ai rara folo.

28 “Di'ia ta ngwae amu'a nia oga ke saunga'inia ta luma doe, nia ke tua, ma ka manata basi sulia ta fita mani ne'e nia to'o ana fasi 'iri ke bolo fa'inia fa'asuilana na luma ne'eri.

29 Di'ia nia kasi sasi 'una'eri, ma nia ka alua na'a na fa'angasilana na luma ne'eri ta'ifau, ma na ngwae ki kira lisia noa'a nia kasi to'o ana mani ne'e nia bolo fuana na fa'asuilana, kira ke 'oidorole 'ania, ma kira ka fata 'uri,

30 ‘Na ngwae ne'e nia tala'ae na'a ana fa'a uulana na luma ne'e, bore ma nia noa'a kasi totolia nia ka fa'asua.’

31 “Ma di'ia ta tatalafa'a ne'e nia leka fa'inia ta'i akwala to'oni ngwae nia ki fuana na fu'anga fa'inia ta tatalafa'a mo ne'e nia leka ma'i fa'inia na ro akwala to'oni ngwae nia ki fuana fu'anga, nia ke tua basi 'i ano ka manata 'ana sulia 'asu 'ubani noa'a nia kasi ngasingasi'a kasi bolo go'o fuana na fu'alilana na mae fa'inia na tatalafa'a ne'eri.

32 Ma di'ia nia noa'a go'o, nia ka kwatea ta ngwae ana, 'iri ke leka, ma ka gani 'uana na aroaro'anga 'i safitadaro'o, ana kaida'i kira tua tau 'ua ma'i.

³³ Ka 'una'eri logo, kamu ka eta manata le'a basi sulia na fii'a ne'e kamu ke dao to'ona kaida'i ne'e kamu ke donga nau, di'ia ta ngwae amu'a ne'e noa'a nia kasi danga fa'iburi 'ani ru nia ki ta'ifau, nia 'afita'i liu nia ke donga nau."

Fiki asi dalakwai
(*Matthew 5:13; Mark 9:50*)

³⁴ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Na fiki asi nia na ru le'a. 'Una'eri bore 'ana, di'ia ne'e asila lana nia dalakwai na'a fa'asia, nia 'afita'i liu 'oko kwate nia ka asila la'u.

³⁵ Ma noa'a nia kasi le'a na'a fuana sasilana 'ani ta ru. Noa'a nia kasi le'a na'a fuana ano ma fuana 'afilana ta ru. Ma nia bolo fa'inia kira ka to'osia go'o 'ada. Kamu ke sailinga le'a sulia na ala'anga ne'e ki."

15

Na sipsip ne'e o'osi
(*Matthew 18:12-14*)

¹ Ana ta'i kaidali, na ngwae 'oro ne'e kira rao ana gonilana na mani ana na takisi, ma na ngwae ne'e kira fia fasi kira ngwae ta'a 'ufuni ki logo, kira dao fuana na fafarongolana sa Jesus.

² Na Farasi ki ma na ngwae fa'amanata ana taki ki, kira etangia ngunungunu'anga kira ka 'uri, "Na ngwae ne'e nia kwaloa na ngwae ta'a ki ma ka fanga go'o 'ana fa'inida!"

³ Nia ne'e sa Jesus ka ala'a 'ani na tarifula'a ki fuada ka 'uri,

⁴ "Di'ia ta ngwae amu'a nia to'o ana ta'i talanga'i sipsip, ma ta'i ai ada ka no'ana, tae ne'e ngwae ne'eri ke sasi? Nia ke fa'asia na siko

akwala ma siko sipsip ne'eri ki, ma nia ka leka ka lulu 'uana ta'i ai ne'e nia no'ana, leleka nia ka dao nama to'ona.

⁵ Ma kaida'i ne'e nia dao to'ona, nia ka saele'a liu, ma ka ngalia 'i gwauna 'aba'abana,

⁶ ma ka ngalia ma'i 'i fanoa. Sui nia ka ri ma'i 'uana ngwae kwaima nia ki, ma na ngwae ana fanoa nia ki, fasi 'iri kika fiku ma'i, ma nia ka fata 'uri fuada, 'Nau ku saele'a liu, osi'ana nau ku dao na'a to'ona na sipsip ba nau ba nia no'ana. Ta ne'e muke saele'a fa'inau!' "

⁷ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea fuamu'a, na saele'anga doe 'una'eri logo 'i langi fafia ta'i ngwae ne'e ta'a ma nia ka kakari alifa'i. Na saele'anga fa'inia ka liufia na saele'anga fafia siko akwala ma siko ngwae ne'e kira saga go'o 'ada ki."

⁸ Ma sa Jesus ka ala'a la'u 'ania tarifula'a ka 'uri, "Di'ia ta kini ne'e nia to'o ana ta akwala selene, ma ta ta'i selene ka no'ana, tae ne'e nia ke sasia? Nia ke fa'adu'a ta unu, ma ka salofia na luma nia, ma ka lulu ana kula ki ta'ifau leleka nia ka dao nama to'ona.

⁹ Ma kaida'i nia dao na'a to'ona, nia ka ri na'a 'uana ngwae kwaima nia ki, ma na ngwae ana fanoa nia ki kira ka fiku ma'i siana, ma nia ka fata 'uri fuada, 'Nau ku saele'a liu, osi'ana nau ku dao na'a to'ona na selene ba nau ba no'ana. Nia ne'e muke saele'a amu'a fa'inau!' "

¹⁰ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri, "Nau ku saea fuamu'a, ru ne'eri ka 'una'eri logo 'i langi. Na 'ainsel God ki fa'inia God, kira saele'a liu fafia ta'i ngwae ne'e nia abula ta'a, ma nia ka kakari alifa'i ma'i."

Na ngela a'abasa

¹¹ Ma sa Jesus ka ala'a la'u 'ani ta tarifula'a ka 'uri, "Ta'i ngwae nia to'o ana ro ngela ngwane ki.

¹² Na ngela 'i buri nia fata 'uri fuana na ma'a nia, 'Ma'asi, 'oke kwatea na'a ma'i bali nau ana na to'oru'a kulu.' 'Una'eri go'o, na ngwae ne'eri ka daro'ia na'a na to'oru'a kira 'i safitana na ro 'alako nia ki.

¹³ Ma 'i buri 'ana bara fa'i asoa sui, na 'alako ba 'i buri ka 'oifoli na'a 'ani na bali nia ana to'oru'a kira, ma ka leka na'a 'ana fa'inia mani nia. Ma nia ka leka na'a 'ana 'uana na fanoa tau, ma ka fa'alia ta'ifau na'a 'ana na mani nia ki ana na tua'a ta'a.

¹⁴ Ma 'i buri 'ana ne'e nia fa'asuia na'a na mani nia ki, na fiolo'a doe ka liu ana na bali fanoa ne'eri, ma noa'a nia kasi to'o na'a ana ta ru.

¹⁵ Ma nia ka leka siana ta'i ngwae ana fanoa ne'eri ka saefilo 'uana ta rao'a, ma na ngwae ne'eri ka kwate fuana na rao'a bulibuli ana lia'a sulia na gwata nia ki.

¹⁶ Ma nia ka oga fasi ke 'ania ti ngisingisi fanga ana na fanga gwata ki, du'ungana ta ngwae 'i ne'eri kasi kwatea go'o ta fanga fuana.

¹⁷ Bore ma kaida'i nia manata le'a, nia ka fata 'uri fuana talana, 'Na ngwae ni rao ma'a nau ki, kira fanga le'a ta'ifau go'o 'ada nini'ari, ma kira ka abusu, ma nau nini'a nau ku fiolo go'o 'aku fuana na maelaku!

¹⁸ Nia le'a fuana nau kui oli siana ma'a nau, ma nau ku fata 'uri fuana, Ma'asi kwa, nau ku rora liu na'a 'i maana God, ma 'i maamu logo.

¹⁹ Nau noa'a kusi totolia na'a ne'e 'oke sae nau

la'u 'ani na ngela 'oe. 'Oke ala'ani nau kui rao na'a 'aku fuamu di'ia ta ngwae ni rao 'oe.'

²⁰ Ma nia ka tata'e, ma ka oli siana ma'a nia.

“Ma kaida'i nia dao tau 'ua kwau fa'asia 'i fanoa, na ma'a nia ka lia kwau, ma ka lisia. Ma nia ka kwaimanatai liu ana na ngela nia. Ma nia ka lalili kwau, ma ka ofia ma'i na ngela nia, ma ka nono'ia.

²¹ Ma na ngela ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Ma'asi, nau ku rora liu na'a 'i maana God ma 'i maamu logo. Nau noa'a kusi totolia na'a ne'e 'oko sae nau la'u 'ani na ngela 'oe.'

²² Bore ma na ma'a nia ka ri 'uana na ngwae rao nia ki ka 'uri, 'Mulu 'ali'ali! Muka ngalia ma'i na toro keta ne'e kwanga ka tasa, ma muka fa'aru'ufi 'ania. Ma kamu ka alua fa'i kome ana limana, ma kamu ka alua na ta'e butu ki 'i 'aena.

²³ Sui, kamu ka leka, muka saungia ma'i na kala buluka kubu baera fasi 'iri kulu ke saunga'inia na fanga'a ma kulu ka saele'a 'akulu.

²⁴ Du'ungana na ngela nau, nia di'ia ne'e nia maemae na'a, bore ma nia ka mauri la'u. Ma nia ka di'ia ne'e nia no'ana, bore ma nau ku lisia la'u na'a.' Ma na fanga'a ne'eri ka tala'ae na'a.

²⁵ “Ma ana kaida'i ne'eri, na ngela 'i na'o baera nia tua 'ua ma'i 'ana 'i saena na o'ola. Ma kaida'i ne'e nia oli ma'i ma nia ka dao karangia na'a ma'i na luma, nia ka rongoa na lingana na masa'a ma na ngwa'enga'a.

²⁶ Ma nia ka karumia ma'i ta'i ngwae ana ngwae rao ki, ma ka saefiloa 'uana na tae funi'a kira ngwa'e fa'inia.

²⁷ Ma na ngwae ni rao ne'eri nia olisia ka 'uri, 'Na ai burimu ba nia oli na'a ma'i 'i fanoa, ma na ma'a 'oe ka saungia na'a na kala buluka kubu baera, osi'ana na ai burimu nia mauri, ma ka oli ma'i ka dao na'a.'

²⁸ Ma na ngela 'i na'o ka saeta'a liu, noa'a nia kasi ru'u na'a kwau saena luma. Ma na ma'a nia ka ru'u ma'i 'i maa, ma ka 'engoa 'iri nia ru'u kwau saena luma.

²⁹ Ma nia ka olisia na ma'a nia ma ka fata 'uri, 'Lisia basi, nau ku rao fuamu di'ia na ngwae rao 'o'o 'oe sulia fa'i ngali 'oro ne'e ki, ma nau ku ro'osulia na fatalamu. Sui bore 'ana, 'oe kosi kwatea go'o ta kala nanigot fuaku, fasi 'iri nau ku sasi 'aku ta fanga'a fa'inia na ngwae kwaima nau ki!

³⁰ Bore ma na ngela nini 'oe, nia fa'alia na'a to'oru'a 'oe ana na kini sesele ki, ma kaida'i nia oli ma'i ka dao 'i fanoa, 'oko saungia mala na kala buluka kubu doe le'a baera fuana!'

³¹ Ma na ma'a nia ka olisia ka 'uri, 'Ngela nau 'ae, 'oko tua tari na'a fa'i nau, ma na ru nau ki ta'ifau, ne'e ru 'oe ki logo.

³² Sui bore 'ana, kulu ke sasi na'a 'akulu na fanga'a ne'e, ma kulu ka saele'a 'akulu, osi'ana na ai burimu lisilana di'ia nia maemae na'a, bore ma nia ka mauri la'u na'a. Ma nia ka nono'ana na'a, bore ma kaida'i ne'e kulu ka lisia la'u.' "

16

Na ngwae rao abu 'olo'olo

¹ Sa Jesus ka fata la'u 'ani tarifula'anga fuana fafarongo nia ki ka 'uri, "Ta'i ngwae to'oru nia

to'o ana ta'i ngwae ni rao ne'e nia alua ka 'a'ana fuana to'oru'a nia ki. Ma na ngwae ki kira ka saea fuana na ngwae to'oru ne'eri ne'e na ngwae rao nia, nia 'aurafu, ma ka fa'alia go'o 'ana na to'oru'a nia ki.

² Ma na ngwae to'oru ne'eri ka saea ma'i ngwae rao nia ma ka saefiloa ka 'uri, 'Na tae ne'e nau ku rongoa amu kwa? 'Oe keresia na fita mani nau ki ta'ifau ne'e 'oko rao 'ani, osi'ana ne'e noa'a 'oe kosi 'a'ana na'a ana to'oru'a nau ki.'

³ "Ma na ngwae rao 'aurafu ne'eri ka manata 'uri, 'Na ngwae 'a'ana nau nia ke fa'asui nau na'a fa'asia na rao'a nau. 'Uri ma ta tae na'a ne'e nau kui sasia 'iri nai to'o ana ta rao'a faolu? Nau kusi ngasingasi'a na'a fuana 'ililana na kilu ki, ma nau ku 'eke liu logo 'ani gani'a.

⁴ Nau ku saiana ru ne'e nai ba'a sasia 'iri kaida'i nau ku sui fa'asia na rao'a nau, na ngwae ki kira ke kwalo nau go'o 'ada saena luma kira ki.'

⁵ "Ma nia ka ri ma'i 'uana na ngwae ne'e kira ngali langa fa'asia na ngwae 'a'ana nia, ma nia ka fata 'uri fuana na etana ngwae, 'Fita ru ne'e 'oko ngali langa ana fa'asia na ngwae 'a'ana nau?'

⁶ Nia ka olisia ka 'uri, 'Ta'i talanga'i bi'i* ngwaingwai.' Ma na ngwae rao 'aurafu ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Na 'aba ru ana na ngali langa'a 'oe nini'a, 'oe tua, ma 'oko keresia lima akwala ru ki.'

⁷ Ma nia ka fata 'uri fuana na ruana ngwae, 'Ma 'ae'o ta fita ru ne'e 'oko ngali langa ana?'

* **16:6** Ta'i bi'i ngwaingwai di'ia 40 lita.

Ma nia ka olisia ka 'uri, 'Na ta'i talanga'i ngwa'i flaoa.' Ma na ngwae rao 'aurafu ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Na aba ru ana na ngali langa'a 'oe ne, 'oke keresia kwalu akwala ru ki.'

⁸ Ma na ngwae 'a'ana nia ka ba'atafea na ngwae rao 'aurafu ne'eri fuana liato'onga'a ne'e nia sasia. Si ne'e na ngwae ne'e ki saena magalia kira liato'o ka tasa ana ru saena na magalia ne'e ka liufia na ngwae ana na madakola'a ki.

⁹ "Nau ku saea fuamu'a, muke kwatea na to'oru'a kamu ki fuana 'afilana ngwae mata-mata ki. Ma kaida'i na mani kamu nia sui, God ke ba'a kwalo kamu 'i langi.

¹⁰ "Di'ia sa tai ne'e nia rao le'a ana to'oru'a ti'iti'i ki, nia ka rao le'a logo ana to'oru'a doe ki. Ma di'ia sa tai ne'e nia rao 'aila ana to'oru'a ti'iti'i ki, nia ka rao 'aila logo ana to'oru'a doe ki.

¹¹ Ka 'una'eri logo, di'ia noa'a kamu kasi rao le'a ana na to'oru'a ki saena magalia, God noa'a kasi fa'amamana kamu logo fa'inia na to'oru'a mamana.

¹² Ma di'ia kamu kasi rao le'a ana ru ta ngwae matamata, God noa'a kasi kwatea logo ru ki fuamu'a 'i langi.

¹³ "Noa'a ta ngwae rao kasi rao fuana ta ro ngwae 'a'ana matamata. Di'ia nia 'una'eri mo, nia ke ba'a malimae'a ana ta ngwae 'a'ana, ma ka kwaima ana ta ngwae 'a'ana. Ma nia ka rao le'a fuana ta ngwae, ma ka danga fa'iburi 'ani ta ngwae. Ta ne'e, nia 'afita'i liu di'ia ne'e muke rao la'u fuana God, ma na mani la'u ana ta'i kaida'i."

¹⁴ Ma kaida'i Farasi ki kira rongoa ru ne'eri, kira ka 'oidorole 'ani sa Jesus, du'ungana kira ngwae oga guguta liu ana mani ki.

¹⁵ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Kamu sasia ru le'a ki 'i na'o ana ngwae ki, fasi 'iri kira ke ba'atafe kamu. Bore ma God nia sai go'o ana mangomu'a. Osi'ana ta tae ne'e na ngwae nia manata doe ana, God noa'a kasi manata doe go'o ana.”

*Fa'amanata'anga sulia taki sa Moses ki
(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)*

¹⁶ Sa Jesus ka fata la'u 'uri, “Na taki sa Moses ki, ma na kerekere'a ana na profet ki, nia rao ka tala'i kamu ma'i leleka ka dao ana kaida'i sa John ngwae ni Siuabu nia dao ana. Ma nia ka tala'ae ma'i ana sa John nia fa'atalo 'ani na Fa'arongo'a Le'a sulia God ne'e ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki, na ngwae 'oro ki kira saele'a fuana ru'unga'a 'i saena na mauri'a ne'e God ke gwaunga'i fafia.

¹⁷ Bore ma noa'a 'iri fada la'u ne'e na ngasingasi'anga ana taki nia sui, bore ana nia ka ti'iti'i. Na salo ma na magalia ke ba'a sui, bore ma na ngasingasilana na taki ki ka teo tari noa'a kasi sui.

¹⁸ “Di'ia ta ngwae ke ilanga'inia na 'afe nia ma ka korea la'u ta kini matamata, nia 'usu na'a. Ma di'ia ta ngwae ka korea na 'afe ne'e kira ilanga'inia, nia 'usu logo.”

Ngwae to'oru fa'inia sa Lasaros

¹⁹ Sa Jesus ka ala'a la'u ma ka 'uri, “Ta'i ngwae to'oru ne'e nia toro 'ani na toro le'a ki ne'e

folilani doe, nia ka tua 'ani tua'a le'a sulia asoa ki ta'ifau.

²⁰ Ma ta'i ngwae dala'a ne'e du'a sufusufu liu ana nonina, ne'e satana sa Lasaros, nia tua 'i ano 'aena na maa ana luma na ngwae to'oru ne'eri.

²¹ Ma sa Lasaros oga ka 'ania orengana na fanga ne'e 'asia fa'asia na tatafe ni fanga na ngwae to'oru ne'eri. Ma kaida'i sa Lasaros nia tua 'i ano, na kui ki bore, kira dao ma'i, ma kira ka milia na du'adu'a nia ki.

²² Sa Lasaros ka mae, ma na 'ainsel ki kira ka ngalia 'ala'a siana sa Abraham 'uana na fanga'a doe 'i langi. Ma na ngwae to'oru ne'eri ka mae logo, ma kira ka kwaiatoa na'a.

²³ Ma nia ka tua saena kula fuana ngwae mae ki 'ani na nonifii'a doe. Ma nia ka lia kwau 'ala'a, ma ka lisia kwau sa Abraham ma sa Lasaros tua 'ana fa'inia.

²⁴ Ma nia ka ako kwau fuana sa Abraham ma ka 'uri, 'Ko'osi Abraham 'ae, 'oke manatai nau ma'i. Kwatea ma'i sa Lasaros, fasi 'iri ka kutumani ma'i na 'u'una saena kafo, ma ka fa'agwaria na meaku, osi'ana nau ku tua na'a 'ani na nonifii'a 'i saena na mafula ne'e.'

²⁵ Bore ma sa Abraham ka fata 'uri fuana, 'Ngela nau 'ae, 'oke manata to'ona basi 'amu kaida'i ba 'oko mauri, 'oko to'o ana na ru le'a 'oro ki, ma sa Lasaros ka to'o go'o 'ana ana ru ta'a ki. Bore ma ana kaida'i ne'e, nia ka tua na'a saena saele'anga 'i ne'e, ana kaida'i ne'e 'oko tua 'amu saena na nonifii'anga.

²⁶ Ma ta ru la'u, God nia alua ta'i lagasinasina doe 'i safitakulu, ma noa'a kasi bolo fa'inia ta ngwae ke to'ofolo kwau 'uana bali ne'ana. Ma

ka noa'a kasi bolo logo fuana ne'e ta ngwae ka to'ofolo ma'i siaimili.'

²⁷ "Ma nia ka olisia ka 'uri, 'Ko'osi, nau ku amasi'o kwau fasi 'iri 'oke kwatea sa Lasaros 'uana luma ma'a nau,

²⁸ fasi 'iri nia ka fa'abasua na lima ngwaefuta nau ki, 'asu 'ubani kira kata leka logo ma'i ana kula ni nonifii'anga ne'e.'

²⁹ Ma sa Abraham nia olisia ka fata 'uri, 'Na kerekere'a sa Moses, ma na profet ki ni'i teo ta'ifau go'o 'ani fa'inida. Nia bolo fuana kira ka ro'osuli'i.'

³⁰ Ma nia ka fata 'uri, 'Ko'osi Abraham 'ae, noa'a go'o. Di'ia ta ngwae ne'e nia maemae ma ka mauri la'u, ma nia leka siada tari, kira ka kakari alifa'i fa'asia na abula'anga ta'a kira ki.'

³¹ Ma sa Abraham ka fata 'uri fuana, 'Di'ia noa'a kira kasi ro'osulia na kerekere'a sa Moses ma na profet ki, nia 'afita'i go'o fuana kira ka fa'amamana, sui bore 'ana di'ia ta ngwae ka tata'e la'u fa'asia na mae'a.' "

17

Ta'anga'a

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

¹ Sa Jesus fata 'uri fuana fafarongo nia ki, "Na ru ne'e kwate ma ngwae ki kira ka abula ta'a ki ne'e, ni'i ke fuli nama. Bore ma nia ke ba'a ta'a liu fuana ngwae ne'e nia kwatea ma ru ne'eri ki ka fuli!

² Di'ia ta ngwae ka kwatea ngwae nini'a kira enoeno ki ka 'asi fa'asia fito'onga kira aku, nia

le'a fuana kira ke firi'ia ta fau doe 'i luana, ma kira ka 'ui 'ania 'i saena na 'atako.

³ Muke madafi kamu!

“Di'ia na to'olamu nia abula ta'a, 'oke balufia. Di'ia nia kakari alifa'i, 'oke rufuanata ana ta'anga'a nia.

⁴ Ma di'ia na abulalana nia ta'a fuamu ana fiu kaida'i ki saena ta'i asoa, ma nia ka leka logo ma'i fuamu burina fiu kaida'i ne'eri ki, ma ka fata 'uri, 'Nau ku kakari alifa'i na'a,' 'oke rufuanata na'a ana nia'a.”

⁵ Na lifurongo nia ki kira ka fata 'uri fuana na Aofia sa Jesus, “'Oke fa'angasingasia na fito'onga kami ki.”

⁶ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, “Di'ia kamu to'o ana fito'onga ti'iti'i bore 'ana ka di'ia ta maga mastad ne'e nia ti'iti'i liu, kamu saiana muke saea go'o 'amu'a fuana ta 'ai doe, 'Lafu fa'i lalimu, ma 'oko uu kwau 'i saena na asi.' Ma nia ke ba'a ro'o go'o 'ana sulia na fatalamu'a.

⁷ “Di'ia ta ngwae amu'a nia ka to'o ana ta ngwae ni rao ne'e nia 'ilia na ano, nama ka lia sulia na sipsip ki, ma kaida'i nia oli ma'i fa'asia na o'ola, na tae ne'e 'oke saea fuana? 'Oke saea fuana nia ke leka 'ali'ali ma'i, ma ka fanga basi?

⁸ Noa'a! 'Oke fata lala 'uri fuana, 'Oke do'ofia basi ma'i na fanga nau ki, sui 'oko toro faolu mala, 'oko ngali fanga ma'i, nai nguta ma ku kwa'u ka sui mala, 'i buri, 'oko fi'i nguta, ma 'oko fi'i kwa'u 'amu.’

⁹ Ma na ngwae gwaunga'i ne'e noa'a kasi fata le'a go'o ana na ngwae rao nia, du'ungana nia sasi nama sulia na ru nia saea fuana.

10 Ka 'una'eri logo fuamu'a. Kaida'i kamu sasia na ru ki ta'ifau ka sui ne'e God nia laefi kamu fuani, muke fata 'uri, 'Kami na ngwae rao ki go'o nini'a, kami sasi go'o 'ami'a na rao'a ne'e 'oga kami ki.' ”

Sa Jesus nia gura na akwala ngwae

11 Sa Jesus nia leka 'uana 'i Jerusalem, ma ka liu safitana aba'i kula 'i Samaria ma 'i Galili ki.

12 Ma kaida'i nia dao ana ta'i ma'e fanoa, nia ka dao to'ona ta'i akwala ngwae ne'e kuu nia saungida. Kira uu tau ma'i,

13 ma kira ka ako doe ma'i kika 'uri, “Jesus na ngwae 'a'ana kwa, 'oke manatai kami ma'i!”

14 Ma kaida'i sa Jesus nia lisida, nia ka fata 'uri fuada, “Kamu ke leka, muka fa'ata'inia nonimu'a fuana na fata abu God ki, fasi 'iri kira ke fa'amamana ne'e na nonimu'a mafo na'a.” Ma kaida'i kira leka na'a, na nonida ka mafo ta'ifau na'a.

15 Kaida'i ta'i ngwae ada nia lisia ne'e nonina nia mafo na'a, nia ka oli ma'i, ma ka ako doe, ma ka ba'atafea God.

16 Ma nia ka 'asi ka lafafi maana 'i 'aena sa Jesus ma ka ba'atafea. Nia'a ne'eri'a noa'a la'u na ngwae Jiu, nia'a lala fa'asia 'i Samaria.

17 Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Na akwala ngwae mala ba nau ku gurada ma na nonida ka mafo na'a. Ma ta siko ngwae la'u, kira mo 'i fa'i?”

18 Fa'luta ne'e ngwae baera ki ta'ifau noa'a kasi oli ma'i fuana na ba'atafelana God, ma ta'ifilia go'o na ngwae ne'e noa'a la'u Jiu nini'a?”

19 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Tata'e, 'oko leka na'a 'amu. God nia gura'o na'a du'ungana 'oko fa'amamana nau.”

Daolana ma'i Ngwae filia God
(Matthew 24:23-28, 37-41)

20 Ti Farasi kira saefiloa sa Jesus kika 'uri, “Kaida'i fa'uta ne'e God ke ba'a gwaunga'i fafia magalia kwa?”

Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, “Na kaida'i ne'e God ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki, noa'a kamu kasi lisia 'ani ta ma'etoto doe.

21 Ma noa'a ta ngwae kasi fata 'uri, ‘Lisia basi, gwaunga'inga God nia 'i ne'e!’ Nama ka 'uri, ‘Nia na'a 'i lo'oko!’ Du'ungana na kula ne'e God nia gwaunga'i ana nia lala 'i saena maurilana ngwae ki.”

22 Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafarongo nia ki, “Na kaida'i ke ba'a dao ma'i, kaida'i muke oga lisilana na asoa nau, na Ngela Ngwae. Bore ma noa'a kamu kasi lisia.

23 Ma ti ngwae kike ba'a fata 'uri fuamu'a, ‘Lia basi, na Christ nia na'a 'i lo'oko!’ Nama kike 'uri, ‘Lia basi, nia na'a 'i ne'e!’ 'Una'eri bore, noa'a kamu kasi leka fuana lia'a 'uana.

24 Du'ungana na olilaku ma'i, na Ngela Ngwae, nia ke ba'a di'ia na meamea ne'e nia madako 'i lofana mamanga, ma na madakolana ke rara saena mamanga ta'ifau, ma ngwae ki ta'ifau ka lisia.

25 Bore ma 'i na'ona olilaku ma'i, nai ba'a nonifi, ma na ngwae ki kike ba'a 'aila 'ani nau.

26 Kaida'i nau kui ba'a oli ma'i ana, nia ke di'ia logo kaida'i ana sa Noa.

²⁷ Kaida'i sa Noa, na ngwae ki kira nguta, ma kira ka kwa'u, ma ngwae ki fa'inia kini ki kira ka 'afe ma kira ka ara'i. Go'o kira ka lebe na'a sulia fa'i asoa sa Noa nia ra'e saena faka doe, ma na kafo ka fungu ma'i, ma ka kuruda ta'ifau na'a.

²⁸ Ma kaida'i nai ba'a oli ma'i ana, nia di'ia logo na asoa ba sa Lot, du'ungana ngwae ki kira nguta, ma kira ka kwa'u, ma kira ka foli, ma kira ka 'oifoli'a, kira ka fasi fanga, ma kira ka saunga'i luma.

²⁹ Ana asoa ne'e sa Lot nia leka fa'asia 'i Sodom, kira lebe, ma na mafula ma na fau 'ako'ako ki ka 'asi na'a ma'i fa'asia 'i langi ma ka du'afida ta'ifau.

³⁰ Nia ke 'una'eri logo ana fa'i asoa nau kui oli ma'i ana.

³¹ “Ma ana fa'i asoa ne'eri, na ngwae ne'e nia tua tua 'i maa ana luma nia, noa'a nia kasi oli la'u ma'i saena fuana ngalilana ru nia ki. Ka 'una'eri logo fuana ngwae ne'e nia saena o'ola, noa'a nia kasi oli la'u ma'i 'i luma.

³² Muke manata to'ona ru ne'e fuli fuana 'afe sa Lot.*

³³ Di'ia sa tai ne'e nia oga ke dau fafia na maurilana fuana talana, nia ke ba'a mae. Ma di'ia sa tai ne'e ka danga 'ani na maurilana osi'ana nia donga nau, nia ke mauri mamana na'a.

³⁴ Nau ku saea fuamu'a, ana fa'i rodo ne'eri, ro ngwae ne'e kira maliu saena ta'i 'ifita'i, ta'i ngwae God ke ngalia, ma ta'i ngwae ke ore.

* **17:32** Nia aka'u ana lia fa'i buri'a 'uana 'i Sodom ma God ka kwai'ia nia ka mae. Genesis 19:26

35-36 Ro kini ki kera sasi fanga fiku, ta'i kini God ke ngalia, ma ta ta'i kini ke ore."

37 Ma na fafarongo nia ki ka saefiloa kika 'uri, "Aofia kwa, 'i fa'i mo ne'e na ru ne'eri ki ni'i ke fuli ana kwa?"

Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Na olilaku ma'i noa'a ta ngwae kasi talafia ka di'ia logo ne'e na afa kasi talafia ta ru mae."

18

Na gwa'i 'uru fa'inia ngwae kwai matalanga'i

1 Sa Jesus nia ala'a fuana fafarongo nia ki 'ania tarifula'a ne'e, fasi 'iri ke fa'ata'inia fuada ne'e kira ke fo'lo sulia asoa ki ta'ifau, ma noa'a kira kasi fitala.

2 Nia ka fata 'uri, "Ta'i ngwae ni kwai matalanga'i, nia tua ana ta'i fanoa, ma noa'a nia kasi fa'adufa God, ma noa'a nia kasi fu'usi doe go'lo ana ta ngwae.

3 Ma ta'i gwa'i 'uru 'i saena na fanoa ne'eri, nia leka ma'i sulia asoa ki siana fuana 'engolana ma ka fata 'uri, 'Nau ku oga 'oke kwatea kwai matalanga'i 'anga 'olo'olo fuaku fonea na malimae nau ki.'

4 Ma sulia kala kaida'i tau na'a, na ngwae ni kwai matalanga'i ne'eri kasi ala go'lo fafia. Sui 'i buri nia ka manata 'uri fuana nia'a talana, 'Sui bore 'ana noa'a nau kusi fa'adufa go'lo God, ma noa'a nau kusi fu'usi doe go'lo ana ta ngwae,

5 nai kwate na'a 'aku kwai matalanga'i 'anga saga fuana na gwa'i 'uru ne'e, nia fa'a 'abera liu nau 'ani leka'a ma'i siaku, 'asu nia kata fi'i fa'alaga nau 'ani 'idufa'i leka'a ma'i siaku!' "

⁶ Ma na Aofia sa Jesus ka fata 'uri, “Mulu rongoa basi na ru ne'e ngwae kwai matalanga'i ta'a ne'eri nia saea.

⁷ 'Una'eri bore nia kwatea na matalanga'i 'anga 'olo'olo fuana, nia ne'e noa'a kamu kasi manata ruarua ana God ne'e ka kwatea 'olo'olo'a fuana ngwae nia ki, ne'e kira angisia sulia rodo ma dangi. God noa'a kasi dole fuana 'afilada.

⁸ Nau ku saea fuamu'a, God ka kwate likota'i ana na 'olo'olo'anga fuada. Ma kaida'i nau'a, na Ngela Ngwae, nau kui oli ma'i saena magalia, 'uri ma nai ba'a dao to'ona ngwae 'oro ki ne'e kira fa'amamana nau, nama ta bara ngwae go'o?”

Na ro ngwae ki leka fo'o saena Luma Abu God

⁹ Sa Jesus nia ala'a 'ania tarifula'a fuana ti ngwae ne'e kira fa'amamana kira talada fasi kira saga ma kira ka sisiko'a 'ani ti ngwae mo, ka 'uri,

¹⁰ “Ro ngwae ki kira leka 'i saena na Luma Abu God 'iri kero'a ka fo'o. Ta'i ngwae ne'e Farasi, ma ta'i ngwae ne'e nia rao ana gonilana mani ana takisi.

¹¹ Na Farasi ne'eri nia uu ta'ifilia, ma ka fo'o 'uri, 'God 'ae, nau ku ba'atafe'lo osi'ana noa'a nau kusi di'ia na ngwae matamata ki ta'ifau. Sulia kira bili, ma kira ka sasia ru ta'a ki, ma kira ka kakabara. Noa'a nau kusi di'ia na ngwae ta'a lo'oko ne'e nia gonia na mani ana takisi.

¹² Nau ku abu fanga ana ro asoa 'i saena ta'i wiki, ma nau ku kwatea na tangafulana na to'oru'a nau ki fuamu.’

13 “Bore ma na ngwae ne'e nia gonia na mani ana takisi, nia uu tau ma'i 'ana. Ma nia kasi ta'ea go'lo maana 'uana 'i langi, osi'ana nia 'eke liu na'a. Ma nia ka fa'ata'inia na olidoko'a nia 'ani fidalilana na fu'ufu'una, ma ka fata 'uri, 'God 'ae, manatai nau ma'i, nau na ngwae abula ta'a!' ”

14 Ma sa Jesus ka fata logo 'uri, “Nau ku saea fuamu'a, na ngwae ne'e nia olidoko'a na'a ne'e, God nia fa'a 'olo'oloa ana kaida'i nia ru'u kwau 'i maa, ma noa'a la'u na Farasi. Osi'ana na ngwae ki ne'e kira fa'adoe kira talada, God ke ba'a fa'ati'iti'i kira. Ma na ngwae ne'e kira fa'ati'iti'i kira talada ki, God ke ba'a fa'adoe kira.”

*Sa Jesus nia fa'ale'a kaela ngela ki
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)*

15 Ti ngwae kira ngalia ma'i na kaela ngela ti'iti'i siana sa Jesus, fasi 'iri nia ka sama to'oda ma ka fa'ale'ada. Ma kaida'i fafarongo nia ki kira lisia, kira ka balufida.

16 Bore ma sa Jesus ka saea ma'i kaela ngela ne'eri ki siana, ma ka fata 'uri fuada, “Muke ala'ania na kaela ngela ti'iti'i kira ke leka ma'i siaku, ma noa'a kamu kasi foneda la'u. Du'ungana sa tai ne'e nia manata mamana ka di'ia ngela ti'iti'i ki, nia bolo fuana tua'a olofana 'Inoto'anga God.

17 Nau ku saea ru mamana fuamu'a, di'ia ta ngwae ne'e noa'a kasi fa'amamana di'ia ta ngela ti'iti'i, nia 'afita'i liu fuana God ka gwaunga'i fafia maurilana.”

*Fa'amanata'anga sulia ngwae to'oru
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)*

18 Ta'i ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki, nia saefiloa sa Jesus ka fata 'uri, "Ngwae fa'amanata le'a ne'e kwa, ta tae le'a ne'e nau kui sasia 'iri nai to'o ana na mauri'a firi?"

19 Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Fa'uta ne'e 'oko sae nau 'ani ngwae le'a? Noa'a ta ngwae 'iri le'a go'o, ta'ifilia God go'o ne'e nia le'a.

20 Nia le'a 'oko saiana ala'anga totonga'i God ki ba 'uri, 'Oe kosi sau ngwae, ma 'oe kosi 'usu, ma 'oe kosi bili, ma 'oe kosi soke fafia ta ngwae, ma 'oko fu'usi doe ana ma'a 'oe ma te'a 'oe.' "

21 Ngwae ne'eri nia olisia ka fata 'uri, "Nia 'ita nama ma'i ana kaida'i nau ku ti'iti'i, nau ku ro'osulia na taki ne'eri ki ta'ifau* leleka ka dao 'i ta'ena."

22 Ma kaida'i sa Jesus nia rongoa ru ne'eri, nia ka fata 'uri fuana, "Ta'i ru go'o ne'e nia noa'a 'ua. 'Oke 'oifoli 'ania na ru ba 'oe ki ta'ifau, ma 'oko ngalia mani ne'eri ki, ma 'oko kwatea fuana na ngwae dala'a ki, ma 'oko fi'i to'o ana na to'oru'a 'i langi. 'Una'eri go'o, 'oko leka ma'i sulii nau."

23 Ma kaida'i ngwae ne'eri nia rongoa ru ne'eri, na liana ka dila liu, sulia nia na ngwae to'oru.

24 Ma kaida'i sa Jesus nia lisia ngwae ne'eri na liana nia dila, nia ka fata 'uri, "Nia 'afita'i liu na'a fuana na ngwae to'oru ki kike ru'u saena mauri'a ne'e God ke gwaunga'i fafia.

* **18:21** Lisia ana buka Eksodas 20:12-16 logo ana buka Di-utronomi 5:16-20.

25 Nia 'afita'i liu fuana ta kamel ke ru'u sulia na ma'e kwakwa ti'iti'i 'i 'aena sugila. Nia 'afita'i ka liu la'u fuana ta ngwae to'oru ne'e God ke gwaunga'i fafia maurilana."

26 Aia, kaida'i ngwae ki kira rongoa na ala'anga ne'eri, kira ka saefiloa 'uri, "'Irai ma noa'a ta ngwae kasi toda go'o mauri'a firi kwa?"

27 Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na ru ne'eri nia 'afita'i liu fuana ngwae, bore ma fuana God noa'a nia kasi 'afita'i go'o."

28 Ma sa Peter ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Kaimili fa'asia na'a to'oru'a kami ki ta'ifau, 'iri mika donga'o na'a!"

29 Sa Jesus ka fata 'uri, "'Iu. Nau ku saea fuamu'a, di'ia sa tai ne'e nia fa'asia na luma nia, ma na 'afe nia, ma na bara ngwaefuta nia ki, ma ma'a nia ma na te'a nia, ma na ngela nia ki, osi'ana 'Inoto'anga God,

30 nia ke ba'a toda ru 'oro ki saena magalia ne'e liufia ru ba nia fa'asi'i ki. Ma ana mauri'a faolu ne'e nia leka ma'i, ngwae ne'eri ke to'o na'a ana mauri'a firi."

*Uula kaida'i sa Jesus nia fata sulia maelana
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)*

31 Ma kaida'i sa Jesus nia leka fa'inia fafarongo nia ki ta'ifili kira, nia ka fata 'uri fuada, "Kulu leka kwau 'i Jerusalem fasi 'iri kira ke fa'a ali'afua na ru ba na profet ki kira keresia sulia nau'a, na Ngela Ngwae, ana.

32 Kike ba'a kwate nau saena limana ngwae ne'e noa'a la'u Jiu ki, fasi 'iri kira ke 'oinonga 'ani nau, ma kira ka fata buri tolinga'i aku, ma

kira ka ngisuli nau. Kira ka ulasi nau, ma kira ke saungi nau.

³³ Ma ana uula fa'i asoa, nai ba'a mauri la'u."

³⁴ Bore 'ana fafarongo ki noa'a kira kasi sai go'o ana ala'anga ne'eri ki ne'e sa Jesus nia saea fuada, osi'ana manatalada ngasi liu fuana malinga'ilana na ru ne'e sa Jesus fata sulia. Nia ne'e kwate ma noa'a kira kasi saiana tae ne'e sa Jesus nia fata sulia.

Sa Jesus gura na ngwae maana rodo

(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ Kaida'i sa Jesus nia dao karangia ma'e fanoa 'i Jeriko, ta'i ngwae maana rodo nia tua 'i ninimana tala. Ana asoa ki nia gani mani ana ngwae ki.

³⁶ Ma kaida'i nia rongoa ngwae 'oro ki kira liu, nia ka saefilo kira ka fata 'uri, "Tae ne'e 'uri?"

³⁷ Ma kira olisia kira ka fata 'uri, "Sa Jesus na ngwae ba 'i Nasaret nini'a nia leka ma'i."

³⁸ Ma ngwae maana rodo ne'eri ka ako ma ka fata 'uri, "Jesus 'ae'o na 'alako ana kwalafa sa David, 'oke manatai nau ma'i!"

³⁹ Ma ngwae ne'e kira etaeta 'i na'ona kira ka balufia, ma kira ka saea nia ke tua nene. Bore ma nia fi'i ako doe mo, ma ka fata 'uri, "'Ae'o na ngela ana kwalafa sa David, 'oke manata'i nau ma'i!"

⁴⁰ Ma sa Jesus ka mango ma ka saea fuada 'iri kira ka tala'ia ma'i siana. Ma kaida'i nia dao karangi, sa Jesus ka saefiloa,

⁴¹ "Tae ne'e 'oko oga nai sasi fuamu kwa?"

Ma ngwae maana rodo ne'eri ka fata 'uri, "Aofia kwa, nau ku oga fasi 'iri maaku ke lia."

⁴² Sa Jesus ka fata 'uri fuana, “'Oko lia na'a. God nia gura'o na'a, du'ungana 'oko fa'amamana nau.”

⁴³ Ma 'una'eri go'o nia ka lia na'a, ma nia ka leka na'a fa'inia sa Jesus, ma nia ka ba'atafea God. Ma kaida'i ngwae ki kira lisia, kira ka ba'atafea logo God.

19

Sa Sakias

¹ Sa Jesus nia dao 'i Jeriko, ma ka liu kwau 'i saena.

² Ma ta'i fa'ina'ona'o ana ngwae goni mani ana takisi, ne'e satana sa Sakias, nia ngwae to'oru liu.

³ Ma nia ka sasi liu 'uana lisilana sa Jesus. Bore ma ka 'afita'i, du'ungana nia ngwae dokodoko liu, ma noa'a nia kasi lisia sa Jesus, osi'ana na fiku'a ne'eri fonea.

⁴ Ma nia ka lalili kwau 'i na'o ana fiku'a ne'eri, ma ka ra'e 'i gwauna ta'i 'ai ne'e kira saea 'ania Sikamo, fasi 'iri ke lisia sa Jesus ne'e nia leka ma'i sulia na tala.

⁵ Kaida'i sa Jesus nia dao ana kula ne'eri, nia ka lia kwau 'ala'a 'i gwauna, ma ka lisia sa Sakias, ma ka fata 'uri fuana, “Sakias kwa, koso 'ali'ali ma'i, osi'ana nai ba'a tua 'i luma 'oe ta'ena.”

⁶ Sa Sakias ka saele'a liu, ma ka koso 'ali'ali ma'i, ma ka kwaloa na'a sa Jesus saena luma nia.

⁷ Na ngwae ki ta'ifau kira lisia ru ne'eri, ma kira ka ngunungunu buri ana, kika 'uri, “Sa

Jesus nia leka na'a fuana ka tua fa'inia na ngwae ta'a 'uri reala."

⁸ Ma sa Sakias tata'e, ma ka fata 'uri fuana na Aofia sa Jesus, "Aofia kwa, nai ba'a kwatea ta bali ana na to'oru'a nai fuana na ngwae dala'a ki. Ma di'ia nau ku ngali liua ti ru ana ngwae ki, nai ba'a du'u fai ru ana fuana."

⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ta'ena God nia fa'amauria na'a na tua'a ne'e, osi'ana ngwae ne'e nia fa'amamana God di'ia fa'amamana'anga ba na ko'o bora kia sa Abraham.

¹⁰ Nau'a, na Ngela Ngwae, nau ku leka ma'i fuana lululana na ngwae ne'e kira leka rora ki, fasi 'iri nai fa'amaurida logo."

Na tarifula'anga sulia olilana ma'i ngwae 'inoto'a

(Matthew 25:14-30)

¹¹ Na fiku'a doe ne'e kira sailinga ru ki ta'ifau ne'e sa Jesus saea. Osi'ana nia dao karangia na'a 'i Jerusalem, nia saea na tarifula'a ne'e 'iri ke fa'asaga manatada, si kira fia fasi 'Inoto'anga God ke fuli 'ali'ali go'o.

¹² Nia ne'e kwate sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ta'i ngwae ana tua'a 'inoto'a, nia sasi aka'u fuana ka leka siana ta'i tatalafa'a doe ne'e nia tua tau ma'i, fasi 'iri nia ke gania 'uana na gwaunga'inga ma na 'inoto'anga fasi 'iri ana kaida'i nia ka oli ma'i, nia ke tatalafa'a fuana fanoa nia.

¹³ Ma 'i na'ona ne'e nia leka, nia saea ma'i akwala ngwae rao nia ki siana, ka kwatea na mani doe fuada, ka fata 'uri, 'Muke rao 'ani mani

ne'e ki, fasi 'iri muke ngalia la'u ti mani maana ma'akwali nau.'

¹⁴ Bore ma na ngwae ana ngwae 'inoto'a ne'eri, kira ogala'a fuana, ma kira ka kwatea ti ngwae fasi 'iri kira ke ala'a fa'inia tatalafa'a doe ne'eri, osi'ana noa'a kira kasi oga go'o ne'e na ngwae ne'eri ka tatalafa'a fuada.

¹⁵ "Ka 'una'eri bore 'ana, na tatalafa'a doe nia alua ngwae ne'eri ka tatalafa'a na'a fuada, ma ana kaida'i nia oli ma'i, nia ka saea fuana ngwae ni rao ba nia ki ba nia kwate mani fuada, fasi 'iri ka dao to'ona ta fita mani la'u ne'e kira toda maana na mani ba nia kwatea fuada ki.

¹⁶ Na etana ngwae rao nia leka ma'i, ka fata 'uri, 'Ara'i kwa, nau ku toda ta akwala mani la'u fa'inia mani ba 'oko kwatea fuaku ki.'

¹⁷ Ma ngwae 'inoto'a ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Ae'o ngwae rao le'a. Du'ungana nau ku saiana nau ku fito'o amu ana ru ti'iti'i ki, 'una'eri nau ku alua 'oke lia sulia akwala ma'e fanoa ki.'

¹⁸ 'Una'eri ma ruana ngwae ni rao leka ma'i ma ka fata 'uri, 'Ara'i kwa, nau ku toda la'u ta lima mani fa'inia na mani ba 'oko kwate'e fuaku ki.'

¹⁹ Ma ngwae 'inoto'a ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Oke ba'a lia sulia lima ma'e fanoa ki.'

²⁰ Buri 'ana, uula ngwae ni rao ka leka la'u ma'i, ka fata 'uri, 'Ara'i kwa, mani 'oe ki ba nau ku ngali'i, nau ku buta ngiringiri fafia 'ani 'aba ifi.

²¹ Sulia nau ku ma'u 'ani 'ae'o ngwae 'inikere. 'Oko di'ia ta ngwae ne'e saiana ka ngalia go'o 'amu ru ngwae matamata ki, ma 'oko saiana 'oe ngalia logo fanga fa'asia o'ola ngwae ki.'

²² Sui ngwae 'inoto'a ne'eri ka fata 'uri fuana, 'Ae'o ngwae raolamu ta'a. Nau kui matalanga'i 'oe 'ani ala'anga 'oe ki talamu. 'Oko saea fasi nau ngwae 'inikere, ma nau ku di'ia ta ngwae ne'e ngalia ru ne'e noa'a la'u ru nau ki, ma nau ku ngalia fanga fa'asia o'ola ti ngwae ki.

²³ Di'ia 'oko manata 'una'eri, fa'uta ne'e noa'a 'oe kosi ngalia na mani nau, ma 'oko alua 'amu saena kula ni alu mani'a, fasi 'iri ana kaida'i nau ku oli ma'i, nau ku ngalia ti selene tarenga 'i maana?'

²⁴ 'Una'eri go'o ngwae 'inoto'a nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'e kira uu 'i ne'eri, 'Muke ngalia mani ne'e fa'asia, ma muka kwatea fuana ngwae ne'e nia to'o ana akwala mani.'

²⁵ Kira ka fata 'uri, 'Aofia kwa, nia to'o na'a ana akwala mani kwa.'

²⁶ Ma ngwae 'inoto'a ne'eri olisia ka 'uri, 'Nau ku saea fuamu'a di'ia sa tai ne'e nia rao le'a 'ani ru ne'e nau ku kwatea fuana, nau ku saiana nai kwatea la'u ti ru 'oro fuana. Bore ma di'ia sa tai ne'e noa'a kasi rao le'a 'ani ta tae ne'e nau ku kwatea fuana, sui bore 'ana ta ru ti'iti'i ne'e nia to'o ana, nau ku saiana nai lafua fa'asia.

²⁷ Bore ma fuana malimae nau ki ba kira 'aila 'ani ne'e nai tatalafa'a fuada, tala'ida ma'i, muke saungida 'i ne'e 'i na'oku.'"

*Kaida'i ngwae ki kira manata doe ana sa Jesus
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)*

²⁸ Buri 'ana sa Jesus nia fata 'una'eri ka sui, nia ka leka kwau na'a 'i na'oda 'uana 'i Jerusalem.

29 Ma kaida'i nia dao karangia fanoa 'i Betfeis ma 'i Betani siana gwa'i ua kira saea 'ania 'i Olif, nia ka kwatea ro fafarongo nia ki 'i na'o, ka fata 'uri,

30 “Moro leka ana fanoa lo'oko moro leka kwau 'uana. Ma kaida'i koro'o dao 'i ne'eri, koro'o ke lisia ta'i dongki. Kira firi'ia go'o 'ada dongki ne'eri, ma noa'a ta ngwae kasi ra'era'e 'ua fafona. Koro'o ke logea, ma moro ka tala'ia ma'i 'i ne'e.

31 Ma di'ia ta ngwae nia saefilo koro'o, ‘Fa'uta ne'e koro'o ka logea na dongki ne'e re?’ Moro ke saea fuana, ‘Na Aofia nia bo'obo'o 'uana.’ ”

32 Aia, ro ngwae ne'eri ki kera leka, ma kera ka dao to'ona, di'ia nama ba sa Jesus nia saea.

33 Kaida'i kera logea na dongki ne'eri, na ngwae ne'e to'o ana dongki ne'e kira ka fata 'uri, “Tae ne'e koro'o logea na kala dongki ne'e fuana?”

34 Kera ka fata 'uri, “Na Aofia nia bo'obo'o 'uana.”

35 Ma kera ka tala'ia na'a ma'i siana sa Jesus, ma kera ka alua ifi kera ki 'i fafona ilina na dongki ne'eri, ma kira ka 'afia sa Jesus 'iri ka tua 'i fafona.

36 Ma kaida'i sa Jesus nia leka kwau sulia tala, ngwae ki kira ka safata'inia ifi kira ki sulia tala, fasi 'iri nia ka fali 'i fafoni.

37 Ma ana kaida'i nia dao karangia 'i Jerusalem ana kula ne'e tala nia koso toli 'uana fa'i ua 'i Olif, ne'e ngwae 'oro ana fafarongo nia ki kira tua 'i ne'eri, ma kira ka tala'ae fuana ba'atafelana God 'ani ta'i ako'a doe, fafia fa'anada'a doe ki ne'e kira lisi'i.

38 Ma kira ka fata 'uri,

“God 'oke 'oilakita'inia na tatalafa'a ne'e nia leka ma'i 'ani na ngasingasi'anga 'oe!☆

Ma na aroaro'anga fa'inia God.

Kuke ba'atafea God ne'e gwaunga'i 'anga nia tasa!”☆

³⁹ Ma ti Farasi kira logo 'i ne'eri, ma kira ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Fa'amanata kwa, 'oke saea fuana fafarongo 'oe ki, kira ke tua nene.”

⁴⁰ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Nau ku saea fuamu'a, di'ia kira tua nene, na fau ne'e ki kike ba'a ina'u ana ba'atafelana God.”

Sa Jesus nia angi fafia 'i Jerusalem

⁴¹ Ma ana kaida'i sa Jesus nia dao karangia 'i Jerusalem, nia ka lia kwau, ma ka lisia na ma'e fanoa ne'eri, ma nia ka angi, du'ungana na liana nia kwaimanatai fuana ngwae ne'e kira tua 'i ne'eri ki.

⁴² Ma ka fata 'uri, “Nia le'a di'ia kamu ka saiana 'i ta'ena na ru ne'e nia tala'ia ngwae 'uana aroaro'anga. Bore ma ta'ena ne'e kamu kina go'o.

⁴³ Na kaida'i ke ba'a dao ma'i, fasi 'iri na malimae kamu ki, kira ka leka ma'i, kira ka fu'ali kamu, ma kira ka fone kamu, ma ka 'afita'i muke ru'u 'i ma'a.

⁴⁴ Ma kira ke takalonga'inia fanoa kamu ma na ngwae ki ta'ifau 'i saena. Ma ta ta'i gwa'i fau bore kasi teo na'a ana kula ne'e kira teo teo ana 'i na'o ana fanoa kamu. Kira ke fa'alia fanoa kamu, osi'ana noa'a kamu kasi

saiana na kaida'i God leka na'a ma'i ana fuana fa'amaurilamu'a."*

*Sa Jesus nia ru'u 'i saena Luma Abu God
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)*

⁴⁵ Kaida'i sa Jesus nia ru'u kwau saena na Luma Abu God, nia ka lalia na ngwae ne'e kira 'oifoli ki.

⁴⁶ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Ana kerekere 'ua ma'i saena Kerekere'a Abu, God nia fata 'uri, 'Na luma nau, na luma ni fo'o.' Bore ma kamu fa'ita'inia ka alua lala kula fuana bililana ru ngwae ki."

⁴⁷ Ma ana asoa ki ta'ifau, sa Jesus nia fa'amanata 'i saena Luma Abu God. Ma na fata abu doe ki, ma ngwae fa'amanata ana taki ki, ma ti fa'ina'ona'o ana Jiu ki, kira sasi 'uana saungilana sa Jesus.

⁴⁸ Bore ma kira ka 'iri dao to'ona ta masikwa'a, osi'ana ngwae ki kira tua fa'inia sulia asoa ki fuana rongolana fa'amanata'anga nia.

20

*Saefilo'a sulia mamana'anga sa Jesus
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)*

¹ Ana ta'i asoa, sa Jesus nia fa'amanata ngwae ki 'i saena Luma Abu God. Ma nia ka fa'arongo logo 'ania Fa'arongo'a Le'a. Ma ana kaida'i

* **19:44** *kaida'i God leka na'a ma'i ana fuana fa'amaurilamu'a* Na ngwae Jiu ki kira kwaimasia na kaida'i God ke leka ma'i fuana fa'amaurida fa'asia malimae kira ki. Bore ma kaida'i sa Jesus dao, 'orolana ngwae Jiu 'aila 'ani nia.

ne'eri, na fata abu doe ki, ma ngwae fa'amanata ana taki ki, ma ti fa'ina'ona'o logo, kira leka ma'i siana sa Jesus.

² Ma kira ka saefilo 'uri ana, “Na ngasingasi'anga tae ne'e 'oko to'o ana fuana na sasilana ru ne'e ki kwa? Ma sa tai mo ne'e nia kwatea na ngasingasi'anga ne'e fuamu?”

³ 'I ne'eri, sa Jesus ka fata 'uri fuada, “'Iu, nau ku saefilo kaumulu basi 'uana ta'i ru.

⁴ 'Iu, kamu ke saea basi fuaku, na ngasingasi'anga ne'e sa John to'o ana fuana na siuabu'anga, nia 'ita ma'i fa'asia 'i fa'i? Nia 'ita ma'i ana God, nama nia 'ita ma'i ana na ngwae ki go'o?”

⁵ Ma kira ka saefilo 'i safitada kwailiu kira ka 'uri, “Tae ne'e kulu ke saea? Di'ia kulu olisia ma kulu ka 'uri, 'Fa'asia ma'i God,' nia ke ba'a fata 'uri, 'Irai ma fa'uta mo ne'e noa'a kamu kasi fa'amamana sa John?”

⁶ Ma noa'a nia kasi le'a logo fuana ne'e kulu ka fata 'uri, 'Nia 'ita go'o ma'i ana na ngwae ki,' sulia na ngwae ki kira ke ba'a 'uila'i fau akulu, ma kira ke saungi kulu, osi'ana kira fa'amamana ana sa John nia ta profet logo.”

⁷ 'I ne'eri, kira ka olisia sa Jesus ma kira ka 'uri, “Kaimili noa'a kasi sai go'o ana.”

⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri la'u fuada, “Nau'a bore noa'a kusi fa'arongo kamu go'o 'ani na ngasingasi'anga fa'uta ne'e nau ku sasia 'ani ru ne'e ki.”

Tarifula'a sulia na ngwae rao ne'e tualada ta'a ki

(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

⁹ 'I buri 'ana, sa Jesus ka fa'arongo kira la'u 'ani ta tarifula'anga ka 'uri, "Ta'i kaida'i, ta'i ngwae nia fasia ta'i o'ola'i grep, ma nia ka alua ti ngwae rao kira ka lia sulia o'ola ne'eri. Ma ngwae 'a'ana ana na o'ola ne'e ka leka ana ta'i fanoa tau, ma noa'a kasi oli 'ali'ali ma'i.

¹⁰ Leleka ka dao na'a ana kaida'i ne'e o'ola ne'eri maua, ngwae 'a'ana ne'eri ka kwatea ta'i ngwae ni rao nia, fasi 'iri ka ngalia ma'i ti fua'i grep ana 'ai ne'e nia fasia saena o'ola ne'eri. Bore ma kaida'i ngwae ni rao ne'eri nia dao saena o'ola ne'eri, na ngwae rao ne'e lia sulia o'ola ne'eri ki, kira ka kwai'ia, sui kira ka olita'i 'o'o ana siana ngwae 'a'ana nia.

¹¹ Ma na ngwae 'a'ana ne'eri ka kwatea la'u ruana ngwae ni rao. Bore ma ngwae rao ne'e lia sulia o'ola ne'eri ki, kira ka kwai'ia logo, ma kira ka fata ta'a na'a ana, ma kira ka olita'i 'o'o logo ana.

¹² 'Una'eri, ngwae 'a'ana ne'eri ka kwatea la'u uula ngwae ni rao nia, ma kira ka kwai'ia maala logo ana, ma kira ka 'ui 'ania fa'asia kula ne'eri.

¹³ 'I buri 'ana, na ngwae 'a'ana ne'eri ka manata 'uri, 'Ta tae la'u ne'e nai ba'a sasi? Bore nai kwatea na'a 'aku na ngela ngwane nau ne'e nau ku alafe liu na'a ana. Ma nia'a na'a ne'e ngwae rao ne'e lia sulia o'ola ki ke ba'a fu'usi doe ana.'

¹⁴ Go'o kaida'i ngwae ne'e kira rao ana o'ola ne'eri, kira lisia na ngwae ne'eri, kira ka fata 'uri 'i safitada kwailiu, 'Nia ngela mamana ana ngwae 'a'ana baera na'a nini'a, ne'e nia ke ba'a ngali o'ola ne'e. Kulu saungia ke mae fasi

'iri kulu ke ngalia na'a 'akulu na o'ola ne'e fuakulu.'

¹⁵ 'Una'eri go'lo kira ka kwa'i laelae sulia ngwae ne'eri 'i maa fa'asia saena o'ola baera, ma kira ka saungia ka mae na'a."

Ma sa Jesus ka saefiloda ka 'uri,

¹⁶ "Tae ne'e na ngwae 'a'ana ana na o'ola ne'eri ke ba'a sasia? Nia ke ba'a dao ma'i, ka saungia na ngwae ne'eri ki. Sui nia ka kwatea na'a o'ola nia fuana ngwae matamata ki."

Kaida'i ngwae ki kira rongoa na ala'anga ne'e sa Jesus, kira ka fata na'a 'uri, "Noa'a liu, nia 'afita'i ka 'una'eri!"

¹⁷ Sui sa Jesus ka lia ngasingasi'a fuada, ka fata 'uri, "Di'ia noa'a nia kasi 'una'eri, tae ne'e fadalana ala'anga ba saena Kerekere'a Abu* ba nia fata 'uri,

'Na fau ne'e na ngwae saunga'i luma ki kira 'aila 'ania,
nia'a ne'e na fau ne'e talinga'i ka liufia na fau ki ta'ifau ana 'odoa.'

¹⁸ "Ma di'ia sa tai ne'e nia 'asia fafona fau ne'eri, nia ke mangisia na'a. Ma di'ia sa tai ne'e fau ne'eri ka 'asia fafia, na nonina ka meme ta'ifau na'a."

¹⁹ Ana kaida'i ne'eri, na fata abu doe ki fa'inia na ngwae fa'amanata ana taki ki, kira fi'i lia saiana ala'anga sa Jesus nia ala'a suli kira'a, ma kira ka oga kike daua ana kaida'i ne'eri. Bore ma kira ka ma'u logo 'ada 'ani ngwae ki.

* **20:17** Sam 118:22

*Na saefilo'anga sulia takisi
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)*

²⁰ Ma na fa'ina'ona'o ki kira ka iliili 'uana dao'a to'ona ta masikwa'a fuana daulana sa Jesus. Ma kira ka folia ti ngwae fasi 'iri kira ka soke 'ani saefilolana sa Jesus. Osi'ana kira oga kira ke fai fafia 'ani ta ru ne'e noa'a kasi saga, fasi 'iri ne'e ka bolo fa'inia kwatelana kwau fuana ngwae gwaunga'i 'i Rom ne'e lia sulia 'i Judea.

²¹ Kira dao siana, ma kira ka fata 'uri, "Ngwae fa'amanata kwa, kaimili saiana 'oko fa'amanata, ma 'oko saea na ru mamana ki. Ma 'oe kosi 'ado go'o fa'inia ta ngwae 'ani ta tae ne'e kira manata sulia. 'Oko fa'amanata go'o 'amu sulia mamana'anga ma kwaiogai'anga God fuana na ngwae ki.

²² Saea ma'i fuaimili, 'Uri ma nia bolo go'o 'ana fuakulu fuana kwatelana mani ana takisi fuana tatalafa'a 'i Rom nama noa'a?"

²³ Ma sa Jesus ka lia saiana na 'oso'a kira, ma nia ka fata 'uri,

²⁴ "Fa'ata'inia basi ma'i ta'i selene fuaku." Ma kaida'i kira ngalia ma'i ta'i selene fuana, nia saefiloda ka 'uri, "'Uri ma, nununa sa tai nini'a 'i fafona selene ne'e? Ma na satana sa tai nini'a?"

Ma kira olisia kira ka 'uri, "Na ngwae tatalafa'a 'i Rom."

²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Di'ia 'una'eri, kamu ka kwatea fuana na tatalafa'a 'i Rom na ru nia ki, ma kamu ka kwatea logo ru God ki fuana God."

²⁶ Ma kira ka tua aroaro, osi'ana kira 'arefo liu ana olisi'anga sa Jesus. Ma noa'a kira kasi bolo

na'la fuana ne'le kira ka dao to'ona ta soke'la la'lu fuana sa Jesus 'i maana ngwae ki.

Na saefilo'a 'uana na tata'e 'anga fa'asia mae'a

(Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Sui, ti Sadusi kira leka ma'i siana sa Jesus. Na Sadusi ki ne'le kira saea fasi na ngwae ki noa'la kira kasi tata'e la'lu fa'asia na mae'a. Ma kira ka saefiloo sa Jesus kira ka fata 'uri,

²⁸ “Ngwae Fa'amanata kwa, sa Moses nia keresia na taki fuaka ka alanga'i 'uri, 'Di'ia ta ngwae nia mae, ma na 'afe nia ka mauri 'ua, bore ma noa'la nia kasi to'o ana ta ngela, na ngwaefuta nia ka korea la'lu na gwa'i 'uru ne'eri, fasi 'iri kera ka to'o ana ta ngela fuana ka talafuila na ngwae ne'le nia mae na'la.’

²⁹ “'Iu ma, ana ta'i kaida'i, fiu ngwae asina ki kira tua. Ma na ngwae 'i na'o korea kini, ma noa'la kasi alua go'o ta ngela, ma ngwae ne'eri ka mae na'la 'ana.

³⁰ “Ma na ruana ngwae ka korea la'lu na gwa'i 'uru ne'eri, ma nia ka mae logo.

³¹ Sui uula ngwae ka 'una'eri logo. Ma ka 'una'eri logo fuana ai burina ki ta'ifau. Na fiu ngwae asina ne'eri ki ta'ifau go'o, kira korekorea kini ne'eri, ma noa'la kira kasi to'o go'o ana ta ngela, ma kira ka mae ta'ifau na'la.

³² Ma 'isilana, kini ne'eri ka mae logo.

³³ 'Uri ma, ana asoa ne'le God ke ta'ea ngwae mae ki ta'ifau fa'asia mae'a, sa tai ada ne'le na 'afe nia? Osi'ana na fiu ngwae asina ne'eri ki ta'ifau go'o ba kira korekorea kini ne'eri.”

³⁴ Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, “Kaida'i ne'e, na ngwae ki ma na kini ki, kira ara'i ma kira ka 'afe.

³⁵ Bore ma ana kaida'i ne'e nia ma'i 'ua, na ngwae ki ma na kini ki ne'e kira bolo fa'inia na tata'enga fa'asia na mae'a, ma kira ka to'o na'a ana na mauri'a firi 'i langi, noa'a kira kasi ara'i ma kira kasi 'afe na'a,

³⁶ du'ungana kira di'ia na'a 'ada na 'ainse ki, ma noa'a kira kasi mae na'a. Kira'a na ngela God ki na'a, osi'ana kira tata'e na'a fa'asia na mae'a.

³⁷ “'Una'eri, ma na kerekere'a sa Moses nia fa'amadakola na'a fuaka ne'e na ngwae mae ki, kira ka mauri la'u. Osi'ana kaida'i ba God nia fa'ata'inia fuana sa Moses ana mafula ba du'afia 'ai ti'itili baera, sa Moses nia saea God 'ania, 'God sa Abraham, ma God sa Aesak, ma God sa Jakob.’☆

³⁸ Na fadalana 'uri: Ti ngwae ne'e kira mae na'a, kira fo'osia go'o 'ada God, osi'ana kira mauri na'a fa'inia.”

³⁹ Ma ti ngwae adulu na ngwae fa'amanata ana taki ki, kira ka fata 'uri, “Ngwae fa'amanata kwa, na olisi'anga 'oe nia le'a liu!”

⁴⁰ Ma kira ka ma'u na'a fuana saefilo'anga la'u.

Sa Jesus nia 'alako ana kwalafa sa David ma na Aofia nia logo

(Matthew 22:41—23:36; Mark 12:35-40)

⁴¹ Sui sa Jesus ka saefilo 'uri ada, “Nia fa'uta, ne'e kira saea na Christ ne'e ngwae ana na kwalafa sa David?”

☆ 20:37 Eksodas 3:6

⁴² Sa David ba fata 'uri ana 'i saena Kerekere'a Sam ki,✧

'God nia fata 'uri fuana Aofia nau:
'Oko tua bali 'olo'olo aku, ma 'oko gwaunga'i fa'inau,

⁴³ masia kaida'i nau kui alua malimae 'oe ki ka ro'osuli'o.'

⁴⁴ "Sa David 'ana talana ne'e nia saea na Christ 'ani na 'Aofia.' Nia ne'e, na Christ nia noa'a la'u 'alako ana kwalafa sa David go'o 'ana. Nia'a Aofia nia logo."

⁴⁵ Kaida'i ngwae 'oro ki kira sailinga, sa Jesus ka fata 'uri fuana na fafarongo nia ki,

⁴⁶ "Muke madafi kamu fa'asia na ngwae fa'amanata ana taki sa Moses ki, sulia kira oga leka liliu fa'inia toro rengorengo keta ki. Ma kira ka oga liu logo fasi na ngwae ki kira ke fa'a'imoto'ada, ma ke fata le'ale'a fuada 'i maana usi'a ki. Ma kira ka oga tua'a 'i na'ona kula 'inoto'a ni tua'a ki saena luma fuana fo'onga'a ki, ma ana kula le'a ki kaida'i ana fanga'a ki.

⁴⁷ Sui bore 'ana, ngwae ne'e ki kira bilia na luma ma na ru gwa'i 'uru ki to'o ani. Ma kira ka fo'o keta, fasi 'iri na ngwae ki ke fata le'a sulida. 'Iu, na ngwae fa'amanata ana taki sa Moses ki, kwa'ikwa'inga kira ke ba'a ta'a liu fuada!"

21

Sa Jesus tafea na kwate'a ta'i gwa'i 'uru dala'a

(Mark 12:41-44)

✧ 20:42 Sam 110:1

¹ Kaida'i sa Jesus nia tua 'ua saena Luma Abu God, nia ka lialia, ma ka lisia ngwae to'oru ki kira leka ma'i fuana kwate mani'a saena na kufikufi ru fuana alu mani'a 'i saena.

² Ma nia ka lisia logo ta'i gwa'i 'uru ne'e nia dala'a liu. Nia leka ma'i, ma ka kwatea ro mangisi'i mani ti'iti'i ki.

³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ru mamana nau ku saea fuamu'a, na kwate'a ne'e gwa'i 'uru dala'a ne'e nia kwate, nia doe ka tasa liufia ngwae ne'e kira kwate mani doe ki.

⁴ Osi'ana ngwae to'oru ki, kira kwatea go'o 'ada ta bali ti'iti'i ana to'oru'a kira ki. Bore ma gwa'i 'uru dala'a ne'e, nia kwate ta'ifau na'a ana ru ki ne'e nia to'o ana fuana tualana."

Sa Jesus fata sulia malangisilana na Luma Abu God

(Matthew 24:1-21; Mark 13:1-19)

⁵ Ma ti fafarongo ana sa Jesus, kira ka tafea na Luma Abu God, sulia ne'e lisilana nia kwanga le'a liu ana gwa'i fau le'a ne'e kira laungia 'ani ki ma ana kwate'a ki logo ne'e kira kwatea fuana God. Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada,

⁶ "Ru ne'e ki ta'ifau nini'a kamu lisi'i na'a, na asoa nia ke dao ma'i ne'e noa'a ta ta'i gwa'i fau kasi teo 'i fuila, bore ma kike takalo ta'ifau 'i ano!"

⁷ Ma kira ka saefiloa kira ka 'uri, "Ngwae fa'amanata kwa, angita ne'e ru ne'eri ki ke dao ma'i ana? Ma ta tae ne'e ke ba'a fuli fasi 'iri ke fa'ata'inia kaida'i fuana ru ne'e ki ta'ifau ke fuli ma ka dao ana?"

⁸ Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, "Kaumululu ke lialia le'a, ma noa'a kamu kasi ala'ania ta ngwae

ka tala'i rora amu'a. Osi'ana na ngwae 'oro ki kike ba'a dao ma'i 'ania sataku, ma kira ke fata 'uri, 'Nau'a na'a ne'e na Christ!' Ma kira ke fata logo 'uri, 'Na kaida'i 'olea nia dao na'a!' Noa'a kamu kasi leka sulida.

⁹ Ma noa'a kamu kasi ma'u ana kaida'i kamu rongoa na fu'anga ki, ma na ala'anga sulia na fu'anga ki, du'ungana ru ne'eri ki ke fuli basi 'i na'o. Sui bore 'ana ru ne'eri ki ka fuli, na 'isilana kaida'i noa'a kasi karangi 'ua."

¹⁰ Sui sa Jesus ka fata la'u fuana fafarongoa nia ki ka 'uri, "Na ma'e fanoa ki kira ke fu'alida kwailiu, ma na 'inoto'anga ki kira ke fu'alida kwailiu.

¹¹ Ma na tikitiki doe ki ka dao, ma na fiolo'a ki, ma na unu'i mata'inga doe liu ki ke liu ana fanoa ki ta'ifau, ma ru doe matamata fuana ma'ungilana ki, ma na ma'etoto ka sakatafa ma'i fa'asia saena lofana mamanga.

¹² "Ma 'i na'ona ru ne'eri ki ka fuli, kike ba'a fulia ru ta'a ki amu'a, osi'ana kamu ro'osuli nau. Kike ba'a firi'i kamu, ma kira ke fa'anonifii kamu, ma kira ke kwate kamu saena na luma fuana fo'onga'a ki fuana na ilito'olamu'a, ma kira ke alu kamu 'i saena na lokafo, ma kira ke ngali kamu 'i na'ona fa'ina'ona'o ki fuana matalanga'i lamu'a.

¹³ Ka 'una'eri ma na kaida'i ne'e le'a na'a fuamu'a fuana fata'a sulia na Fa'arongoa Le'a God ne'eri'a.

¹⁴ Ma kamu kasi manata 'abera la'u 'uana ta tae ne'e muke olisida 'ania.

¹⁵ Osi'ana nai ba'a kwatea ta'ifau na'a fuamu'a na ala'anga ana na liato'onga, ma

noa'a ta malimae amu'a ne'e ke fata sauli kamu, nama ka fata dalea ru ne'e kamu sae'e ki.

¹⁶ Ma na ma'a kamu ki, ma te'a kamu ki, ma na ai burimu'a ki, ma na ngwaefuta kamu ki, ma na kwaima kamu ki, kike ba'a kwate kamu fuana na fa'ina'ona'o ki. Ma ti ngwae amu'a kike ba'a saungida.

¹⁷ Na ngwae ki ta'ifau kike ba'a sulanga'i kamu du'ungaku.

¹⁸ Ka 'una'eri bore 'ana, 'afita'i ta ta'i ifu ti'iti'i ana gwaumu'a ka no'ana.

¹⁹ Muke uu ngasi 'ani fa'amamana'anga kamu ki, ma muke mauri firi."

²⁰ Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri fuada, "Kaida'i kamu lisia na ngwae ni fu'a ki, kira ala kalia 'i Jerusalem, muke saiana kike ba'a takalonga'inia na fanoa doe ne'e.

²¹ Ma ana kaida'i ne'eri, ngwae ne'e kira tua 'i Judea, kira ke tafi ta'ifau 'uana gwauna fa'i ua ki. Ma ngwae ne'e kira tuatua saena ma'e fanoa doe ne'e, kira ke tafi fasia. Ma na ngwae ne'e kira tua kalikalia ma'i noa'a kira kasi oli la'u ma'i 'uana fanoa doe ne'e.

²² Du'ungana kaida'i na'a ana matalanga'inga nini'a, fasi 'iri na tae ki ba kira kerekere sulia 'i saena Kerekere'a Abu ke dao mamana nama ma'i.

²³ Ana kaida'i ne'eri, kwaimanatai 'anga doe fuana kini ki ne'e kira ina, ma na kini ne'e kira fa'asusufia kala ngela ki, osi'ana ne'e nia 'afita'i fuada ne'e kike tafi. Ma na kwaimanatai 'anga doe logo ke ba'a to'ea ngwae ana fanoa ne'e, du'ungana God ke kwai'ia na ngwae 'i ne'eri ki.

²⁴ Ti ngwae ada kira ke saungida 'ani sele

ni ofo'a. Ma ti ngwae ada kira ke dauda, ma kike firi fafida, ma kira ka ngalida 'uana fanoa matamata ki. Ma na ngwae ne'e noa'a la'u Jiu ki, kike fa'alia fanoa doe 'i Jerusalem leleka ka dao ana 'isilana kaida'i kira ki.

Sa Jesus fata sulia olilana ma'i

(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)

²⁵ “Ru matamata ki ke fuli fuana na sina, ma na madamo, ma na bulubulu ki. Ma na ngwae ana na ma'e fanoa doe ki ta'ifau 'i saena na magalia, kira ke fitala, ma kira ka ma'u 'ania na ngalulana ma na ra'elana asi, ma na rurulana fa'i nafa ki.

²⁶ Ma na ngwae ki kira ke maefelo sulia kira ma'u liu, kaida'i kira masia na daolana ma'i ru ne'e fafia na magalia ne'e ta'ifau. Osi'ana na ru 'i lofana mamanga ki, kira ke leka rora.

²⁷ 'Una'eri mala, nau'a, na Ngela Ngwae, nau ku fi'i dao sakatafa ma'i. Nau kui dao ma'i fa'inia na ngasingasi'anga doe, ma na madako'anga doe 'i fafona na gwa'i salo ki.

²⁸ Ma kaida'i na ru ne'eri ki nia tala'ae ke fuli, muke uu, ma muke lia ala'a, osi'ana kaida'i God ke fa'amauri kamu, nia dao karangi na'a ma'i.”

²⁹ Sui sa Jesus ka fata sulia na tarifula'a ne'e fuada ka 'uri, “Muke manata basi sulia 'ai ne'e kira saea 'ania figi fa'inia 'ai ki ta'ifau la'u 'i ne'e.

³⁰ Kaida'i kamu lisia na rauna nia ngosa, muke saiana na kaida'i fuana unita'i 'ako'ako'a nia karangi na'a.

³¹ Ka 'una'eri logo, ana kaida'i kamu lisia ru ne'eri ki nia fuli, muke sai na'a ana kaida'i fuana God ke gwaunga'i, nia dao karangi na'a.

³² Ru mamana liu nau ku saea fuamu'a, ru ne'eri ki ta'ifau ke dao ma'i sui mala ngwae ne'e kira mauri ana kaida'i ne'e ki, kike fi'i mae.*

³³ Na mamanga ma na magalia ne'e kike ba'a sui, bore ma fatalaku tutua noa'a kasi sui.

³⁴ “Muke lia lia le'a. Noa'a kamu kasi ro'lo ana fanga'a doe ki, ma na kwa'u lilinga'anga ki, ma na manata 'abera'anga ki ana na mauri'a ne'e saena magalia. Di'ia kamu sasi 'una'eri, fa'i asoa ne'eri ka dao fa'atona kamu di'ia ta 'aisiki.

³⁵ Sulia asoa ne'eri ka dao ma'i fafia na ngwae ki ta'ifau, ana kula ki ta'ifau 'i saena magalia ne'e.

³⁶ Muke lialia le'a, ma muke fo'lo ana kaida'i ki ta'ifau, fasi 'iri muke to'lo ana na ngasin-gasi'anga fuana na mauri'a 'i saena ru ne'eri ki ne'e ke fuli. Ma fasi 'iri kamu kasi 'eke la'u kaida'i kamu ke uu 'i na'oku, na Ngela Ngwae.”

³⁷ Ana asoa ki ta'ifau, sa Jesus nia fa'amanata ngwae ki saena Luma Abu God. Ma sa'ulafi ki nia ka leka 'uana gwauna fa'i ua 'i Olif.

³⁸ Ma ana 'ofodangi makalokalo'a ki ta'ifau, ngwae 'oro ki kira ka leka ma'i saena Luma Abu God fuana rongolana fatalana sa Jesus.

22

Na loko'i ru'anga ngwae ki fuana saungilana sa Jesus

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

* **21:32** nama Ru mamana ne'e nau ku saea fuamu'a, magalia ne'e noa'a kasi mango 'i na'ona ru ne'eri ki ta'ifau ke ba'a dao ma'i.

¹ Na kaida'i fuana Fanga'a ana Daofa'i Liu'a Jiu ki, nia karangi na'a. Ana fanga'a ne'e, kira saiana 'anilana beret ne'e noa'a ta isi ana.

² Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae fa'amanata ana taki ki, kira ka manata 'uana sau ago lana sa Jesus, osi'ana kira ma'ungia na ngwae ki.

Sa Judas nia alafafia na kwatelana sa Jesus fuana malimae nia ki

(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ Ma sa Saetan ka dao ma'i 'i saena manatana sa Judas Iskariot, ta ngwae ana akwala ma na ro fafarongoa ba sa Jesus ki.

⁴ Nia ne'e sa Judas ka leka kwau siana fata abu doe ki, ma na fa'ina'ona'o ki ana ngwae ne'e kira lia sulia Luma Abu God, ma ka saea fuada nia saiana ke kwai'afi na'a fuana daulana sa Jesus.

⁵ Ma kira ka saele'a liu, ma kira ke kwate mani fuana.

⁶ Sa Judas ka alafafia, ma ka tala'ae ka lia 'uana ta kaida'i ne'e noa'a ta ngwae kasi tua fa'inia sa Jesus, fasi 'iri nia ka 'olosaea sa Jesus fuada.

Sa Jesus sasi aka'u fuana fa'i asoa ana Fanga'a Daofa'i Liu'a

(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷ 'Una'eri, na asoa ne'e na ngwae Jiu ki fuana 'anilana beret ne'e noa'a ta isi 'i saena, nia dao na'a. Asoa ne'eri, kira saungia logo kala sipsip ki, ma kira ka sasi aka'u ana fanga fuana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a.

⁸ Ma sa Jesus ka kwatea sa Peter fa'inia sa John ka fata 'uri fuadaro'o, "Moro leka sasi aka'u ana fanga fuakulu fuana 'anilana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a."

⁹ Kera ka saefilo 'uri ana sa Jesus, "'I fa'i ne'e 'oko oga kero'o ke sasi aka'u ana kula fuana fanga'a?"

¹⁰ Sa Jesus olisi kera ka fata 'uri, "Kaida'i koro'o dao kwau ana fanoa, moke dao to'ona ta'i ngwae nia ngalia na fa'i ru fuana ngali kafo'a. Moke leka sulia 'uana luma ne'e nia leka 'uana.

¹¹ Moke fata 'uri fuana ngwae ne'e luma nia, 'Na ngwae fa'amanata nia fata ma'i 'uri fuamu: 'I fa'i ne'e ma'e luma fuana nau kui 'ania na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a fa'inia fafarongo nau ki?'

¹² Ma na ngwae ne'eri ke fa'ata'inia ma'e luma doe ana luma ne'eri nia tua 'i lifua, kula ne'e ru ki kira sasi aka'u na'a ani, ma 'i ne'eri moro ke sasi aka'u ana fanga ki."

¹³ 'Una'eri, kera ka leka na'a, ma kera ka dao to'ona ru ki ta'ifau di'ia nama ba sa Jesus nia saea fuadaro'o. Ma kera ka sasi aka'u na'a ana fanga 'i ne'eri.

Na fanga'a na Aofia

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Korint 11:23-25)

¹⁴ Nia dao na'a ana kaida'i fuana 'anilana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, ma sa Jesus fa'inia na lifurongo nia ki, kira ka tua na'a ana kula ni fanga'a.

¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Nau ku oga liu na'a 'anilana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a fa'i kaumulu, sui mala nau ku fi'i nonifii 'aku.

16 Ma nau ku saea fuaumulu, nia 'afitali nau ku 'ania la'u na Fanga'a ana Daofali Liu'a fa'i kamu, leleka ka dao ana kaida'i ana fa'amamanalana ana kaida'i God ke gwaunga'i."

17 Sui sa Jesus ka ngalia na titiu, ma ka ba'atafea God. Sui nia ka fata 'uri fuada, "Muke ngalia, ma muke 'ado ana 'i safitamulu.

18 Nau ku saea fuaumulu, 'ita 'i ta'ena ka oli ala'a, nau kusi kwa'ufia la'u na waen ne'e, leleka ka dao ana kaida'i ne'e God ke gwaunga'i ana ke dao ma'i."

19 Sui sa Jesus ka ngalia na beret, ma ka ba'atafea God, sui nia ka ngiia, ma ka kwatea fuada. Ma ka fata 'uri, "Na noniku ne'e nau ku kwatea olisi kamu nini'a. Muke 'ani funifara'a ana ru ne'e fuana manata'anga to'oku."

20 'I buri 'ana na fanga'a, nia ngalia logo na titiu, ka fata 'uri, "Nia na'a ne'e 'abuku ne'e nia afe ka fo'osi 'ani olisi kamu. 'Ani 'abuku, God ka fa'angasia na fau alanga'inga faolu.

21 "Lisia basi! Na ngwae ne'e ke ba'a kwate nau fuana malimae nau ki, nia tua go'o 'ana fa'i nau 'i ne'e ana kula ni fanga'a.

22 Du'ungana nau'a, na Ngela Ngwae, nai ba'a mae di'ia nama God nia oga fuaku. Bore ma nia ta'a liu fuana na ngwae ne'e nia kwate nau fuana malimae nau ki!"

23 Ma kira ka tala'ae fuana saefilo kwailiu'anga 'i safitada 'uana sa tai ada ne'e ke ba'a sasi ru ne'eri.

*Na olisu'usu'unga sulia na 'inoto'anga
(Matthew 20:25-26; Mark 10:42-43)*

24 Ma na fafarongo nia ki kira ka olisu'usu'u 'i safitada kwailiu fuana sa tai ada ne'e nia talinga'i ka tasa.

25 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kau-mulu saiana na ngwae gwaunga'i ki ne'e kira gwaunga'i fuana ngwae noa'a la'u Jiu ki, kira to'o ana ngasingasi'anga, ma kira sai liu ana usunga'ilana ngwae fuana sasilana ru kira oga'i ki. Ma kira ka oga na ngwae ki kira ka saeda 'ani na ngwae talinga'i ki.

26 Sui bore 'ana, noa'a kamu kasi sasi la'u 'una'eri 'i safitamu'a. Ma sa tai aumulu ne'e nia kwaitala'i, nia ke di'ia na ngwae ne'e nia enoeno. Ma na ngwae ne'e nia talinga'i, nia ke di'ia na ngwae ni rao.

27 'Uri ma sa tai ne'e kira saea ne'e nia ngwae talinga'i, na ngwae ne'e nia tua fuana na fanga'a, nama na ngwae ne'e nia rao fuana? Na ngwae ne'e nia tua fuana fanga'a ne'e nia talanga'i. Bore ma nau ku tua 'i safitamu'a di'ia na ngwae ne'e nia rao.

28 "Kamu tua na'a fa'i nau 'i saena na il-ito'onga nau ki ta'ifau.

29 Di'ia na Ma'a nau nia kwatea ta'ifau na'a gwaunga'i 'anga fuaku, nau'a bore nau ku kwatea logo na gwaunga'i 'anga fuamu'a,

30 fasi 'iri muke fanga fa'i nau, ma muke kwa'u fa'i nau 'i saena 'Inoto'anga nau. Ma kamu ke tua ana kula ni tua'a ana na gwaunga'i 'anga ki, ma muke gwaunga'i fafia na akwala ma ro fuu'i ngwae ba 'i Israel ki."

Sa Jesus eta fata'a 'ani sa Peter ke tofea nia'a (Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

³¹ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Peter, “Simon Peter kwa! 'Oke fafarongo basi. God nia ala'ania na'a sa Saetan, fasi 'iri ke ili 'uana ke takalonga'i kamu ta'ifau fa'asi nau, di'ia ngwae ne'e nia rao 'i saena o'ola fuana efolana maga ru le'a ki fa'asia na ta'eta'e ru ta'a ki.

³² Ka 'una'eri bore ana kwala Simon, nau ku fo'lo fuamu, fasi 'iri ne'e noa'a 'oe kosi oli fa'i buri 'ani na fito'onga 'oe. Ma ana ta kaida'i ne'e 'oke manata oli la'u ma'i 'uaku, 'oko fa'angasingasia na'a ngwae ne'e kira fa'amamana nau ki.”

³³ Ma sa Peter nia olisia ka 'uri, “Aofia 'ae, nau ku kwaima'akwali go'o 'aku fuana leka'a fa'i 'oe 'i saena lokafo ma fuana mae'a fa'i 'oe!”

³⁴ Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, “Peter kwa, nau ku saea fuamu, 'i ta'ena saena fa'i rodo ne'e, 'i na'ona na karai nia ke ba'a angi, 'oke tofe uulu fau aku fasi 'oko kina nau.”

³⁵ Sui sa Jesus ka saefilo 'uri ana fafarongo nia ki, “'Uri ma kaida'i ba nau ku asunga'i kamu kwau, ma noa'a kamu kasi to'lo ana ta mani, nama ta ngwa'i, nama ta ta'e butu, 'uri ma kamu olidoko ana ta ru ba?”

Ma kira olisia kira ka 'uri, “Noa'a go'o.”

³⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, “Bore ma ana kaida'i ne'e, di'ia sa tai ne'e nia to'lo ana ta mani nama ta ngwa'i, nia ka ngalia nama 'ana. Ma sa tai ne'e noa'a kasi to'lo ana ta sele ni ofo'a, nia

ke 'oifoli 'ani na toro 'i sae doe nia, ma ka folia ta sele 'ana.*

³⁷ Nau ku saea ru ne'e fuamu'a, osi'ana ne'e Kerekere'a Abu ba fata suli nau 'uri, 'Kira fikua fa'inia na ngwae ta'a ki.'✧ Ru ne'eri ke ba'a fuli na'a fuaku, du'ungana na kerekere'a ki ta'ifau go'o suli nau ke ba'a fuli mamana na'a."

³⁸ Ma na fafarongo nia ki kira ka fata 'uri, "Aofia kwa, lisia basi, kulu to'o na'a ana ro sele ni ofo'a ki 'i ne'e!"

Ma nia ka olisida ka 'uri, "Nia le'a na'a. Mango na'a 'ira."

*Sa Jesus nia fo'o gwauna ua 'i Olif
(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)*

³⁹ Sa Jesus fa'inia na fafarongo nia ki, kira fa'asia na'a fanoa doe ne'eri, ma kira ka leka na'a 'uana fa'i ua kira saea 'ani Olif, di'ia ba kira 'idu fa'i leka leka ana kaida'i ki.

⁴⁰ Ma kaida'i kira dao ana kula ne'eri, nia ka fata 'uri fuada, "Muke fo'o, 'asu 'ubani na ilito'onga ki kata liufi kamu."

⁴¹ Sui sa Jesus nia leka ti'iti'i la'u kwau fa'asida ka bolo fa'inia 'ui'a 'ania na fau, ma ka bobo uruuru 'i ano, ma ka fo'o.

⁴² Nia ka fata 'uri, "Ma'asi 'ae, di'ia 'oko ma'udi, 'oke lafua 'amu na nonifii'anga ne'e fa'asi nau. Sui bore 'ana, noa'a la'u na kwaio-gai'anga nau, bore ma sulia kwaio-gai'anga 'oe lala."

* **22:36** Sa Jesus saea ru ne'e fuana ka fa'abasua fafarongo nia ki 'iri kike sasi aka'u si ne'e kike ba'a dao to'ona malimae ki ne'e ke fa'akaisida. ✧ **22:37** Aesea 53:12

43 Ma ta'i 'ainsel fa'asia 'i langi nia dao ma'i, ma ka fa'angasingasia nia'a.

44 Ma kaida'i ne'e liana nia fii liu, nia ka fo'lo ngasingasi'a la'u. Ma na 'ida'ida ne'e 'i nonina udu ka 'asi 'i ano di'ia ta giragira 'abu.

45 Ma kaida'i nia tata'e fa'asia na fo'onga'a, nia ka oli siana na fafarongo nia ki. Kira maliu 'ada, du'ungana kira esela liu du'ungana liadila'anga.

46 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Fa'luta ne'e kamu ka maliu re? Mulu tata'e, ma muke fo'lo, 'asu 'ubani na ilito'onga ki kata liufi kamu."

Kira daua sa Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11)

47 Kaida'i sa Jesus nia fata 'ua go'lo 'ana fa'inida, ta'i fiku'a doe kira ka dao na'a ma'i. Ma ta'i ngwae ana na fafarongo ba nia ki, ne'e satana sa Judas, nia tala'ida ma'i. Ma nia ka dao ma'i siana sa Jesus, ma ka nono'ia.†

48 Bore ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Judas kwa, 'oko kwate nau, na Ngela Ngwae, fuana na malimae nau 'ani nono'ilaku!"

49 Ma kaida'i na fafarongo ki kira tua fa'inia sa Jesus, kira ka lisia ru ne'e, kira ka fata 'uri, "Aofia kwa! 'Uri ma kaimili ke kumulida 'ani sele ni ofo'a ne'e kami ki?"

† 22:47 *nono'ia* Di'ia na falafala ana jiu ki, na kwainono'i 'anga fa'ata'inia kwaima'anga ma fu'usi doe'a fuana na fa'amanata fa'asia na fafarongo nia. Nia bolo fa'inia na fafarongo ka fata le'ale'a na fa'amanata nia 'ani nono'ilana limana.

⁵⁰ Ma ta'i ngwae ada, ka kwai'ia ta'i ngwae ni rao na 'ingata'i fata abu, ma ka kwa'i tafia na'a na bali alinga 'olo'olo ana.

⁵¹ Go'lo sa Jesus ka fata 'uri, “Mango na'a 'ira!” Ma nia ka sama to'ona na alingana na ngwae ne'eri, ma ka gura nia na'a.

⁵² Sui sa Jesus ka fata fuana na fata abu doe ki, ma na ngwae ne'e kira folo 'usia na Luma Abu God, ma na ngwae 'a'ana ki ne'e kira leka ma'i ne'eri fuana na daulana, nia ka 'uri, “'Uri ma, nau'a ta ngwae bili nini'a, 'iri kamu ke dao ma'i 'uaku fa'inia na sele ki ma na subu ki re?”

⁵³ Nau ku tua go'lo 'aku siaumulu 'i saena na Luma Abu God sulia asoa ki, bore ma noa'a kamu kasi sasi go'lo 'uana daulaku. Bore ma kaida'i kamu na'a nini'a, 'iri kamu ke rao na'a 'ani na ngasingasi'anga sa Saetan, na ngwae ne'e gwaunga'i fafia ma'e rodo.”

Sa Peter nia tofe fafia sa Jesus

(Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Sui kira ka daua na'a sa Jesus, ma kira ka tala'ia na'a 'i saena na luma na 'ingata'i fata abu. Ma sa Peter ka leka daudau na'a ma'i burida ana ta agi tala ne'e tau logo fa'asida.

⁵⁵ Ma ta'i mafula kira kedea 'i tofongana kula abitako saena fa'i labu ana luma, ma sa Peter ka tua na'a fa'inia na ngwae ne'e kira tua kalikalia na mafula ne'eri ki.

⁵⁶ Ma kaida'i ta'i kini sari'i ni rao nia lisia sa Peter ne'e tua 'i ne'eri karangia na mafula, nia ka lia filoa mala ma ka fata 'uri, “Na ngwae ne'e nia tua logo fa'inia sa Jesus.”

57 Bore ma sa Peter ka tofe ka 'uri, "Kini ne'e kwa, nau ku 'iri saiana na ngwae ne'ana!"

58 Ma noa'a kasi tau logo 'i buri 'ana, ta'i ngwae ka lisia sa Peter ma ka fata 'uri, "'Oe ta ngwae logo ada nini'a!"

Bore ma sa Peter nia olisia ka 'uri, "Kwara'ae, nau ku noa'a kwa."

59 Ma fulingana kala kadi kaida'i ti'iti'i la'u 'i buri 'ana, ta'i ngwae la'u ka fata ngasingasi'a ka 'uri, "Nia mamana. Na ngwae ne'e nia tua logo fa'inia sa Jesus, du'ungana nia'a logo na ngwae fa'asia 'i Galili!"

60 Bore ma sa Peter nia olisia ka 'uri, "Se ngwae ne'e kwa, nau ku kina na ru ne'e 'oko fata sulia kwa!"

Ma kaida'i nia fata go'o 'ana 'una'eri, na karai ka angi na'a.

61 Ma na Aofia ka abula, ma ka lia saga kwau fuana sa Peter. Ma sa Peter ka manata na'a to'ona ala'anga ba na Aofia nia saea fuana ba 'uri, "'I na'ona karai ka angi, 'oke tofe uulu fau aku fasi 'oko kina nau."

62 Ma sa Peter ka ru'u kwau 'i maa, ma ka angi ikaika na'a 'ania liadila'anga doe liu.

Kira nangasia sa Jesus

(Matthew 26:59-68; Mark 14:55-65; John 18:19-24)

63 Ma na ngwae ni ofo'a ki ne'e kira folo kalia sa Jesus, kira 'oidorole 'ania, ma kira ka nangasia.

64 Ma kira ka firi bokota na maana, ma kira ka saefiloa kira ka 'uri, "'Oke saea basi sa tai nini'a nangasi'o?"

⁶⁵ Ma kira ka saea ala'anga ta'a 'oro ki logo ana.

⁶⁶ Ma 'ofodangi kaida'i nia la'a na'a, na ngwae kwai tala'i Jiu ki, ma na fata abu doe ki, ma na ngwae fa'amanata ana na taki ki, kira ala'a fiku, ma kira ka tala'ia ma'i sa Jesus fuada.

⁶⁷ Ma kira ka fata 'uri fuana, "Oke saea fuaimili. 'Uri ma 'ae'o ne'e na Christ, na ngwae ne'e God nia filia fuana fa'amaurilami'a?"

Ma nia olisida ka 'uri, "Di'ia nau ku saea fuamu'a, nia 'afita'i muka fa'amamana nau.

⁶⁸ Ma di'ia nau ku saefilo kamu 'uana ta'i ru, nia 'afita'i muka olisia.

⁶⁹ Bore ma nia 'ita ana kaida'i ne'e ka oli ala'a, nau'a, na Ngela Ngwae, nai ba'a tua 'i bali lima 'olo'olo ana God ne'e nia ngasingasi'a ka tasa, ma nau ku gwaunga'i fa'inia."

⁷⁰ Ma kira ta'ifau go'o kira saefiloa kira ka 'uri, "Uri ma 'ae'o na'a ne'e na Ngela God?"

Ma nia olisida ka 'uri, "Nia ne'ana kamu tala saea na'a."

⁷¹ Ma kira ka fata 'uri, "Noa'a kulu kasi oga na'a ta fata fa'amamana'anga la'u. Osi'ana kulu tala rongoa ta'ifau na'a ana fatalana ne'e nia saea nia'a Ngela God!"

23

Sa Jesus nia uu 'i na'ona sa Paelat

(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

¹ Ma na fiku'a ana ngwae fa'ina'ona'o ne'eri ta'ifau, kira tata'e, ma kira ka tala'ia sa Jesus siana sa Paelat fuana na matanga'ilana.

² Ma kira ka tala'ae fuana fai fafilana 'ania ru rora ki, ma kira ka 'uri, "Kaimili dao to'ona na ngwae ne'e nia fata alingana na ngwae kami ki. Ma ka saea fuada fasi noa'a kira kasi kwatea la'u na mani ana na takisi fuana na tatalafa'a 'i Rom, ma nia ka saea fasi nia na'a ne'e na Christ, na ngwae ne'e God nia filia fuana tatalafa'anga."

³ Ma sa Paelat ka saefiloa ka 'uri, "'Uri ma 'ae'o ne'e tatalafa'a ngwae Jiu ki kwa?"

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nia ne'ana 'oko saea na'a."

⁴ Sui sa Paelat ka fata 'uri fuana na fata abu doe ki, ma na fiku'a ne'eri, "Nau ku 'iri dao to'ona go'o ta rora'a ana na ngwae ne'e fuana saungilana."

⁵ Ma kira ka fata ngasingasi'a ma kira ka 'uri, "Bore ma saena aba'i kula ta'ifau 'i Judea, na ngwae ne'e nia fa'alia na'a ngwa'i to'a 'ania fa'amanata'anga nia. Nia 'ita nama ma'i 'i Galili leleka ka dao na'a 'i ne'e logo."

⁶ Ma kaida'i sa Paelat nia rongoa ru ne'eri, nia ka saefiloda ka 'uri, "'Uri ma na ngwae ne'e nia leka ma'i fa'asia 'i Galili nini'a?"

⁷ Ma kaida'i nia saiana ne'e sa Jesus nia leka ma'i fa'asia na kula ne'e sa Herod nia gwaunga'i fafia, nia ka kwate kwau sa Jesus siana sa Herod. Osi'ana sa Herod nia tua logo 'i Jerusalem ana kaida'i ne'eri.

⁸ Ma kaida'i sa Herod nia lisia sa Jesus, nia ka saele'a liu, osi'ana nia rongoa na ala'anga sulia, ma ka kwaimasi ana ka tau na'a ma'i fuana na lisilana. Ma nia oga lisilana sa Jesus fuana sasilana ta ru ni 'arefo'anga ana.

⁹ Sa Herod nia saefloa ru 'oro ki ana, bore ma sa Jesus noa'a kasi olisia go'o 'ani ta ru.

¹⁰ Ma na fata abu doe ki, ma na ngwae fa'amanata ana na taki ki, kira uu logo 'i ne'eri, ma kira ka ala'a ngangata fuana giosilana sa Jesus.

¹¹ Ma sa Herod fa'inia na ngwae ni fu'anga nia ki, kira ka 'oidorole 'ada 'ani sa Jesus, ma kira ka fata ta'a ana. Ma kira ka fa'aru'ufia 'ani ta'i ifi keta le'a, ma kira ka oli la'u fa'inia siana sa Paelat.

¹² Ma nia 'lita ana fa'i asoa ne'eri, sa Herod ma sa Paelat kera fi'i fiku kwaima la'u. 'I na'o kero'a na ro malimae ki.

*Kira matalangani sa Jesus fuana mae'a
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John
18:39—19:16)*

¹³ Sa Paelat ka fikua na'a fata abu doe ki, ma na ngwae fa'ina'ona'o ki, ma na ngwae ki.

¹⁴ Ma ka fata 'uri fuada, "Kamu kwatea na'a ma'i na ngwae ne'e siaku, muka saea fasi nia tala 'i rora ana ngwae ki fa'asia na dongalana gwaunga'i 'i Rom. Ma lia basi, nau ku saefloa 'i maamulu, ma noa'a nau ku 'iri dao go'o to'ona ta rora'a ana fa'inia ru ne'e kamu giosia fa'inia ki.

¹⁵ Ma sa Herod bore kasi dao go'o to'ona ta rora'a ana, nia ne'e nia ka olita'inia logo ma'i 'ana. Na ngwae ne'e noa'a kasi sasia go'o ta ru ne'e nia rora fasi 'iri nia ka mae.

¹⁶ Nia ne'e, nau ku kwatea go'o kwau 'iri kira ke kwai'ia. Sui nau ku kwatea ka leka na'a 'ana."

17 Ana na Fanga'a ana Daofa'i Liu'a, sa Paelat ka logea ta'i ngwae ne'e nia tua 'i saena lokafo fuana na Jiu ki, osi'ana na falafala kira ne'e 'una'eri na'a.

18 Bore ma kira ta'ifau go'o ne'e kira ako kira ka 'uri, "Mulu saungia ngwae ne'e ke mae! Ma mulu logea lala ma'i 'amulu sa Barabas fuaimili!"

19 Sa Barabas kira alua saena na lokafo, osi'ana nia etangia na fu'anga doe 'i saena na fanoa doe ne'eri, ma nia'a na ngwae sau ngwae.

20 Sa Paelat nia oga ke logea sa Jesus, ma nia ka saefiloa la'u kwau na fiku'a ne'eri.

21 Bore ma kira ka ina'u ana ako'a ma kira ka 'uri, "Mulu saungia ke mae! Muka foto'ia ana na 'ai rara folo!"

22 Ma sa Paelat ka fata 'uri la'u fuada ana uula kaida'i, "Bore ma ta rora'a tae ne'e nia sasia? Noa'a naisi dao go'o to'ona ta ru ne'e nia sasi fasi 'iri nia ke mae. Nia ne'e nai kwatea kwau 'iri kike kwai'ia go'o, sui nai logea, ma nia ke leka na'a 'ana."

23 Bore ma kira ka ako ma ka ina'u ana ma kira ka su'usu'u fa'inia fuana foto'ilana sa Jesus ana 'ai rara folo. Ma na ako'a kira ka liufia na'a.

24 Ma sa Paelat ka kwatea na kwa'ikwa'inga ne'e kira su'usu'u fa'inia osi'ana gani'a kira.

25 Ma nia ka logea sa Barabas na ngwae ba kira oga, na ngwae ba kira alua 'i saena lokafo fuana etangilana na fu'anga doe, ma na sau ngwae'a. Sui sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuada, sulia na kwaiogai'anga kira.

*Kira foto fafia sa Jesus ana na 'ai rara folo
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)*

²⁶ Ma na ngwae ana ofo'a ki, kira ka talalia na'a sa Jesus fuana na mae'a. Ma kaida'i kira leka kwau, kira ka saka to'ona ta'i ngwae ne'e satana sa Simon, fa'asia na fanoa 'i Saeren. Kira daua sa Simon kaida'i nia leka ma'i ma ka ru'u saena labu 'i Jerusalem fa'asia ta'i kula ma'i 'i maa. Ma kira ka alua na'a 'ai rara folo 'i gwauna 'aba'abana, ma kira ka su'uma'inia 'iri nia ka ngalia 'i burina sa Jesus.

²⁷ Ma ta'i fiku'a doe kira ka leka 'i burina. Ma ti kini 'i saena na fiku'a ne'eri kira o'omae, ma kira ka angisia.

²⁸ Sa Jesus nia abula fuada ma ka fata 'uri, "Kini ana 'i Jerusalem 'ae! Noa'a kamu kasi angi la'u 'uaku. Muke angisi kamu lala talamu'a, ma na ngela kamu ki.

²⁹ Osi'ana nia ke ba'a dao ana fa'i asoa ne'e ngwae ki kike fata 'uri, 'Na 'oilaki'a fuana na kini ne'e kira 'abara'a ki, ma na kini ne'e noa'a kasi fa'afuta ki, ma noa'a kira kasi fa'asusu ki!'

³⁰ Ma kaida'i ne'eri na ngwae ki kike ba'a fata 'uri fuana na fa'i ua ki, 'Muke 'asi ma'i fafi kami.' Ma kira ka fata 'uri fuana na totoloa ki, 'Muke ofo ma'i fafi kami.'

³¹ Osi'ana di'ia kira sasia ru 'una'eri aku, na ngwae ne'e nau ku saga, kike ba'a sasia ru ne'e nia ta'a ka tasa amu'a ne'e kamu to'o ana na ta'anga'a ki."

³² Ma kira ka ngalia logo ro ngwae folofolo bili ki fuana na saungilada fa'inia sa Jesus.

³³ Ma kaida'i kira dao ana kula ne'e kira saea 'ani "Na Lasi Ngwae," kira ka foto'ia sa Jesus ana na 'ai rara folo. Ma na ro ngwae folofolo bili ba kiri, kira ka foto'idaro'o logo ana ro 'ai rara folo ki, ta'i ngwae ana bali 'olo'olo ana sa Jesus, ma ta ai ana bali mauli ana.

³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ma'asi, 'oke rufuanata ada, osi'ana kira kina ru ne'e kira sasia."

Ma na ngwae ni ofo'a ki ka masa di'ia daisi'anga, fasi 'iri kira ke dao to'ona sa tai ada ne'e ke ngalia ta ifi ana sa Jesus.

³⁵ Na ngwae ne'e kira uu 'i ne'eri ki, kira ka ada go'o 'ada ana, ma na ngwae fa'ina'ona'o ana Jiu ki, kira ka 'oidorole 'ani kira ka 'uri, "Nia fa'amauria na ngwae matamata ki. Di'ia nia ne'e na Christ, na ngwae ne'e God nia filia, nia totolia nia ke fa'amauria nia'a talana."

³⁶ Ma na ngwae ni ofo'a ki, kira ka 'oidorole logo ana, ma kira ka leka kwau siana, ma kira ka kwatea na waen 'afae fuana.

³⁷ Ma kira ka fata 'uri, "Di'ia 'ae'o na tata-lafa'a ngwae Jiu ki, 'oke fa'amauri'o talamu!"

³⁸ Ma kira ka keresia na ala'anga 'uri ma'i gwauna na 'ai rara folo, "NIA'A NA'A NE'E NA NGWAE TATALAFA'A JIU KI."

³⁹ Ma ta'i ngwae ana na ro ngwae ba kira foto'lida fa'inia sa Jesus, nia ka fata buri tolinga'i ana ka 'uri, "'Uri ma 'ae'o ne'e na Christ? 'Oke fa'amauri'o talamu ma kero'o logo!"

⁴⁰ Bore ma na ruana ngwae ka balufia ka 'uri, "'Uri ma, 'oe kosi ma'ungia go'o kwa'ikwa'inga God kwa? Kulu bolo ta'ifau go'o, osi'ana kira kwatea go'o ta'i kwa'ikwa'inga fuakulu.

41 Ma koro'a nini'a, na kwa'ikwa'inga ne'e nia saga go'o 'ana, osi'ana koro ngalia na'a 'i maana ru ta'a ne'e koro sasi'i ki. Bore ma noa'a nia kasi sasia go'o ta ru rora."

42 Ma nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Jesus 'ae, 'oke manata to'oku, kaida'i 'oke oli ma'i 'ani gwaunga'inga 'oe."

43 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nau ku saea na ru mamana fuamu, 'i ta'ena 'oke tua fa'i nau 'i langi."

Na maelana sa Jesus

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

44 Nia 'ita 'i tofongana na asoa, na sina ka bulumae, ma aba'i kula ne'eri ta'ifau ka rodo'a, leleka ka dao ana uula kadi sina sa'ulafi.

45 Ma na ifi doe ne'e nia bokota na kula abu 'i saena na Luma Abu God ka gaa 'ani ro bali'i ru ki.

46 Ma sa Jesus nia ka ako doe ka 'uri, "Ma'asi, nau ku kwatea na'a kwau na mangoku fuamu." Nia ka fata 'una'eri ka sui go'o, nia ka mae na'a.

47 Ma na fa'ina'ona'o ana ngwae ni ofo'a ki nia lisia ru ne'eri, ma nia ka ba'atafea God ka 'uri, "Nia mamana, nia'a na ngwae 'olo'olo!"

48 Ma kaida'i na ngwae ne'eri ki kira fiku, ma kika bubungia, kira lisia maelana sa Jesus ka sui, kira ta'ifau oli na'a 'ada 'i fanoa kira ki. Ma kira ka fidalia fu'ufu'uda fuana fa'ata'ilana na liadila'anga kira ki.

49 Ma na ngwae ki ta'ifau ne'e kira saiana sa Jesus, fa'inia na kini ne'e kira leka 'i burina

fa'asia 'i Galili ki, kira uu tau go'o 'ada, ma kira ka lisia ru ne'eri ki ta'ifau.

Kira kwaiatoa sa Jesus

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ma ta'i ngwae fa'asia na fanoa 'i Arimetea 'i saena na aba'i kula 'i Judea, ne'e satana sa Josef, nia tua logo 'i ne'eri. Ma nia na ngwae saga, ma na ngwae le'a, ma nia ka kwaimasi logo fuana lisilana ne'e God ke gwaunga'i fafia ngwae nia ki. Ma sui bore 'ana nia ta ngwae ana na fiku ta'i ngwae loko'i ru Jiu ki, nia kasi ala go'o fafia ru ne'e kira saea, ma kira ka sasi'i ana sa Jesus ki.

⁵² Nia ka leka siana sa Paelat, ma ka gani 'uana na nonina sa Jesus.

⁵³ Ma nia ka lafua na'a nonina sa Jesus, ma ka buta 'ani na 'aba ifi kwao. Ma nia ka alua 'i saena na faoda faolu fuana kwaiatolana ngwae mae ki ne'e kira 'ilia 'i saena na fau doe.

⁵⁴ Ma fa'i asoa ne'eri na Farere. Ma na asoa fuana sasi aka'u 'anga na Sabat, na asoa ana mamalo'anga, nia karangi tala'ae na'a.

⁵⁵ Na kini ne'e kira leka ma'i burina sa Jesus fa'asia 'i Galili ki, kira leka logo fa'inia sa Josef. Ma kira ka lisia na'a faoda ne'eri, ma kira ka lisia na'a alulana sa Jesus 'i saena.

⁵⁶ Sui kira ka oli 'i fanoa, ma kira ka sasi aka'u ana ngwaingwai ki, ma na ru moko le'a ki fuana na ongolana 'ania nonina sa Jesus. Bore ma ana asoa ana Sabat, kira ka mamalo na'a, di'ia na taki nia saea.

24

Sa Jesus nia mauri la'u

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

¹ Ma ana Sande 'ofodangi la'a bilabila, na ngwa'i kini baera kira ngalia na ngwaingwai moko le'a ki ne'e kira sasi aka'u ani, ma kira ka leka na'a 'i maana faoda ne'eri.

² Ma kira ka lisia faoda ne'eri nia 'ifi na'a, du'ungana na baba'i fau noa'a kasi teo na'a 'i maana na faoda.

³ Ma kira ka ru'u kwau, bore ma noa'a kira kasi lisia na'a na nonina na Aofia sa Jesus.

⁴ Ma kaida'i kira manata go'o 'ada 'ua sulia ru ne'eri, ro 'ainsel ne'e kira ru'ufia na ifi ne'e ngwasinasina liu ki, kera ka sakatafa ma'i, ma kira ka uu 'i sulida.

⁵ Na kini ne'eri ki kira ka ma'u liu, ma kira ka gwautoli 'i ano. Bore ma na ro ngwae ne'eri ki, kera ka fata 'uri fuada, "Fa'uta ne'e kamu ka lulu 'uana na ngwae ne'e nia mauri go'o 'ana 'i saena kula fuana na ngwae mae ki re?"

⁶ Noa'a nia kasi tua na'a 'i ne'e, nia mauri la'u na'a. Kamu manata to'ona basi, nia fa'arongo kaumulu ta'ifau ana, kaida'i ba nia tua 'ua fa'i kamu 'i Galili. Nia fata 'uri ba,

⁷ 'Kike ba'a kwate nau, na Ngela Ngwae, fuana na ngwae ta'a ki, ma kira ke saungi nau ana na 'ai rara folo, sui ana uula asoa, nau kui mauri la'u.' "

⁸ Sui na kini ne'eri ki kira ka manata to'ona na fatalana.

⁹ Ma kira ka oli na'a fa'asia na faoda, ma kira ka fa'arongoa na akwala ma ta'i ngwae ana

fafarongo nia ki, ma ti ngwae la'u ne'e kira dao to'oda.

¹⁰ Na kini ne'e kira fa'arongoa na lifurongo nia ki, ne'e 'i Mary fa'asia 'i Magdala, ma 'i Joana, ma 'i Mary na te'a sa James, ma ti kini la'u.

¹¹ Bore ma na lifurongo ki kira ka fia fasi na kini ne'eri ki kira ala'a bani go'o 'ada, ma noa'a kira kasi fa'amamana go'o fatalada.

¹² Bore ma sa Peter nia tata'e, ma ka lalili 'uana maana faoda. Ma nia orooro kwau, ma ka lisia go'o na ifi kwao ki ne'e teo 'i ne'eri. Sui nia ka oli, ma ka 'arefo liu ana ru ne'e nia fuli.

Ro ngwae ki lisia sa Jesus nia mauri la'u

(Mark 16:12-13)

¹³ Ana fa'i asoa ne'eri, ta ro ngwae ana fafarongo sa Jesus ki, kera leka 'uana na fanoa 'i Emeas. Nia bolo fa'inia ta'i akwala kadi tala* fa'asia 'i Jerusalem.

¹⁴ Ma kera ka ala'a adaro'o sulia ru ne'eri ki ta'ifau ne'e nia fuli.

¹⁵ Ma kaida'i kera ala'a adaro'o, sa Jesus nia leka karangi kera ma'i, ma ka leka logo fa'i kera.

¹⁶ Kera ka lisia go'o adaro'o, bore ma God noa'a 'iri ala'ani fuana kera ka lia saiana.

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadar'o, "Tae nini'a koro'o ala'a ma'i sulia kaida'i nini koro'o leka ma'i ana?"

Ma kera ka uu nene, ma manataladar'o ka dila.

¹⁸ Ma ta'i ngwae adaro'o ne'e satana sa Kleopas, nia fata ka 'uri, "Nau ku fia sali 'ae'o go'o ne'e 'oko tua 'i Jerusalem, ma 'oko kina go'o 'amu na ru ne'e fuli saena asoa ne'e ki."

* 24:13 11 kilomita

19 Ma sa Jesus nia saefiloda ka 'uri, “Ru fa'uta ki ne'ana re?”

Ma kera olisia, kera ka 'uri, “Ru ne'e kira sasia ana sa Jesus, na ngwae ba 'i Nasaret. Na ngwae ne'eri, nia'a na profet, na ngwae fuana ala'anga 'ania fatalana God, du'ungana God ma na ngwae ki kira saiana na fatalana nia ngasingasi'a, ma na raolana ka talinga'i liu.

20 Na fata abu doe kami ki, ma na ngwae kwaitala'i ki, kira kwatea fuana saungilana, ma kira ka foto'ia ana na 'ai rara folo.

21 Ma kaimili ka manata 'aimili sulia fasi nia na'a ne'e ke ba'a logea ngwae 'i Israel ki. Ma ta'ena na uula asoa na'a 'i buri 'ana ru ne'e ki ni'i fuli.

22 Ma kami ka 'arefo liu, du'ungana ti kini ana fiku'a kaimili, kira leka dao ana na faoda.

23 Bore ma noa'a kira kasi lisia na nonina. Ma kira ka oli ma'i, kira ka saea ne'e kira lisia na 'ainsel ki ne'e fa'arongoda 'ani ne'e nia mauri la'u.

24 Ma ti ngwae la'u ana fiku'a kaimili, kira leka logo ana na faoda ne'eri, ma kira ka dao to'ona nia mamana na'a, di'ia nama ba kini ne'eri ki kira saea. Bore ma kira ka 'iri lisia na'a nonina sa Jesus.”

25 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro'o, “Koro'o bolebole'a liu! Ma na manatamuro'o kasi 'ali'ali fuana na fa'amamana lana ru ba na profet ki kira saea na'a ma'i 'i na'o.

26 Na Christ ke nonifii basi, sui nia ka fi'i gwaunga'i 'ania 'inoto'anga doe.”

27 Ma sa Jesus ka fa'amanata kera 'ani ru ba kira saea sulia na Christ 'i saena na Kerekere'a

Abu ki. Nia tala'ae ana na kerekere'a sa Moses ki ma na kerekere'a na Profet ki.

²⁸ Ma kaida'i kira dao karangia na'a fanoa ne'e kira leka 'uana, sa Jesus ka sasi dilia nia ke liu dao fa'i liu adaro'o.

²⁹ Ma kera ka luia, ma kera ka fata 'uri, "'Oke tua basi ma'i 'amu fa'i kero'o, osi'ana bali ana asoa nia liu na'a, ma karangi ka rodo na'a." Ma nia ka leka na'a 'ana fa'inidaro'o.

³⁰ Kaida'i nia tua na'a fuana fanga'a fa'i kera, nia ka ngalia afu beret, ma ka ba'atafea God, sui ka ngiia na beret ne'eri, ma ka kwatea fuadaro'o.

³¹ Kaida'i kera lisia ru ne'eri, God ka ala'anida kera ka fili lia saiana, ma nia ka no'ana na'a fa'asidaro'o.

³² Ma kera ka ala'a kwailiu fuadaro'o, kera ka 'uri, "Se! Kaida'i ba nia ala'a fa'i koro sulia ma'i tala, ma ka fa'amanata koro 'ani na Kerekere'a Abu ki, koro saele'a liu."

³³ Ma ana kaida'i ne'eri nama go'o, kera tata'e, kera ka oli la'u 'uana 'i Jerusalem. Ma kera ka dao to'ona na akwala ma ta'i fafarongo ne'e kira fiku go'o 'ada, fa'inia ti ngwae la'u.

³⁴ Ma ngwae ki saena fiku'a ne'eri ka fa'arongodaro'o 'uri, "Na Aofia nia mauri la'u, mamana na'a! Nia dao tafa fuana sa Simon!"

³⁵ Ma kera ka ala'a sulia na ru ba nia fuli sulia na tala, ma sulia na kaida'i kera lia saiana kaida'i nia ngiia na afu beret.

Sa Jesus fa'ata'inia talana fuana fafarongo nia ki

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

36 Kaida'i ro ngwae ne'eri ki kera ala'a go'o 'adaro'o fuada 'ua, sa Jesus nia daotafa, ma ka uu 'i safitada, ma ka fata 'uri fuadulu, "Na aroaro'anga ke tua fa'i kamu."

37 Ma kira ka lebe, ma kira ka ma'u liu, osi'ana kira fia fasi kira lisia ta anoano ru.

38 Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Tae ne'e sasia ma kamu ka ma'u? Noa'a kamu kasi manata ruarua!

39 Nau'a go'o nini'a. Mulu lisia ro lima nau ki fa'inia na ro 'ae nau ki. Mulu sama to'ona basi ma'i na noniku, 'iri muke saiana, du'ungana ne'e anoano ru noa'a kasi to'o ana ta suli fa'inia ta fasi'a, di'ia nini'a kamu lisia nau ku to'o ana."

40 Buri 'ana ne'e nia saea ru ne'eri ki ka sui, nia ka fa'ata'inia na'a fuila mala ana nila ki ana ro lima nia ki ma na ro 'ae nia ki fuada.

41 Ma kira ka saele'a liu fa'inia na 'arefo'anga. Sui bore 'ana, kira manata ruarua go'o 'ada, du'ungana noa'a kira kasi sai le'a 'ua ana. Ma sa Jesus ka fata la'u 'uri fuada, "Mulu kwatea ta fanga fuaku."

42 Ma kira ka kwatea ta'i afu i'a fuana.

43 Ma nia ka ngalia, ma ka 'ania 'i na'oda.

44 Sui nia ka fata la'u 'uri fuada, "Ru ne'e ki nau ku saea na'a ma'i 'ua fuamu'a, kaida'i nau ku tua 'ua ma'i fa'i kamu. Ru ne'e ki ta'ifau ba kira keresi'i suli nau saena taki sa Moses ki, ma 'i saena kerekere'a Profet ki, ma 'i saena Sam ki, kike ba'a dao mamana na'a ma'i."

*Sa Jesus fane 'uana 'i langi
(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)*

45 Sui sa Jesus ka 'ifingia manatalada 'iri kike saiana na Kerekere'a Abu.

⁴⁶ Nia ka fata 'uri fuada, “Kira kerekere suli nau, na Christ, nai ba'a nonifii, ma ana uula asoa, nau kui tata'e la'u fa'asia na mae'a.

⁴⁷ Ma nia ka 'ita ma'i 'i Jerusalem leleka ka dao saena fanoa ki ta'ifau, muke fata sulia na kakari alifa'i 'anga ma na rufuanata'anga ana ta'anga'a ki 'ani na sataku.

⁴⁸ Ma kamu'a na'a ne'e muke fa'arongo 'ania ru ne'e ki.

⁴⁹ Ma nau'a talaku, nai ba'a kwatea fuamu'a na Ano'i ru Abu ne'e Ma'a nau nia eta fata'a 'ani. Ma muke kwaimasi 'i Jerusalem, leleka na ngasingasi'anga fa'asia 'i langi ka koso ma'i fafi kamu.”

⁵⁰ Sui ma nia ka tala'ida na'a fa'asia 'i saena fanoa doe ne'eri, leleka kira ka dao ana fanoa 'i Betani, ma nia ka ta'ea na'a limana 'i langi, ma ka fa'ale'a kira.

⁵¹ Ma kaida'i nia fa'ale'a kira go'o 'ana 'ua, nia ka fa'asi kira, ma ka fane na'a ana 'uana 'i langi.

⁵² Ma kira ka fa'a aofia, sui kira ka oli na'a 'ada 'i Jerusalem fa'inia na saele'anga doe.

⁵³ Ma ana kaida'i 'oro ki kira tua go'o 'ada 'i saena na Luma Abu God fuana na ba'atafelana God.

**Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga
Kwara'ae
The New Testament and Genesis in the Kwara'ae
language of the Solomon Islands
Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38